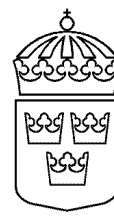


Riksdagens protokoll

2000/01:22

Tisdagen den 7 november



Protokoll
2000/01:22

Kl. 14.00 – 16.27
18.00 – 20.56

1 § Hänvisning av ärende till utskott

Remissdebatt

Föredrogs
Proposition
2000/01:36 Sjukhus med vinstsyfte

Remissdebatt

Anf. 1 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! I dag går det amerikanska folket till val. En av valrörelsens viktigaste frågor har varit den amerikanska sjukvården. Hur kan det komma sig? USA är ju ett av världens rikaste länder och det land som använder största delen av sina inkomster till sjukvård. Ca 14 % av BNP i USA går till hälso- och sjukvård, vilket kan jämföras med att vi avsätter 8 ½ %.

Jo, den amerikanska sjukvården har blivit en stor fråga i presidentvals-kampanjen av ett skäl: I USA har inte alla medborgare rätt till hälso- och sjukvård. 40 miljoner amerikaner saknar försäkring och står utanför. USA är det främsta exemplet på hur privat försäkringsbaserad sjukvård fungerar i praktiken.

Under senare år har alltför många amerikaner fått upp ögonen för de allvarliga bristerna i det amerikanska systemet. Därför har en del av valrörelsen kommit att handla om hur alla de amerikaner som i dag står utanför försäkringssystemen ska få tillgång till vård och behandling.

Men den amerikanska debatten har inte bara handlat om det orättfärdiga och osunda finansieringssystemet. Den har också handlat om det faktum att privata vinstintressen under de senaste åren fått spela en allt större roll i sjukvården.

Flera uppmärksammade initiativ har tagits för att sätta fokus på denna utveckling. Exempelvis startade en grupp läkare och forskare vid Harvarduniversitetet i början av året en namninsamling med krav på att man i delstaten Massachusetts skulle införa ett moratorium så att sjukhus inte fick överlåtas till företag med privat vinstintresse.

Bakgrunden till dessa initiativ är bl.a. den forskarrapport som presenterades för drygt ett år sedan, och som är den hittills största studien av vad privata vinstintressen i sjukhusvården betyder för sjukvårdens kostnader. Den visade nämligen att sjukvårdskostnaderna per capita är väsentligt högre i de områden där sjukhusen drivs med privata vinstintres-

sen än i de områden där sjukhusen drivs utan vinstintresse. Dessutom visade undersökningen att kostnaderna ökat mest i de områden där sjukhusen övergått från att drivas *non profit* till att drivas *for profit*.

Forskarna konstaterade också att de högre kostnaderna inte följdes av en högre kvalitet.

Sjukvårdsdebatten i USA handlar alltså inte om att det finns för lite privata vinstintressen, tvärtom. Debatten och kritiken handlar om att vinstintresset gått före allmänintresset och att detta står i strid med de grundläggande humanitära värdena om människors lika rätt till god hälso- och sjukvård.

Vi i Sverige har faktiskt någonting att lära av den amerikanska debatten. Den svenska hälso- och sjukvården står inför stora utmaningar. Det handlar om att ge sjukvården ekonomiska förutsättningar att leva upp till patienternas krav på att få rätt vård i rätt tid. Därför ligger också på riksdagens bord ett förslag till handlingsprogram som innebär att sjukvårdshuvudmännen tillförs 9 miljarder kronor under en fyraårsperiod för att förstärka primärvården, psykiatrin och de medicinska insatserna i äldreomsorgen.

Men det handlar också om att pröva och utveckla nya arbetsformer och nya arbetsmetoder. Därför är en ökad mångfald ett viktigt mål i handlingsplanen. Personalens möjligheter till utveckling, inflytande och ansvarstagande måste öka, beslutsvägarna bli kortare och byråkratin mindre. Den personal som vill pröva möjligheterna att i avtal med sjukvårdshuvudmännen driva vård i egen regi ska erbjudas möjligheten att bli entreprenörer. Därför ska landstingen i större utsträckning engagera privata, kooperativa och ideella aktörer. Samtidigt som denna utveckling uppmuntras är det viktigt att inte kommersiella intressen tillåts ta över och försvåra möjligheten att upprätthålla de grundläggande principerna för en allmän hälso- och sjukvård.

Till skillnad mot många andra länder saknar Sverige regler för i vilka ägar- och driftsformer som den offentligt finansierade sjukvården kan bedrivas. Eftersom den offentligt drivna vården varit helt dominerande har en sådan reglering inte ansetts nödvändig.

När vi nu vill utveckla mångfalden och ge ökade möjligheter för anställda att bli entreprenörer bör vi i Sverige, i likhet med andra länder där vården präglas av mångfald, t.ex. Kanada och Holland, ange i vilka delar av sjukvården som det privata vinstintresset inte får vara styrande. I dessa länder är det inte tillåtet att driva sjukhus med vinstintresse.

Detta är den moderna sjukvårdspolitikens paradox. För att skapa förtroende för en utveckling mot ökad mångfald och fler vårdgivare inom den offentligt finansierade sjukvården måste vi vara mycket tydliga på att detta inte innebär att vi skiftar system, att vi inte är på väg bort från allemansrättens principer om en sjukvård som betalas gemensamt och som ger vård på lika villkor till ett amerikanskt system som bara erbjuder vård till den som kan betala för sig.

Regeringen har därför till riksdagen lagt fram ett förslag med innebörden att landstingen inte ska få överlåta ansvaret för akutsjukhus till den som driver verksamheten i syfte att skapa vinst till ägarna. Lagen är tidsbegränsad och avses gälla från den 1 januari 2001 till utgången av 2002. Den gäller inte akutsjukhus som i dag drivs enligt avtal med landstingen.

I propositionen aviserar regeringen en utredning som under mandatperioden ska föreslå ett nytt regelverk som stärker det demokratiska inflytandet över beslutsprocessen vid försäljning och överlåtelse av akutsjukhus. Avsikten är att detta nya regelverk ska ersätta den föreslagna lagen fr.o.m. den 1 juli 2002.

För att de demokratiska och humanitära principerna ska kunna upprätthållas, samtidigt som inslaget av alternativa driftsformer ökar, är det nödvändigt att vi i vårt land reglerar var i sjukvården privata vinstintressen inte får förekomma.

Jag tror att Moderaterna förstår denna paradox. De inser att om vi tolkar landstingens myndighetsansvar på så sätt att landstingen inte kan överlåta driftsansvaret för akutsjukhus till privata vinstintressen, så förhindras systemskiftet. Med lagen blir det omöjligt, eller i varje fall mycket svårt, att etablera en sjukvård som finansieras med privata försäkringar. Därför motsätter sig Moderaterna denna restriktion. De vill ju ha ett annat sjukvårdssystem och har uppenbart det amerikanska systemet som något slags förebild. De vill privatisera så mycket som möjligt. De säger nej till att satsa ytterligare skatteresurser på den offentliga sjukvården. De vill avskaffa landstingens demokratiska huvudmannaskap. Och de vill ersätta skattefinansieringen med försäkringar som i nästa steg ska privatiseras.

Till Moderaterna vill jag säga: Frågan om vilket grundläggande sjukvårdssystem vi ska ha i Sverige är inte en kommunal fråga. Det är en nationell fråga av högsta dignitet. Därför ska ett eventuellt beslut om ett systemskifte i sjukvården fattas av Sveriges riksdag. Redovisa era avsikter i en öppen debatt inför riksdagsvalet 2002 och låt medborgarna ta ställning!

Om man således kan förstå varför Moderaterna reagerar som de gör är reaktionerna från de andra borgerliga partierna förvånande. Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna säger sig vilja ge personalen en möjlighet att driva verksamhet i egen regi och vill därför pröva andra driftsformer. De borde ju förstå att det är en väsentlig skillnad mellan att å ena sidan överlåta ansvaret för en vårdcentral eller en familjeläkarmottagning till personalen och att å andra sidan sälja ett akutsjukhus till ett börsnoterat företag. De borde ju kunna se hur de stora bolagen faktiskt utgör ett hot mot personalens möjligheter att fungera som entreprenörer.

Om de lyssnade på sina väljare skulle de inse att det nu krävs ett entydigt besked: Allemansrätten ska gälla för den svenska sjukvården också i framtiden.

Anf. 2 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Det är en riktigt usel proposition som socialministern i dag presenterar. Dess syfte är att förbjuda förverkligandet av en politik som väljarna har röstat fram i olika delar av landet. Det är en politik som Lars Engqvist och socialdemokraterna inte tycker om. Det är synd och skam att regeringen sänker sig till en nivå som den proposition som vi nu diskuterar representerar.

I Sverige är som möjligen men kanske inte säkert Lars Engqvist vet den kommunala självstyrelsen grundlagsfäst. Det innebär att en kommun eller ett landsting styr sin verksamhet i enlighet med det uppdrag som väljarna har gett kommunens eller landstingets politiker. Det lokala re-

presenterar enligt vår mening den förnämsta formen av demokrati. I det lokala kan människor säga sin mening och snabbt nå fram till sina beslutsfattare. Det har man gjort i en stor del av landet.

Men så händer det. Plötsligt börjar dessa väljares uppdrag till politikerna tas på allvar, och det tvärtemot vad den socialdemokratiska regeringen skulle ha önskat sig. Vips ändras spelreglerna mitt under pågående arbete. Då skriker socialdemokraterna in mot Lagrådet och all expertis som försöker bedöma innebörden av den kommunala självstyrelsen. Nu gäller det att få rättning i de politiska leden.

Det gör en regering som t.o.m. brukar berömma sig av att man har skaffat sig en egen demokratiminister. Det är en demokratiminister som för övrigt häromdagen i tidningen oförblommerat medgav att skälet till att propositionen lades fram var att socialdemokraterna på detta sätt ville förvissa sig om att väljarnas besked i de berörda landstingen inte skulle förverkligas i praktisk politik. Det är en egenartad uppfattning av en regeringsföreträdare vars uttryckliga mandat är att sörja för att folkstyret vitaliseras.

I själva propositionen redovisas inga andra motiv till varför vissa sjukhus inte ska få drivas med, som det heter, vinstintresse. Det är självklart, eftersom det inte finns några motiv. Det finns i vart fall inte några motiv som klarar av en offentlig debatt och genomlysningen av det offentliga meningsutbytet. Motivet kan inte rimligtvis vara erfarenheterna från de sjukhus som drivs i den form som socialministern nu vill förbjuda. Ty det är ju i Sverige vi befinner oss, och inte mitt i den amerikanska valrörelsen, där Lars Engqvist drömmer om att vara.

I Sverige är vi överens om en gemensam finansiering av sjukvården. Alla ska betala efter förmåga och med utgångspunkt från den inkomst man har. Det är det offentliga som står för betalningen. Till skillnad från i Lars Engqvist värld säger moderaterna: Det kan inte rimligtvis vara förbjudet för andra än landstingspolitiker att hjälpa till att vårda sjuka människor. Men det är precis det som är innebörden i Lars Engqvist proposition.

Det finns ett – jag säger *ett* – privat akutsjukhus i Sverige. Säg mig Lars Engqvist: På vilken punkt är Lars Engqvist bekymrad över resultaten från S:t Görans sjukhus i Stockholm? Det är det sjukhuset som väl var den omedelbara anledningen till att han rusar åstad med en från demokratiska utgångspunkter så tvivelaktig proposition som den vi i dag diskuterar.

Vad är det i S:t Görans sjukhus som är så vederstyggligt, Lars Engqvist?

Det kan inte rimligtvis vara det sätt som det tar hand om sina patienter på, eftersom människor medvetet köar längre till S:t Görans för att få behandling där än till något annat sjukhus.

Det kan inte rimligtvis vara det sätt på vilket personalen upplever sin arbetssituation, eftersom praktiskt taget inget sjukhus i Storstockholm är så populärt att arbeta på som S:t Görans.

Det kan knappast vara därför att S:t Görans drillar runt med pengarna, eftersom det visar sig att det driver ett bättre sjukhus än andra till 15 % lägre kostnader. Det gör 10 miljarder för hela landet, som Lars Engqvist väl skulle behöva för att klara de stora utmaningar han påpekar att sjuk-

vården står inför. Det är de stora utmaningar som hans eget sjukvårdssystem i realiteten är orsaken till.

Det kan egentligen inte vara att Lars Engqvist är så bekymrad över vinstintresset. Det är nämligen tillåtet att bygga akutsjukhus med vinstintresse. Det är t.o.m. tillåtet att maten på akutsjukhuset tillhandahålls av någon med vinstintresse. Det är tillåtet att tvätten från dem som vårdas på akutsjukhuset klaras av med vinstintresse, liksom städningen och underhållet av byggnaderna. Det är t.o.m. tillåtet att driva företag som förser akutsjukhuset med utrustning med vinstintresse. Det är t.o.m. tillåtet att tillverka medicinen de akut sjuka vill ha i vinstintresse. Det är till råga på allt dessutom tillåtet att frakta de akut sjuka i ambulans till sjukhus med vinstintresse. Men när alla dessa delar fogas ihop till en enhet slår bilan till!

Detta är en ovärdig proposition, Lars Engqvist! Den är ovärdig från demokratiska utgångspunkter, och den är ovärdig från sjukvårdspolitiska utgångspunkter. Det är orimligt att på detta sätt göra sjukvårdens reformering svårare än den redan är.

Fru talman! Det verkliga motivet vill Lars Engqvist naturligtvis inte medge. Det verkliga motivet är att socialdemokraterna på ett av de områden som klassiskt har tillhört socialdemokratins kärna inte accepterar att bli utmanade. När man ser att annat kan fungera bättre än det system som socialministern och hans parti sedan generationer har surrat sig vid masten för att försvara klipper den centrala lagstiftningen till. Att Lagrådet, juridisk expertis och grundlagen säger att det inte är tillåtet väger lätt när socialdemokratien utmanas.

Många av oss hyser misstanken att socialdemokraterna nu är rädda för att det ska visa sig att det finns en svensk väg att förena gemensam finansiering med en öppenhet gentemot alla – företag, ideella organisationer och andra – som vill hjälpa till i sjukvården. Genom denna svenska väg kan vi korta köerna, och genom denna svenska väg kan vi säkerställa att vi får vård för de pengar vi betalar. Genom denna svenska väg kan vi säga till alla som behöver vården: Du ska inte behöva köa intill dess du inte behöver någon kö.

När vi utmanar er i denna fråga, Lars Engqvist, säger vi: Det är dags att bryta upp från ett svenskt monopoliserat sjukvårdssystem och pröva någonting annat som kan ge människor lindring i sjuka situationer. Det är dessutom dags för denna riksdag att nu på allvar säga: Vi leker inte med grundlagen, även om Lars Engqvist gärna skulle se att vi gör det.

Anf. 3 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Låt mig upplysa Per Unckel om två väsentliga fakta. Det ena är att Lagrådet konstaterar att i fråga om det kommunala självstyret är det ytterst riksdagen som avgör vilka restriktioner vi ska ha. Hälso- och sjukvårdslagen är i sin helhet ett slags restriktion för landstingens och kommunernas ansvar. Om man till denna också inför restriktionen att man inte får överlåta akutsjukhusen är det rimligtvis inte något stort hinder för den kommunala självstyrelsen.

Viktigare är kanske frågan om just sjukhusen. Det är inte sant, Per Unckel, att S:t Göran erbjuder lägre kostnader efter privatiseringen. Sedan avtalet tecknades med det privata företag som nu driver S:t Göran ökade kostnaderna för landstinget. De stora vinsterna tog man hem när

S:t Görän drevs som landstingsägt bolag under tiden fram till förra hösten. Det är verkligheten.

Nu är det trots allt så att S:t Görän fortsätter. Lagen innebär inte några restriktioner för de företag som i dag har avtal. Just därför är det intressant varför moderaterna och Per Unckel blir så upprörda. Vad är det för nya utförsäljningar av akutsjukhus som den här lagen hindrar? Kan vi få reda på det nu? På vilket sätt förhindrar något av de vallöften som moderaterna ställde ut förra valet den här lagstiftningen? Finns de sjukhusen i Stockholm, Göteborg eller Malmö?

Jag menar att lagen innebär att Per Unckel och andra moderater får en utmärkt chans att möta väljarna i en diskussion om vilket sjukvårdssystem vi ska ha i framtiden. Vi har val år 2002. Inget av det moderaterna utlovar hindras, men nu ges en chans att möta väljarna i en öppen diskussion om vilket sjukvårdssystem vi ska ha.

Anf. 4 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Om Lars Engqvist nu är så förtjust i Lagrådets bedömningar – hur kunde det då komma sig att Lagrådet sade nej till att göra just det som Lars Engqvist nu föreslår att riksdagen ska acceptera med hänvisning till den kommunala självstyrelsen?

Det vore mig fjärran att undervisa Lars Engqvist om grundlagens innebörd, men ett litet stycke sådant bidrag måste jag ändå komma med i debatten. Den syn Lars Engqvist ger uttryck för när det gäller den kommunala självstyrelsen är precis det farligaste en politiker kan göra. Innebörden av den kommunala självstyrelsen definieras i varje givet ögonblick av vad en enkel majoritet i Sveriges riksdag bestämmer sig för att göra.

Lars Engqvist! Gå hem och läs lite mer! Läs inte bara det Lagrådet skriver, utan också vad andra som Lars Engqvist möjligen litat mer på skriver när det gäller att respektera vad kommuner och landsting beslutar sig för att göra på sina väljares uppdrag.

Vad är det som är så farligt i att låta kommuner och landsting bestämma själva? Vad är det som är så farligt med att låta kommunpolitiker stå till svars inför sina väljare för vad de vill göra?

Jo, det är naturligtvis som Britta Lejon säger så rakt upp och ned i sin artikel: Det försvårar för socialdemokraterna att genomföra den politik som socialdemokraterna vill göra, men som inte stockholmarna – för det är väl stockholmarna som det först och främst handlar om – accepterar. Kan inte Lars Engqvist acceptera att det finns värden i detta samhälle som är större och viktigare än det socialdemokratiska partiet? Kan inte väljarna direkt få ge uttryck för sina övertygelser?

När det gäller S:t Görän frågade jag Lars Engqvist: Vad är det som är så vederstyggligt allvarligt med det som händer i S:t Görans sjukhus? Vad är det som Lars Engqvist är så till den milda grad rädd för att det måste förbjudas bort?

Lars Engqvist säger att ingenting förhindras av det Moderaterna lovat. Det må vara. Vi har lyckats genomföra ett privatiserat sjukhus i Stockholm. Ett annat kommer i Skåne. Men det kanske skulle kunna falla Lars Engqvist in vid något tillfälle att det finns några som är angelägna om att grundlagen följs, också när den inte är av omedelbar betydelse i den aktuella beslutssituationen.

Anf. 5 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag citerade just Lagrådet när det gäller den kommunala självstyrelsen, och jag ska för Per Unckel citera igen. Lagrådet säger att det synes ”ytterst vara riksdagen som sätter gränser för den kommunala självbestämmanderätten.”

Principen handlar alltså om att den kommunala självstyrelsen i någon intellektuell mening inte är absolut. Hälso- och sjukvårdslagen är ett slags restriktion. Vi vill att hälso- och sjukvårdslagen också ska innebära en förpliktelse att inte överlåta ansvaret för akutsjukhusen till privata vinstintressen. Jag har sagt att jag inte tycker att detta är något stort ingrepp i den kommunala självstyrelsen.

När det gäller S:t Göran så innebär inte detta någon förändring för den fortsatta driften av sjukhuset. Men jag vill bara upplysa Per Unckel om att det är felaktigt att S:t Göran skulle ha sänkt kostnaderna efter privatiseringen. I själva verket har kostnaderna ökat sedan december förra året. Det är ett viktigt konstaterande.

Jag menar – och det kanske är den viktigaste frågan – att valet av sjukvårdssystem i framtiden inte är en primärkommunal eller landstingskommunal fråga. Det är en fråga som väljarna på nationell nivå måste kunna ta ställning till. Nu ges den möjligheten. Med lagstiftningen får vi ett moratorium, och det ger oss alldeles utmärkta möjligheter att argumentera för ett annat sätt att se på sjukvården och för en annan finansiering.

Den motion som Moderaterna presenterade senast när det gäller sjukvårdspolitiken pekar entydigt mot ett systemskifte i svensk sjukvård. Det bör väljarna få en chans att ta ställning till.

Anf. 6 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Ja, vi vill ha ett systemskifte i svensk sjukvård. Vi vill nämligen ha en sjukvård där patienter får vård när de behöver den. Om Lars Engqvist vill fortsätta att slåss för kösjukvården är det hans sak, men där kan han aldrig räkna med Moderaternas stöd.

Lars Engqvist citerar Lagrådet av och an och fram och tillbaka. Men han glömmer ju den sista raden! Vad var det som Lagrådet rekommenderade regeringen att göra, Lars Engqvist? Vad var det Lagrådet sade? Sade Lagrådet att detta var i överensstämmelse med den kommunala självstyrelsen, eller att det inte var det? Sade Lagrådet att det är fritt fram att lägga fram propositionen, eller sade Lagrådet att denna proposition inte bör läggas fram?

Jag tror att talmannen är beredd att t.o.m. ge Lars Engqvist en sista replik för att läsa den sista raden i det yttrande som han klipper av precis innan slutsatsen.

Lars Engqvist! Sjukvården i Stockholm eller i Simrishamn – de två akutsjukhus som är aktuella i diskussionen just nu – innebär inte ett systemskifte som ska avgöras i nationella val. Det handlar om rätten för kommunala och landstingskommunala politiker att förverkliga det som de uttryckligen har lovat sina väljare att göra. De har uttryckligen lovat sina väljare att genomföra precis det som de har gjort – och det är då Lars Engqvist ändrar på spelreglerna. Som Britta Lejon så riktigt påpekar i sin artikel accepterar han nämligen inte innehållet i den politiken. Hör inte Lars Engqvist hur illa det är när en regering inte accepterar vad de lokala

politikerna har beslutat lova väljarna och också genomföra? Den centrala regeringen säger i stället: Detta kan vi inte acceptera.

Lars Engqvist är orolig för allt vad vinstintressen heter. Men varför är det då tillåtet att driva vårdcentraler, ambulanskedjor och allt mellan himmel och jord som gör nytta för sjukvården i det förhatliga vinstintressets namn? Just när dessa fogas samman till ett akutsjukhus ska det ju tydligen plötsligt vara förbjudet.

Lars Engqvist! Propositionen är ett oblygt och, enligt min mening, skamligt sätt att utnyttja regeringsmakten för att på detta sätt underminera människors möjligheter att genom sina lokala politiker få förverkliga sina politiska ideal.

Anf. 7 INGRID BURMAN (v):

Fru talman! Vänsterpartiet delar regeringens uppfattning om att det finns anledning att inskränka landstingens rätt att överlämna ansvar för akutsjukhus till den som avser att driva sjukhuset med syfte att skapa vinst. Självfallet ska sjukvården drivas med syfte att bota sjukdom och skapa hälsa – inte med syfte att skapa vinst.

I debatten har det ägnats mycket tid åt en diskussion som också Lagrådet för, nämligen den om ifall detta är att inskränka den kommunala självstyrelsen. På den frågan finns det nog bara ett svar. Lagförslaget inskränker den kommunala självstyrelsen, precis som en rad annan lagstiftning – inte minst på hälso- och sjukvårdens område – gör det. Det gäller också en rad rättighetslagar inom socialtjänsten och på handikappområdet. Det är alltså ytterst riksdagen som sätter gränser för det kommunala självstyret – det kommunala självbestämmandet. Det gör vi för att vi har lagstiftningsrätten. Detta är också någonting som Lagrådet faktiskt konstaterar i sitt yttrande. Lagrådet skriver just detta.

Naturligtvis ska man alltid vara försiktig när detta sker, och ha goda motiv för lagstiftningen. Motivet för denna lagstiftning är att bevara grunden för den allmänna hälso- och sjukvården som ska vara demokratiskt styrd, solidariskt finansierad och ges utifrån behov. Det handlar alltså om ett angeläget och nationellt allmänt intresse.

Jag tycker också att diskussionen handlar om hur vi definierar det kommunala självstyret. Enligt Vänsterpartiets mening ska det inte definieras utifrån att det ska vara till för att skapa ojämlikhet och olika villkor över landet på områden som vård och omsorg. Det bör i stället definieras utifrån att man ska ha möjlighet att tillgodose invånarnas krav och behov utifrån de lokala förutsättningarna – men fortfarande med respekt för att människor ska ha tillgång till jämlik sjukvård efter behov.

Det finns också en och annan moderat som börjar reagera när privatiseringarna går för långt. Folke Schött, Moderaterna, har reagerat på att Karolinska sjukhuset nu påbörjat förhandlingarna med försäkringsbolaget Skandia och Skandia Link om ett avtal med ortopedpatienter med privata försäkringar. T.o.m. han börjar tala om risk för gräddfil osv. Det är ju nämligen inte långsökt att se att risken finns att Helga som är 92 år och dement, har en lärbensfraktur och bor på ett sjukhem inte kan vara lika attraktiv för den privata vinstdrivande sjukvården som Sture, 48 år och datatekniker, försäkrad hos Skandia Link och med en höftfraktur. Hur kommer man då att bedöma behoven?

Den utveckling vi har sett i en rad borgerliga kommuner och landsting tenderar dessutom att som inom äldreomsorgen leda till oligopol, dvs. att man närmar sig *ett* bolag.

Det kan beskrivas så här: Bure, numera Capio, har ihop med Carema, som köpt upp Svensk Äldreomsorg, Grannskapsservice AB, Saltsjöbadens sjukhus och Omvårdnad & boende, betydande aktieinnehav i Riksbyggen Serviceboende AB osv. Vi får härmed snart endast en aktör, och det brukar leda till mycket höga priser, längre beslutsvägar och större vinstbehov. Var finns då den så omtalade mångfalden?

Vänsterpartiets kritik av propositionen är alltså inte Moderaternas kritik. Vi menar att en lagstiftning behövs. Den är önskvärd. Det vi saknar i propositionen är sanktioner mot de landsting som redan innan lagen är antagen har gått ut och sagt att de avser att bryta mot den. Vi saknar också en definition av begreppet akutsjukhus. Den lagstiftning som nu presenteras kommer att vara lätt att kringgå.

Så här skriver Lagrådet i sitt yttrande: Landstingen torde således kunna dela in sin hälso- och sjukvårdsverksamhet i många små enheter av vilka en akutmottagning utgör ett sjukhus medan t.ex. den vårdenhets som följer på de omedelbara vårdåtgärderna utgör ett annat sjukhus.

Lagrådet lämnar också fler exempel på hur olika landsting kan komma att kringgå lagen. Vänsterpartiet kommer att lyfta fram allt detta i utskottsbehandlingen utifrån den motion som vi ska skriva.

Vi hade alltså önskat en skarpare och tydligare lagstiftning, men vi gör naturligtvis den bedömningen att en svag lagstiftning är bättre än ingen lagstiftning alls.

Vad vi också är bekymrade över, något som också borde bekymra andra, är de långa kontraktstider som främst borgerliga kommunal- och landstingsråd i dag tecknar med privata entreprenörer. Dessa kontraktstider överstiger ibland vida mandatperiodens längd. Det innebär att folkets vilja som den kommer till uttryck i ett val inte kan respekteras med mindre än att den nya majoriteten betalar stora skadestånd om kontrakten bryts. Detta, Per Unckel, är att köra över inte bara det kommunala självstyret utan också folkets vilja som den kommer till uttryck i ett val. Det bör man också fundera över.

Fru talman! Slutligen vill jag säga att även vi rikspolitiker har ett ansvar för hälso- och sjukvården. Det påminns jag om varje gång jag lämnar det här huset. Människors förväntan på mig är att jag ska se till att sjukvården har resurser och att människors behov av vård säkerställs. När jag talar om landstingens ansvar och om borgerliga politiker som sänker landstingsskatten i stället för att säkra resurser till vården ser de oförstående ut. De menar att staten har ett ansvar, och jag delar deras uppfattning. Vi har ett ansvar när det gäller resurser, när det gäller att säkra en likvärdig vård över hela landet och när det gäller att säkra en infrastruktur för sjukvården i hela landet.

Att Moderaterna och Per Unckel hellre vill konkurrensutsätta och marknadsutsätta med syfte att skapa vinst har jag en viss förståelse för. Moderaterna är och förblir marknadens parti. Varhelst det finns pengar att tjäna för privata aktörer ska det också konkurrensutsättas. Vi som ser att sjukvårdens syfte är att bota i stället för att skapa vinst får försöka freda vissa områden.

Prot. 2000/01:22
7 november

Remissdebatt

Jag kan också konstatera, liksom propositionen, att Sverige inte är ensamt om att lagstifta mot vinstintressen i vården. Socialministern har utifrån propositionen redovisat t.ex. Nederländerna, Kanada och Nya Zeeland som några exempel på länder som inte anser att sjukhus ska drivas med vinstintresse.

Jag menar att den här propositionen är väl motiverad och att det finns ett nationellt ansvar som ska tas av de nationella politiker som är utsedda i allmänna val.

Anf. 8 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Det är intressant att debattera med Ingrid Burman, liksom med alla kommunister. I samarbete med socialdemokratin säger de lite tydligare vad socialdemokratin tycker.

Låt mig emellertid först säga en sak om vad Moderaterna tycker. Vi vill konkurrensutsätta vården. Det vill vi göra för att säkerställa att patienter inte ska behöva stå i olidliga köer. Det, Ingrid Burman, är syftet. Det syftet har uppnåtts med råge när det gäller S:t Görän.

S:t Görän är dessutom ett exempel på hur Moderaterna använde det lokala självstyret för att förverkliga ett lokalt önskemål. I Stockholm ville stockholmarna ha den här politiken. Ska det vara så förskräckligt besvärligt att förstå för dem som står på politikens vänstersida att man faktiskt fullföljer det man har lovat väljarna att göra?

Jag skulle skämmas in på bara kroppen om jag tvingades att försvara moderater i Stockholm som hade lovat att skaffa en bättre sjukvård, som hade lovat att lägga ut sjukvård på entreprenad och som hade lovat att göra det också inom akutsjukvården om de i stället sade: Nej, vi struntar i alltsammans.

Ni straffar dem för att de gör det stockholmarna vill att de ska göra. Vad i hela friden är det för fel på den lokala demokratin?

Sedan borde nog Ingrid Burman i all uppriktighet läsa på lite bättre om Karolinska sjukhuset. Det är sant att de tar emot försäkringspatienter, men enligt avtal först i det ögonblick som alla andra behov är tillgodosedda. Då blir min fråga tillbaka till Ingrid Burman: Vad skulle de annars göra? Ska de strunta i att använda sin sjukvårdskapacitet? Ska de avstå från att bota människor som skulle kunna få vård? Ska de avstå från att få in de extra pengar som därigenom också kan användas i den allmänna sjukvården? Så var det med Karolinska sjukhuset, Ingrid Burman. Finns det fler förslag på saker som vi behöver rätta till innan debatten är slut?

Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tror att Socialdemokraterna uttrycker vad de uttrycker och att Vänsterpartiet uttrycker vad Vänsterpartiet uttrycker. Då kan vi lämna detta åt sidan.

När det gäller Karolinska sjukhuset har jag valt att citera det moderata landstingsrådet som har uttryckt just denna oro över vad som håller på att hända i det moderatstyrda landstinget Stockholms län. Han börjar se att det finns risk för gräddfiler när sjukhusen börjar föra samtal med de privata försäkringsbolagen och på så sätt åsidosätter – antar jag som inte har fört samtal med Karolinska sjukhuset utan nöjt mig med att citera det moderata landstingsrådet – de nationella prioriteringsordningarna.

Det är just detta det handlar om, nämligen det nationella ansvaret där vi i riksdagen faktiskt är överens om hur vi prioriterar när det gäller sjukvården och sedan ser till att det finns en infrastruktur över landet som garanterar att människor får denna sjukvård utifrån behov. Propositionen säger att ansvaret för att denna sjukvårdsinfrastruktur ska finnas inte ska överlåtas till vinstdrivande intressen. Däremot säger inte den här propositionen, och det kan vi diskutera i en annan debatt, att inte Moderaterna, Folkpartiet eller någon annan majoritet kan driva sjukhus med *non-profit*-intressen. Det finns en skillnad där.

Jag hävdar, till skillnad från Per Unckel, att det finns ett nationellt intresse och ett nationellt ansvar att ta för infrastrukturen när det gäller sjukhus.

Anf. 10 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Det börjar bli lite besvärligt för Ingrid Burman när hon bara citerar folk utan att ta reda på vad de egentligen säger. Folke Schött uttryckte mycket riktigt det som Ingrid Burman sade men tog sedan sitt politiska ansvar som landstingsråd i Stockholm och såg till att avtalet formulerades på ett klokt och vist sätt i enlighet med vad jag tidigare sade. Det är så politiskt ansvar ska utövas. Marknadens aktörer, försäkringsbolag och andra får naturligtvis anmäla sina intressen och sjukhus får erbjuda sina tjänster, men ytterst finns det ett politiskt ansvar kvar, och det är landstinget som tar det. Detta ansvar tog Folke Schött och det tog landstinget i Stockholms län när det gäller S:t Görans när de lät en entreprenör komma in för att göra jobbet i stället för landstinget självt. Vad är det för fel med att låta människor få hjälpa till inom ramen för den infrastruktur vi behöver för att kunna erbjuda människor bra vård?

Vi vet ju att den gamla monopolsjukvården inte fungerar. Vi vet ju att köerna är långa. Vi vet ju att människor lider i det som Ingrid Burman kallar en solidarisk sjukvård.

Då säger vi moderater att vi inte tänker stå ut med att människor lider i köerna. Vi tänker använda alla dem som kan hjälpa till att göra sjukvården bättre fort. Det är detta som Ingrid Burman inte accepterar.

När hon nu säger att man bör förbjuda akutsjukhus borde hon, i enlighet med sin ideologi, rimligtvis säga att man bör förbjuda privata vårdcentraler eller att man bör förbjuda varenda privat människa som kommer i närheten av sjukvården. Då skulle hon vara sin ideologi trogen. Varför sätta punkt vid akutsjukvården?

Ingrid Burman gillar att beskriva vad moderaterna tycker. Jag skulle kunna tillåta mig den lilla gissningen att stödet till regeringen i denna fråga från Ingrid Burmans sida är första delen i en kamp för att "återlandstingisera" varenda liten del av sjukvården.

Det vore en sjukvård, det. Köer som skulle heta duga skulle bli resultatet av sådana gärningar.

Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Nej, Per Unckel – jag har det inte besvärligt. Men jag har lite besvär med att förstå Per Unckel, som säger att förespråkare för den politik som fått genomslag i riksdagen inte ska tafs på den politik som fått genomslag i kommuner och landsting. Man måste ha respekt för alla valen, så att säga.

Anser man att sjukvården också är en nationell fråga som vi ska lagstifta om – det gäller hälso- och sjukvårdslagen – är det inte heller underligt att man vill göra det när det gäller vinstintressen för akutsjukhusen.

Det finns en skillnad – den är ganska tydlig – mellan Moderaterna och Vänsterpartiet. Jag ska formulera den så här: När det gäller sjukvård och sjukhus är pengar medel för att skapa och forma verksamheten. Men som jag förstår Per Unckel i dag skulle man kunna uttrycka det så här: När det gäller vinstdrivande företag är verksamheten ett medel för att skapa vinst. För det är ju inte verksamheten och verksamhetens innehåll som Per Unckel väljer att diskutera här i dag, utan det är just vinstintresset som är fokus för hans inlägg.

Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Fru talman! Kära vänner! Jag gick på en gata här i Stockholm för ungefär en månad sedan, när en man ramlade ihop framför mig. Det visade sig att han hade fått akuta bröstsmärtor, och han kunde inte fortsätta sin promenad framåt.

Det första den mannen sade var ”Kan du hjälpa mig så att jag kommer till en läkare?”. ”Ja, det kan jag”, sade jag. Den första frågan för honom var inte ”Kan du fixa mig till ett offentligt sjukhus?”, utan den första var ”Kan du hjälpa mig så att jag får träffa en läkare?”.

Varför säger jag detta i dag? Jo, jag säger det därför att utgångspunkten måste vara människan och patienten. Vad är då det allra viktigaste när man blir sjuk? Det är varken huvudmanfrågan eller driftformen, utan det är behandlingen, bemötandet, väntetiderna osv. Detta måste få vara huvudfrågan även för oss här i parlamentet.

Vi har haft ett monopol inom svensk sjukvård. Det är utomordentligt väl prövat. Vi kan bara konstatera att det finns mycket som inte fungerar efter denna tid. Vad är vi då beredda att göra åt det?

För det första tror jag att vi ska skilja mellan huvudmannaskap och utförare. Det blandas ihop i mängder av artiklar. Landstinget är fortfarande huvudman för sjukvården och ska så vara, om jag inte hör något annat. Men vården kan utföras av någon annan. Som Per Unckel har sagt flera gånger utförs dessa verksamheter redan av andra utförare på många håll.

En läkare blir väl inte sämre vad gäller utbildning och i sin profession för att han jobbar inom privat verksamhet? Det är ju rent nonsens.

Förändringarna är svåra. Det tycker jag också. Det vi vet har fungerat sedan 50-talet är alltid tryggt och bra. Men låt mig ta ett par exempel. Inom tandvården har det under många år varit naturligt att det finns privattandläkare. Tandhälsan i Sverige har varit mycket god. Just nu finns det risker för försämringar, men inte på grund av att det är privata tandläkare utan för att egenavgifterna faktiskt har blivit för höga för många människor.

Jag undrar ibland varför man är så rädd. Om verksamheten är tillräckligt bra söker sig människor dit. Jag hoppas att verksamheten på de flesta håll är god. Men köerna är för långa, det är alldeles för dåligt med personal och framför allt har personalen av olika orsaker inte den rätta arbetsglädjen.

Strukturen i detta land ser olika ut. Det är inte samma sak att ordna sjukvård i Degerfors i Värmland som det är här i Storstockholm. Det går

inte att lägga en mall överallt. Vi kristdemokrater är övertygade om att besluten ska fattas så nära människorna som möjligt. Vi har faktiskt folkvalda landstingspolitiker, folkvalda kommunpolitiker och folkvalda riksdagsledamöter. Låt oss då inte gå in och tafsa på de olika nivåerna, utan låt oss tro att landstingspolitikerna i detta fall fattar kloka beslut.

Vi ställer inte upp på den inskränkning som regeringen föreslår. Vi tycker att det är helt felaktigt. Jag skulle vilja fråga socialminister Lars Engqvist om han anser att riksdagsledamöter och statsråd alltid är klokare och bättre än landstingspolitiker. Varför i all sin dar sätter sig regeringen över det medborgarna har valt? När vi hade val för två år sedan valde medborgarna hur landstingsförsamlingen skulle se ut och hur fullmäktigeförsamlingen skulle se ut. Om de inte har valt det som Lars Engqvist och regeringen tycker, är det då fel på det? Hur ska vi kunna stimulera människor att själva välja sina politiker genom personval och annat om man sedan inte låter politikerna arbeta efter människornas egna önskemål?

Vi är som kristdemokrater säkra på att en mångfald inom vård och omsorg är kvalitetshöjande för vården totalt. Människor som vill driva olika verksamheter har goda idéer, och det är självklart att det också finns goda idéer inom vård- och omsorgssektorn.

Finansieringen – det blandas också ihop i den politiska debatten – är vi ju överens om här i Sveriges riksdag ska ske efter bärkraft. Det är ingenting konstigt. Det ska vi fortsätta att göra. Det ska vara s.k. solidarisk finansiering. Vi kristdemokrater vill ha ett högkostnadsskydd som är värt namnet, dvs. att så många egenavgifter som det över huvud taget är möjligt ska ingå för att det ska vara tryggt för medborgaren.

När det gäller vinstsyfte, som är en av grunderna för propositionen, kan jag säga att det är en intressant fråga. Har regeringen träffat något företag eller någon företagare som inte vill gå med vinst? Vinsten är faktiskt den möjlighet man har att fortsätta att vidareutveckla sin verksamhet.

Jag vill fråga Ingrid Burman och Lars Engqvist, som har varit uppe i talarstolen, om det är någon som t.ex. har synpunkter på hur begravningsentreprenörer fungerar i dag. Det finns ju en del sådana organisationer som säkert tjänar en och annan krona.

Jag skulle också vilja ställa en fråga när det gäller de företag som byggde det nya sjukhuset Synnerbyn i Norrland. Har man tänkt stoppa vinsten för byggandet? Elentreprenörer, snickare, VVS-tekniker har ju faktiskt gjort en vinst på sjukvården? Det är ju också skattepengar.

Det är underligt att socialministern ägnar så lång tid av sitt inledningsanförande åt USA. När det gäller talet om dem som kan betala för sig säger han att man inte vill ha en sådan sjukvård. Men kära socialministern! Det är ju precis så det är i dag, runtom i vårt land, trots att vi i stort sett har ett monopol. Det är alltså inte en lösning på de problem som vi vill åt.

Jag vill gärna avsluta med att ställa en fråga till Miljöpartiet och Socialdemokraterna. Man inför nu ett förbud mot den här sortens akutsjukhus. Man ska inrätta en lag som innebär att det antingen ska vara två tredjedels majoritet eller ett val emellan. Då frågar jag: Hur kan man som regering med en så bräcklig majoritet gå ut och kräva att demokratin ska styras på detta egendomliga sätt?

Anf. 13 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag hoppas innerligt att många kristdemokratiska väljare har lyssnat till Chatrine Pålsson. De är då lika överraskade som jag. Jag trodde att kristdemokraterna stod för en vård som präglades av vård på lika villkor och för vård efter behov och inte för vård efter plånbok.

Om Chatrine Pålsson hade mött denne man på gatan i New York hade det inte varit alldeles självklart att första frågan hade varit: Vilket sjukhus vill du till? Utan frågan hade varit: Har du försäkring, så att jag över huvud taget kan erbjuda någon sjukvård?

Chatrine Pålsson säger sedan att vi är överens om finansieringen. Det är inte sant. Vi är inte alls överens om finansieringen. Moderaterna vill i första steget införa en obligatorisk försäkring som sedan ska konkurrens-utsättas för att sedan privatiseras. Man vill byta finansieringssystem i sjukvården.

Ännu intressantare är att vi säger att vi inte tänker göra någonting åt de sjukhus som har privatiserats – det är två. Men vi vill förhindra en fortsatt utveckling som innebär att vi får fler privata akutsjukhus just därför att vi vet att det är ett sätt att förhindra framtida privata försäkringar som finansiering av sjukvården. Det är det som det handlar om.

Vi vill alltså inte ha det systemet. Vi vill inte att den amerikanska sjukvårdens principer ska vara gällande här. Det trodde jag att kristdemokraterna stod för, och jag trodde att kristdemokraterna hade någon etik när det gäller sjukvården.

När det gäller möjligheten att arbeta för mångfald och mer resurser och att arbeta bort köerna har kristdemokraterna en utmärkt chans att ta ställning till detta när vi ska diskutera handlingsplaner för sjukvård. Det handlar då om att i den öppna primärvården skapa mångfald och om att man ska skjuta till 9 miljarder kronor mer för att arbeta bort köerna och få en bättre finansiering.

Jag har en fråga som jag tycker är intressant. Många kristdemokrater säger precis samma sak som Chatrine Pålsson, nämligen att den här lagen är ett hinder när det gäller valresultatet – och jag har hört det av moderaterna tidigare. Har kristdemokraterna någonstans föreslagit någon försäljning av något akutsjukhus till någon som har ett privat vinstintresse? Vilket sjukhus är det i så fall?

Anf. 14 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag vill börja med att svara socialministern att jag och kristdemokraterna arbetar för att få en god vård på lika villkor över hela landet. Dessutom arbetar vi för att människor ska få vård när de behöver den och inte när landstinget tycker att det är befogat. Då kan vi vara överens om den saken.

Men jag har tyvärr fått konstatera en sak. Jag har ju också varit med i det politiska arbetet så jag får väl säga: Vi har misslyckats med detta. Alltför många människor lider oerhört i dag för att vi har misslyckats. Jag tycker att vi ska erkänna för varandra att vi har gjort det. Men jag vill inte fortsätta att misslyckas, utan jag är beredd att försöka hitta nya vägar som motsvarar de behov som finns. Behoven ska alltså styras.

En försäkring, som man har i USA, har jag aldrig pläderat för. Det kommer jag inte att göra heller. Vad jag vet är det inget parti i Sveriges

riksdag som nu gör det på det sättet, utan vi är överens om att vi ska ha en offentligt finansierad sjukvård.

Men jag vill fråga socialministern om det här är ett steg för regeringen mot att man vill förstatliga sjukvården, att man beslutar och ska detaljstyra. Tar man också ansvaret för att det finns sjukvård? Det moderata grundförslaget ska kanske smygas in bakvägen. Jag tror nämligen fortfarande att den enda lösningen är att man försöker fatta besluten så nära, så lokalt, som det över huvud taget är möjligt, och att våra kamrater som sitter i kommuner och landsting får göra det och blir bemyndigade som politiker.

Anf. 15 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Chatrine Pålsson inbillar sig att en börsnotering av akutsjukhus leder till beslut lokalt. Jag tror att det är en väldig felsyn.

Det är en sak att diskutera möjligheten för personalen att ta ett större ansvar, att fungera som entreprenörer och att hitta ett sätt att på det viset förnya sjukvården. Det är faktiskt en annan sak att låta börsnoterade företag ta över den väsentliga delen av infrastrukturen i sjukvården.

Eftersom ett stort nummer hos Chatrine Pålsson faktiskt är att det här skulle innebära någon inskränkning av vad kristdemokraterna har sagt kan väl Chatrine Pålsson redovisa vad det är för akutsjukhus som ni tänker privatisera, som ni tänker sälja till någon som har vinstintresse? Finns det något sådant? Om det inte finns är väl avståndet oss emellan ganska begränsat?

Anf. 16 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Som kristdemokrat säger jag att jag inte vet detta, därför att det är de lokala politikerna ute i kommuner och landsting som har fått det ansvaret. Så är det bara, och jag vill fortsätta att ha den synen.

Det börsnoterade företaget har blivit en så stor fråga. Anser socialministern att ett börsnoterat företag kan driva primärvård – uppenbarligen är inte detta medtaget här? Om han anser det vill jag veta det.

Nu arbetar jag inte så att jag känner till Stockholms läns landsting, men enligt information som jag har fått är det 10–15 % lägre kostnader på S:t Görans sjukhus än vad det är på de landstingsdrivna sjukhusen. Nu kan jag inte riktigt stå för uppgiften; jag hoppas att någon annan kan göra det. Men ett vet jag, och det är att de utredningar som man har gjort visar att det viktigaste när det gäller kostnaden inte är vem som driver ett företag, utan det handlar om på vilket sätt man driver företaget.

Anf. 17 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Chatrine Pålsson. Hon säger att man ska ha respekt för de olika nivåerna när det gäller valen. Det finns annan lagstiftning som begränsar kommunens och landstingens självbestämmanderätt – jag talar då om socialtjänstlagen. Är det någonting som vi ska ta bort för att ha respekt för det kommunala självstyret. Hur är det med hälso- och sjukvårdslagen? Eller är det just den här lagen som ska bort? Var sätter Chatrine Pålsson och kristdemokraterna gränsen när det gäller detta?

Min nästa fråga utgår från Chatrine Pålssons påstående att behoven ska styras. Jag delar nämligen den uppfattningen med Chatrine Pålsson.

Om det nu är behoven som ska styra undrar jag vad det är som gör det så angeläget att vi ska ha akutsjukhus som drivs med syfte att skapa vinst. Det är just vad som står i den här propositionen. Det står ingenting om s.k. *non-profit*-organisationer där man återför vinster till investeringar, utom när syftet är att skapa vinst. Om det är behoven som ska styra undrar jag vad det är som är problem med just den här lagstiftningen. Och var drar Chatrine Pålsson och kristdemokraterna gränsen när det gäller nationell lagstiftning? Är det när det gäller den här, eller ska vi ingripa i fler rättighetslagstiftningar också?

Anf. 18 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller det kommunala självstyret tycker jag inte att vi ska ingripa mer än när det är alldeles nödvändigt. Jag tycker att det kommunala självstyret i dag är en bra avvägning. I en sådan här fråga, som handlar om hur man organiserar en sak för att nå ett mål, nämligen att ge alla medborgare en god vård och omsorg, tycker jag däremot inte att det finns något som helst skäl.

När det gäller att driva med vinstsyfte har vi redan detta. Jag har givit några exempel på att det finns vinstsyfte även i den organisation vi har i dag. Jag har inte hört Ingrid Burman och Vänsterpartiet säga att ingen får göra vinst på byggandet av ett sjukhus, på mathållningen eller på städningen. Jag har i varje fall inte sett någon motion om detta. Kanske accepterar man det på den nivån.

Jag tycker att det viktigaste ändå är kvaliteten – att landstinget är huvudman och att man sedan ser till att verksamheten drivs på ett korrekt sätt utifrån de förordningar som finns. Där gäller hälso- och sjukvårdslagen tydligt och klart.

Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik:

Fru talman! Jag tolkar Chatrine Pålssons svar som att det är bra med lagstiftningar, det är bra med rättighetslagstiftningar och det är bra när vi tar ett nationellt ansvar för hälso- och sjukvård. Men det är inte bra när vi tar ansvaret och säger att akutsjukhus inte ska drivas med syfte att ge utdelningsbar vinst till ägarna. Där gå så att säga gränsen.

Det finns ett problem med det jag hör Chatrine Pålsson säga. I dag är vi eniga om att det är behoven som ska styra när det gäller tillgången till sjukvård. Det är det grundläggande. Sedan har vi en prioriteringsordning när det gäller sjukdomar som jag och Chatrine Pålsson är överens om. Men när vi överlåter akutsjukhusen till en driftsform där syftet är att skapa vinst öppnar vi också för företrädare för andra prioriteringar än den som Chatrine Pålsson och jag är överens om. Uppgiften att se till att det är behoven och den prioriteringsordning som jag och Chatrine Pålsson är överens om som styr frånhänder vi oss. I nästa upphandling vet vi inte om det är landstingen som kommer att ha tillgång till de här tjänsterna eller om det är de privata försäkringsbolagen, Skandia Link eller andra. Då uppstår problemet, Chatrine Pålsson. Vad gör vi t.ex. i ett landsting där det finns enbart ett akutsjukhus? Ska vi då exportera eller flytta de patienterna? Ytterst är det faktiskt Chatrine Pålsson och jag som har ansvaret för att de får den vård de behöver.

Detta är att öppna en dörr, Chatrine Pålsson, och den leder till ett systemskifte som ytterst varken Chatrine Pålsson eller jag längre kan kontrollera. Däremot får vi ta ansvaret för det systemskiftet.

Prot. 2000/01:22
7 november

Remissdebatt

Anf. 20 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Jag ska direkt säga till Ingrid Burman att jag gillar öppna dörrar bättre än stängda dörrar. Det är alldeles för många stängda dörrar för patienter och för anhöriga i dag som vi behöver öppna.

När det gäller att teckna avtal med en annan som utför det som landstinget är ansvarigt för enligt hälso- och sjukvårdslagen känner jag fullt förtroende för de lokala politikerna. Jag känner ingen oro för detta. Jag kan trösta Ingrid Burman och hoppas att hon kan känna sig lugn och sova gott med det beskedet.

Anf. 21 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! I denna debatt handlar det om patienter, människor som är i behov av vård – hur vi ska lösa detta på bästa sätt och på ett sätt som innebär att vi använder resurserna klokt. Vi som politiker har ett uppdrag att se till att människor får en grundläggande trygghet genom att fördela resurser på ett bra sätt. Vi har också till uppgift att se till att verksamheter fungerar. Men ni sätter formen framför saken. I propositionen finns något av läpparnas bekännelse om att det behövs nya och fler entreprenörer inom vården. Ni skriver en sak men sänder tyvärr andra signaler. Partiideologin sätts före patientperspektivet.

Människor är beroende av akutsjukvård, och frågan vi diskuterar i dag är om det ska vara tillåtet att genom avtal ge i uppdrag till företag att bedriva den verksamheten. För att vara riktigt tydlig citerar jag vad regeringen föreslår: ”Landstinget får inte överlämna uppgiften att ansvara för driften av ett akutsjukhus till den som avser att driva verksamheten med syfte att skapa vinst åt ägare eller motsvarande intressent.”

Det är verkligen trist att detta dokument ligger på riksdagens bord. Nu tvingas vi diskutera former i stället för hur vi kan få mest vård och omsorg för pengarna och vad vårdbehövande efterfrågar.

För Centerpartiet är mångfald viktigt utifrån den enskildes behov och önskemål utifrån patientperspektivet. Vi är inga privatiseringsivrare för sakens egen skull, men vi ser mångfald, konkurrens och nya alternativ som viktiga inslag i den förnyelse som krävs för att utveckla den offentligt finansierade välfärden. Vi ska släppa fram kooperativa och fler privata lösningar för att öka valmöjligheterna för patienterna, få en stimulerande konkurrens och därmed få mer vård för pengarna.

Socialdemokraterna tycker inte att privat vård ska gå med vinst. Vinst kan väl inte vara fel i sig. En verksamhet måste följa budget. Ingen verksamhet mår bra av oklara ekonomiska ramar. Vi har som politiker ansvar för att hantera skattebetalarnas pengar på ett klokt sätt. Om det kan lösas med högre kvalitet, bra service till medborgarna, rättvisa och fördelning av vård efter behov genom att vården upphandlar via entreprenad, vad är det då för fel? Om det dessutom ger vinst som ger möjlighet till kompetensutveckling och investeringar, vari ligger problemet? Det måste väl vara bättre med vinst än att det blir en förlust i verksamheten. Har man ordning på ekonomin har man också ordning på verksamheten. Detta

hänger ihop; det är jag alldeles övertygad om. Det viktiga är att den som köper tjänsten får vad han efterfrågar.

Om enskilda entreprenörer kan bidra till att kapa vårddköerna, lindra mänskligt lidande och utveckla sjukvården – även vid ett akutsjukhus – tycker jag att det är någonting man ska bejaka.

Den svenska hälso- och sjukvården är en grundläggande del av välfärden. I dag står sjukvården inför en rad svåra problem. Behovet av hälso- och sjukvård kommer att öka under många år. Samtidigt är de offentliga resurserna begränsade. Många landsting, regioner och kommuner har problem med att få ekonomin att gå ihop. Det finns inga snabba klipp som kan lösa detta utan stora omprövningar av dagens organisation och verksamhet.

Varje nivå ska fatta de beslut som man är bäst på. I Sverige är vi överens om att t.ex. sjukvårdens organisation ska beslutas på regional nivå, och det bör statsmakten respektera. Det innebär inte att alla beslut ska fattas på den nivå där de alltid har fattats; vissa nationella beslut bör föras över till regional och lokal nivå eller till enskilda människor, och andra politikområden bör omfattas av internationella beslut. Förändringar kan vara nödvändiga på grund av förändrade omständigheter. Regeringen bör enligt vår uppfattning inte lägga sig i enbart mot bakgrund av att väljarna givit uttryck för att man inte vill ha ett socialdemokratiskt styre. Min fråga är: Varför respekterar inte socialministern och regeringen den lokala demokratin?

Det händer att regeringens företrädare talar varmt om det kommunala självstyret. Men att döma av regeringens politik anser man i själva verket att decentraliseringen, åtminstone i det här fallet, har gått för långt och att centralstyrningen från staten ska öka. Centerpartiet står för ett radikalt annorlunda perspektiv i syfte att stärka människors egenmakt och det kommunala självbestämmandet. Regeringens agerande i det här sammanhanget understryker behovet av en ny grundlag för att skydda den lokala demokratin mot statliga ingrepp.

Runtom i landet är flera akutmottagningar hotade av nedläggning därför att landstingets pengar inte räcker. Om en privat entreprenör erbjuder sig att driva mottagningen med samma kvalitet till en lägre kostnad, vad skulle Miljöpartiet då välja: Nedläggning eller entreprenad? I och med den här propositionen uppfattar jag att ni har valt väg. Jag tycker att det är tragiskt med tanke på att många mindre sjukhus runtom i vårt land faktiskt är hotade.

I t.ex. grannlänet till mitt eget hemlän, Gävleborg, har sjukhusstrukturen diskuterats och en del sjukvårdsenheter har lagts ned. Om alternativet vore att lägga ned ett akutsjukhus eller att lägga sjukhuset på entreprenad skulle Miljöpartiet välja nedläggning. Så har ni gjort i just Gävleborgs län. Det aktuella exemplet handlar om en BB-avdelning, åtminstone till en början. Det fanns en privat entreprenör, men Miljöpartiet gick inte med på den entreprenaden. Det blev nej. Det blev nedläggning.

I och med den här propositionen har ni givit ytterligare ett svar på den frågan. Jag tycker att det är intressant att få höra varför Miljöpartiet väljer centralisering i stället för decentralisering av sjukvård. Varför accepterar ni att lägga ned sjukhus men inte att lägga ut sjukhus?

Marknaden växer för privata försäkringslösningar inom sjukvården. Allt fler företag köper försäkringar åt sina anställda. Den offentliga vår-

den klarar inte längre av att i tillräcklig omfattning möta medborgarnas och företagens krav på tillgänglighet. Utvecklingen går mot "gräddfiler" för medborgare med sjukvårdsförsäkring.

Fru talman! Jag och Centerpartiet anser att sjukvården ska vara tillgänglig för alla på lika villkor. Motstånd mot privata initiativ inom den gemensamt finansierade vårdens ram och motstånd mot att resurser, kunskap och kapital från den privata sidan kommer den offentliga sektorn till del kan i förlängningen leda till att de som har råd vänder den offentligt finansierade vården ryggen. Centerpartiet vill ha en rättvis vård med lika tillgång för alla invånare, i motsats till ett segregerat samhälle, som Socialdemokraterna med stöd av Miljöpartiet kommer att bidra till. Det är en utveckling som vi inte vill vara med om.

Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Kenneth Johansson är i många sammanhang en hedersman. Men när det gäller diskussionen om privata sjukhus är han lite aningslös.

Det som händer i svensk sjukvård när det gäller de stora anläggningarna och akutsjukhusen är ett ytterligare steg mot ett nytt sjukvårdssystem. Privatiseringen av Bure har inneburit att Bure för att klara sin ekonomi och klara de avkastningskrav som företaget ställer börjat förbereda sig för att låta en del av sin verksamhet finansieras via försäkringar. Det är naturligt för företaget att göra det, det är en del av deras verksamhet.

Det är klart att försäkringsbolagen är intresserade av att fler privata vinstintressen kommer in i akutsjukvården just för att därmed skapa en grund för en privat finansiering av svensk sjukvård. Därmed tar man steget över till den typ av gräddfiler som jag vet att Kenneth Johansson i övrigt faktiskt försöker motverka.

Det är inte så att de privata företag som ger sig in i akutsjukvården gör det av filantropiska skäl. Det är inte så att de kommer med pengar till svensk sjukvård för att på något sätt förbättra vården. De är faktiskt där för att hämta pengar till sin egen verksamhet. Allra tydligast uttrycktes det av Åke Strandberg, som är vd för S:t Görans sjukhus, i en TV-intervju där han fick frågan: Varför vill ni äga ett sjukhus? Då säger han: Det finns väldigt mycket pengar i sjukvården.

Det är alltså pengarna i sjukvården som man är ute efter. Det är rimligt, fullt acceptabelt för ett börsnoterat företag. Men det är inte acceptabelt för en samhälleligt finansierad sjukvård som har till syfte att minska gräddfilerna.

Diskussionen om de små sjukhusens eventuella nedläggning skapar en egendomlig bild av problemställningen. Om ett landsting inte har råd att driva ett akutsjukhus står man inför en mycket svår uppgift. Jag tycker att man ska välja att försöka behålla sjukhusen. Vi ska se till att de får resurser till det. Men det är ingen lösning att lämna sjukhuset till ett privat företag som driver det med vinstintresse, därför att detta privata företag kommer att kräva ersättning på samma sätt som S:t Göran har begärt ersättning. Det är inte billigare att driva sjukhus privat än det är att driva dem offentligt. Skattebetalarna ska likväl betala.

Alternativet är inte privata vinstintressen. Alternativet kan vara andra driftsformer. Men det förhindrar inte den här lagen.

Prot. 2000/01:22
7 november

Remissdebatt

Anf. 23 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! För det första får jag tacka för omdömet, åtminstone i dess första del. Det var trevligt.

För det andra är det vår uppfattning att finansieringen av hälso- och sjukvården, jag upprepar det, ska ske genom skatter och avgifter. Vi vill skilja på offentlig kontroll och finansiering å ena sidan och en fri produktion med enskilda kooperativa och offentliga producenter å den andra sidan. Det är vår uppfattning att våra folkvalda i kommuner, landsting och regioner i god demokratisk ordning ska stå till svars inför folket i val när det gäller det man gör och de beslut man fattar.

Om man har en solidarisk finansiering i botten och sedan i en upphandling gör bedömningen lokalt att man får ut mer kvalitet till ett bättre pris tycker jag att det är alldeles utmärkt. Om man gör den bedömningen tycker jag att man ska ha friheten att göra den vinsten.

I de fall man inte är nöjd med den vård och omsorg som man har handlat upp, ska man avbryta den när avtalet prövas nästa gång. Men det finns ingen annan än just den upphandlande parten – en demokratisk styrelse eller nämnd i regioner och landsting – som bättre kan göra de bedömningarna.

Samma sak gäller de små sjukhusen. Om man, vilket jag har exempel på, står i en valsituation där man kanske ser möjligheter att kunna tjäna en slant, kunna bibehålla verksamheten och på det sättet fortsätta att bedriva en god vård och omsorg tycker jag att man ska lösa det lokalt. Det ska inte vara några statliga pekpinnar i den delen.

Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Kenneth Johansson ställde frågan vilka signaler propositionen sänder. Jag menar att signalen är otroligt tydlig. Vi vill ha en förnyelse av svensk sjukvård. Vi vill ha mer av mångfald i fråga om att ge personalen möjlighet att driva verksamhet i egen regi och teckna avtal med landstinget. Men just därför säger vi också att vi inte är intresserade av en utveckling där det privata vinstintresset får dominera, där privata företag som drivs med syfte att arbeta fram en vinst som man delar ut till aktieägarna tar över akutsjukhusen.

Jag tycker att den signalen är alldeles tydlig, och jag tror att detta är grunden för att skapa förtroende för den framtida sjukvården och för de förändringar som kommer.

Vi har aldrig sagt att det är förbjudet eller fel att gå med vinst. Vinst i den mening Kenneth Johansson talar om, dvs. att man har ett positivt resultat i verksamheten som man använder för att utveckla verksamheten och som man använder för att utveckla personalen är ganska rimlig. Det vi talar om är den vinst som enligt aktiebolagslagen definieras som vinst som delas ut till aktieägarna. Det är den vinsten som Åke Strandberg, vd för S:t Göran, talar om när han säger: Det finns pengar i sjukvården, det är därför vi som börsnoterat företag är där.

Anf. 25 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! När det gäller att stimulera mångfald och alternativa driftsformer, att avknoppa verksamhet etc. är vi överens, framför allt när det gäller primärvården och den öppna vården. Det är när vi kommer till den slutna vården som det låser sig för socialministern och regeringen.

Vi i Centerpartiet tycker att debatten i sig ger hämmande signaler när det gäller entreprenörskapet. Vi vet att det finns personal som går på starta-eget-kurser. Vi vet att personal diskuterar möjligheter att förverkliga en idé om att vara entreprenör i friare former.

Bara det att vi debatterar en fråga som handlar om att lägga en hämsko på entreprenörskap, att säga nej till att privata företag ska kunna ha ett vinstsyfte i sin verksamhet är i sig hämmande. Det är en trist debatt. Vi ska i stället bejaka entreprenörskapet. Vi ska inte ha en lagstiftning som stoppar dynamiken och de samverkande krafter som utvecklas mellan privat och offentlig verksamhet. Vi ska värna den demokratiska kontrollen och visa öppenhet och förtroende för att regioner, landsting och kommuner, med medborgarnas bästa för ögonen, ska kunna erbjuda och forma organisation och vårdutbud utifrån sina förutsättningar.

Anf. 26 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag vill inleda med att slå fast att Folkpartiet liberalerna vill ha kvar en solidarisk finansiering av vården. Den ska ges efter behov, och det är prioriteringsbesluten som gäller.

I den nu föreliggande propositionen framförs just att dessa värderingar riskeras om några privata sjukhus tillåts. Det är svårt att se en sådan hotbild i Sverige i dag, dvs. att ett flertal sjukhus skulle privatiseras och därmed att principer om solidarisk finansiering och vård efter behov skulle riskeras. Det stora hotet är i stället en icke fungerande sjukvård med långa väntetider, som gör att människors tilltro till vården riskeras och att man i stället söker egna lösningar, t.ex. privata försäkringar. Det är det verkliga hotet. De som är tillräckligt friska och har tillräckligt med pengar kan teckna privata försäkringar.

Vad svensk sjukvård behöver är förnyelse, möjligheter till utveckling av både personal och arbetssätt, inte förbud mot att driva sjukvård.

Fru talman! Propositionen är inte helt lätt att förstå. Den är full av motsägelser och oklarheter. Regeringen är i propositionen välvilligt inställd till privata alternativ inom primärvården och skriver mycket vackert om mångfald. Men i den nu aktuella propositionen sägs att det för närvarande inte finns skäl att ändra reglerna för den öppna hälso- och sjukvården. Det vore intressant att få höra socialministern utveckla detta lite närmare. Kommer det förslag om förändringar på det området också? Ska vi få ännu fler förbud mot att ge sjukvård?

I propositionen föreslås att landstingen inte ska få överlämna uppgiften att ansvara för driften av ett akutsjukhus till den som avser att driva verksamheten med syfte att skapa vinst åt ägare eller annan intressent under perioden den 1 januari 2001 och fram till utgången av år 2002. Därefter ska nya regleringar tillkomma. Det är i allra högsta grad en inskränkning av landstingens självbestämmande och i lika hög grad ett misstroende mot landstingspolitikernas möjligheter att utveckla sjukvården på ett för medborgarna bra sätt. Misstanken finns dock där att det är ett förslag som enbart är riktat mot de landsting som i dag har en borgerlig majoritet.

De diskussioner och förslag som har föregått propositionen, bl.a. Miljöpartiets förslag om kvalificerad majoritet m.m., är i ännu högre grad ett försök att till varje pris stoppa förslag som läggs fram från andra än det

nuvarande regeringsunderlaget. Det här torde vara unikt i svensk politisk historia, och det är inte undra på att det väcker så stor uppmärksamhet.

I propositionen – och även på annat håll – talas om att allemansrätten i sjukvården är hotad om privata sjukhus tillåts. Hur tillvaratas allemansrätten i dag när tiotusentals människor får vänta månader och år på att få en för dem viktig operation och behandling? Att i mer än ett år få utstå smärtor på grund av utslitna höftleder, att inte kunna se ordentligt för att väntetiden till starroperation är lång osv. – vad är det för allemansrätt?

Fru talman! Det finns flera jämförelser mellan privat och offentlig vård som visar att den privata vården ofta ger mer för pengarna. Arbetsformerna är annorlunda, personalen har ett större inflytande, vilket i sin tur leder till bättre patientkontakt och patientmottagande. Det som man kanske lite diffust kallar för vårdkvalitet är ofta bättre inom den privata vården.

De jämförelser som har gjorts mellan offentlig och privat vård har berört flera olika verksamheter inom vården. I en stor undersökning i Stockholm jämfördes drygt 40 privatmottagningar mot nästan 20 offentliga sjukhusmottagningar. Det var Landstingsförbundets undersökning *Kostnadsjämförelser* som genomfördes 1997. Även flera andra undersökningar visar samstämmigt att den privata vården är mer kostnadseffektiv och att den har lika hög eller högre vårdkvalitet. Den privata vården har helt enkelt gett mer nöjda patienter, mer nöjd personal samtidigt som den bättre utnyttjar resurserna. Detta borde tala för en mer positiv politik mot privata vårdgivare, dvs. en politik som uppmuntrar mångfald i vården, inte en politik som förbjuder mångfald.

Fru talman! Folkpartiet avvisar regeringens förslag om ytterligare hinder för privat verksamhet av följande skäl.

Det finns inget problem som motiverar denna lösning. Ingenting tyder på att inslaget av vinstdrivande verksamhet i vården hittills försämrat det totala vårdutbudet – tvärtom.

Förslaget drabbar först och främst patienterna. Det är patienterna som får sämre valfrihet och mindre vårdutbud. Det som är viktigt för att garantera patienterna en rättvis behandling i vården är den gemensamma finansieringen – som Folkpartiet slår vakt om. Det är den som är nyckelfaktorn för att undvika segregation i vården. Om det är landstingen som betalar, Socialstyrelsen som inspekterar och patienterna som väljer, är enda möjligheten för en entreprenör att gå med vinst att vara effektivare och bättre än landstingsvården. Den som klarar det får med vårt synsätt gärna göra en vinst. Det är i så fall patienterna och skattebetalarna som får del av de stora vinsterna.

Förslaget kommer också att hämma tillkomsten av nya alternativ. Även om propositionens förbud begränsas till akutsjukhus, kommer det att väcka frågor om i vilka delar av vården vinst är acceptabel. Utredningar och skrivningarna i propositionen om kommande nya regleringar späder på.

Förslaget kommer att drabba personalen. De privata inslagen i vården har lett till högre löner och givit de anställda valfrihet.

Förslaget minskar den kommunala självstyrelsen. Det är landstingen som ansvarar för sjukvården. Det ankommer inte på staten att lägga sig i hur uppgifterna utförs, så länge patienterna inte drabbas negativt.

Det har nu gått snart fyra år sedan Samverkansdelegationen presenterade en rapport om villkoren för privata vårdgivare i Sverige. Delegationens slutrapport *Klara spelregler* var tänkt som en väckarklocka. Efter tre år med socialdemokratiskt styre visade delegationen – som tillsatts av den socialdemokratiska regeringen och leddes av en socialdemokrat – att antalet privata vårdgivare hade minskat kraftigt. På tre år försvann exempelvis var fjärde privat allmänläkare i Sverige.

Delegationens förslag har inte tagits till vara. Socialminister Margot Wallström stoppade betänkandet i papperskorgen, och raden av efterföljande ministrar har inte plockat upp det.

Det är synd att vi får den här propositionen i stället för att ta fram de bra förslag som fanns med i *Klara spelregler*. Det är uppseendeväckande, fru talman, att man lägger fram den här propositionen. Jag efterlyser ett besked både från socialministern och från Miljöpartiets representant om vilka uppgifter de har som kan bekräfta den hotbild som målas fram i propositionen om ett slut på den solidariska finansieringen av sjukvården och om att sjukvård inte skulle ges efter behov om landstingen fick möjlighet att tillåta privata alternativ även inom akutsjukhus.

Det vore också bra om vi kunde hyfsa till debatten om privat vård. Vad är det som är privat vård egentligen? Jag anser att privat vård är det som patienten själv betalar fullt ut för. Det är ingen som har föreslagit det här – och inte tidigare heller. Däremot är sjukvård som ges av annan utförare men där patienten betalar lika mycket som för offentligt driven vård någonting helt annat. Det är dags att hyfsa till den debatten, så att människor inte förs bakom ljuset.

Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Kerstin Heinemann talar om att detta lagförslag på något sätt skulle göra det svårare för personal och andra att etablera sig som entreprenörer i den öppna sjukvården. Jag tror att det är alldeles tvärtom. Jag är ute och möter väldigt många människor i svensk sjukvård som är beredda att ta över ansvaret för en vårdcentral, en familjeläkarstation eller annan verksamhet i vården. Deras oro är att de stora företagen med gigantiska resurser i nästa steg slår ut dem och att vi får det som i Stockholms län när det gäller äldreomsorgen, med två eller tre bolag som har delat upp hela marknaden.

Om vi gör tydligt att vi inte avser att byta system, att vår kamp för mångfald faktiskt innebär en möjlighet för personalen att etablera sig som entreprenörer, så tror jag att de känner sig säkrare. Att vi sätter en gräns när det gäller akutsjukhusen betyder att de stora privata företagen inte får lika stort spelutrymme som de har haft hittills.

Dessutom är det intressant att notera den här kopplingen mellan akutsjukhusen och personalens engagemang. Jag har inte mött någon personal som säger: Vi ska ta över akutsjukhuset. När det gäller de stora anläggningarna är det ett par stora operatörer och aktörer det handlar om. Det är inte någon personalgrupp som funderar på att ta över Huddinge, Södersjukhuset eller var det nu kan vara, utan det är de stora, privata bolagen, de börsnoterade bolagen, det handlar om. Personalens möjligheter att etablera sig som entreprenörer och därmed bidra till att skapa mångfald kommer faktiskt att vara säkrare om vi får den här restriktionen.

Det skulle vara intressant om Kerstin Heinemann svarade på en enkel fråga. Vad var det som gjorde att liberalerna i Kanada införde just den här lagstiftningen?

Anf. 28 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag skulle nog när det gäller den sista frågan vilja be socialministern att fråga liberalerna i Kanada och inte mig som är ledamot av Sveriges riksdag.

Sedan till det här som jag skulle ha sagt om att det blir svårare för personal och andra att ta över i någon form. Det är klart: Säg att jag i dag som sjuksköterska eller vad man nu har för yrke inom vården skulle fundera på att driva det på entreprenad. Så får vi en proposition som talar om en restriktion när det gäller akutsjukhusen men också om en utredning och om att man ska överväga olika förslag. Det här kommer att dröja ett par år. Jag tror inte att jag skulle våga göra något under den närmaste tiden. Det här lägger en hämsko på utvecklingen på det viset.

Det är klart att inte heller vi i Folkpartiet tycker det är bra att det är några få stora bolag. Men jag skulle vilja ställa en fråga tillbaka till socialministern. Har socialministern hört något om hur många sjukhus det är bolag som är intresserade av att ta över i dag? Är det så att de står och väntar på att ta över 10, 20 eller 30 sjukhus i Sverige? I så fall är det också så att landstingen är beredda att lämna ifrån sig dessa sjukhus. Jag tror inte att det hotet finns. Jag tror att det är en förevändning för att lägga fram den här propositionen, som har helt andra syften.

Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag ställde frågan om Kanada för att där var det liberalerna som drev detta medan andra var mera tveksamma. Jag tänkte mig att man kunde tänkas ha en liberal hållning till sjukvården och mångfalden inom sjukvården i Sverige och Kanada på ungefär samma sätt. Men jag erkänner gärna att vi väl bör koncentrera oss på de restriktioner som vi nu föreslår när det gäller svensk sjukvård.

Då skulle jag vilja säga att jag har mött många företrädare för de svenska storföretagen som har haft mycket ambitiösa planer på att etablera sig som ansvariga för de stora sjukhusanläggningarna. Det där har avtagit i takt med att vi har förklarat, jag har förklarat, att den utvecklingen inte kommer att få stöd, att vi inte är intresserade av den utvecklingen och att vi ser mångfald på ett helt annat sätt. I dag vet jag inte hur många planer det finns, men de var ganska omfattande för något eller några år sedan.

Jag har förstått av ledningen för Bure att man säger att om det inte finns möjlighet att ta över fler sjukhus så är vi inte intresserade av att expandera vår verksamhet här i Sverige. Det måste väl tyda på att man har haft planer på att ta över flera anläggningar.

Anf. 30 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Det var ju ett ganska vagt svar på frågan om hur många som var intresserade: att det fanns tidigare och nu visste inte socialministern om det fanns några intresserade. Det är klart att jag tycker att det vore jättebra om marknaden öppnades för fler, för personal och för

mindre företag också så att vi inte bara hade några stora aktörer på marknaden.

När det sedan återigen gäller det här med liberaler vet väl kanske socialministern lika väl som jag att det kan vara svårt att jämföra olika partier i olika länder där man har olika typer av finansieringar och andra saker, en annan kultur. Det gör att du inte kan säga att en socialdemokrat i Sverige agerar precis likadant som en socialdemokrat i Tyskland, Frankrike eller var det nu är någonstans. Så det är bra om vi kan hålla oss till debatten här i Sverige.

Anf. 31 MATZ HAMMARSTRÖM (mp):

Fru talman! Vi gröna delar Socialdemokraternas och Vänsterpartiets oro för vad en ökad utförsäljning av akutsjukhus till företag som drivs i vinstsyfte kan leda till. Vi anser inte att akutsjukvård och profitintresse hör ihop. Men vi är positiva till alternativa driftsformer. Vi vill ha en ökad mångfald av vårdgivare och välkomnar att sjukvårdshuvudmännen i större utsträckning tecknar vårdavtal med privata, kooperativa och ideella vårdgivare i den öppna vården.

Men samtidigt är det viktigt som socialministern sade att inte kommersiella intressen tillåts ta överhanden och försvåra möjligheterna att upprätthålla den grundläggande principen om en demokratiskt styrd offentligt finansierad sjukvård, en sjukvård som ges utifrån behov och inte efter köpkraft.

Vi gröna ser gärna sjukvård i alternativa driftsformer, men vi vill inte ha några börsnoterade akutsjukhus. Vi ser gärna sjukhus och sjukvård som bärs av en idé, som t.ex. Vidarkliniken i Järna. Vi ser gärna stiftelser som bärs av en idé och där inkomna medel stannar i verksamheten. Vi ser gärna olika kooperativa lösningar som bygger på delaktighet och deltagande.

Men är det verkligen rimligt att låta börsnoterade företag driva sjukvård? Är det rimligt att vård ska bedrivas med maximal vinstavkastning som mål? Att lägga ut parkförvaltning eller sjukhustvätt på entreprenad är en sak. Det kanske leder till dåligt klippt gräs eller dåligt tvättad tvätt om det går gale. Att sälja ut sjukhus och sjukvård till vinstdrivande företag är ju en fråga av helt annan dignitet.

Vi vill värna mångfald, nytänkande och olika alternativ. Men vi vill också hålla avarter borta. Några frågor är viktiga att ställa. Vad händer om sjukvården drivs av vinstkrav? Vad händer om aktieägarna känner att avkastningen är för låg? Vilka krav ställer ägarna, dvs. aktieägarna, på företagsledningen då? Och hur ska man se på rätten till den forskning som bedrivs på privata sjukhus? Vilket intresse för friskvård och hälsa har ett företag som ska göra vinst på sjukdomar?

Vi gröna är positiva till ett tillfälligt stopp för utförsäljningar av akutsjukhus till företag som drivs i vinstintresse. Men vi är också tveksamma till ett permanent statligt förbud mot utförsäljning av akutsjukhus. Vi anser att frågan ändå hör hemma på landstingskommunal nivå och bör avgöras där. För att värna både rättvis vård och lokal demokrati vill vi därför i stället för ett permanent statligt förbud införa en demokratigaranti vid behandling av frågor av den här typen. Vi vill att frågan ska avgöras på lokal nivå men att det ska krävas kvalificerad majoritet, två tredjedelars majoritet i ett beslut eller två beslut med val mellan, för att

Prot. 2000/01:22
7 november

Remissdebatt

man ska kunna sälja ett akutsjukhus till ett företag som drivs i syfte att dela ut vinst till aktieägare.

Vi är inte ute efter att med lagens hjälp utesluta alla driftsalternativ till skattefinansierad sjukvård. Så låter det på en del av de borgerliga debattörerna. Det vi vill göra är att motverka en alltför lättvindig och oreflekterad utförsäljning av strategisk offentlig egendom och verksamhet.

Vi vill inte förhindra att de folkvalda i en beslutande församling genomför en politik som en majoritet av väljarna har röstat för. Tvärtom vill vi ha en modell som garanterar att små majoriteter inte kan "kuppa igenom" en politik i stora systemförändrande frågor utan att dessa frågor öppet debatteras i en valrörelse. Systemförändringar måste vara väl förankrade hos folkflertalet. Särskilt viktigt är det naturligtvis när dessa förändringar i realiteten inte går att ta tillbaka.

Miljöpartiet har nu kommit överens med regeringen om ett tidsbegränsat förbud mot utförsäljning av akutsjukhus till bolag som drivs med syfte att dela ut vinst till sina ägare. Avsikten är att detta tidsbegränsade förbud under denna mandatperiod ska ersättas med den demokratigaranti som jag nyss nämnde.

Fru talman! Med anledning av Kenneth Johanssons frågor eller påståenden tidigare vill jag säga följande. Vi säger inte nej till att lägga ut sjukvård på entreprenad generellt. Men vi säger alltså att vi vill ha ett tidsbegränsat stopp för att just överlämna ansvaret för driften av akutsjukhus till bolag som drivs med syfte att skapa vinst åt ägarna. Det är viktigt att hålla isär detta.

Beträffande Gävleborgsexemplet som Kenneth Johansson tog upp vill jag säga följande. Kenneth Johansson är inte bara aningslös, som socialministern sade tidigare, utan också dåligt informerad. Jag förutsätter nämligen att han inte vilseleder oss medvetet. Kenneth Johansson påstod tidigare att Miljöpartiet skulle ha bidragit till att en BB-avdelning i Gävleborg lades ned. Vi har snabbkollat detta påstående med vårt oppositionsråd i Gävleborg. Detta är en tidningsanka. I Bollnäs var det ett danskt företag som hade uttryckt intresse för att överta sjukhusets BB-verksamhet. Men frågan har över huvud taget inte varit uppe på dagordningen i Gävleborgs läns landsting. Inga sådana beslut som Kenneth Johansson påstår har fattats har alltså fattats i verkligheten. Miljöpartiet har alltså inte varit med och lagt ned något sjukhus i Gävleborg och ingen BB-avdelning heller. Vi jobbar tvärtom hårt i Gävleborg för att behålla BB i Bollnäs.

Men en sak har Kenneth Johansson rätt i, och det är att nedläggningen av sjukhus är ett problem. Därför är det också en viktig uppgift för den utredning som nu ska göras att studera de nedläggningar av sjukhus som har gjorts under de senaste 15 åren och beskriva vårdutbudet, kvaliteten på utbudet och konsekvenserna för befolkningen på de platser där sjukhus har lagts ned.

Anf. 32 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Matz Hammarström som den tredje tårtbiten i den samlade vänstern fullbordar nu bilden av vad det är som riksdagen har att ta ställning till genom att informera oss om att nästa steg är vad som högtidligen kallas för en demokratigaranti. George Orwell skulle inte kunna

överträffa språket i Matz Hammarströms beskrivning, ty denna demokratiklausuls innebörd är tydligen att man på områden som går det egna partiets politik emot ska göra det svårare för en majoritet av väljarna att få en ny ordning till stånd. Så är det ju. Denna idé att det ska krävas två tredjedelars majoritet för en viss åtgärd bygger ju på att den går emot vad som i det här fallet är socialdemokratins och Matz Hammarströms idéer.

Skulle jag kunna få ett exempel, Matz Hammarström, om detta antagande möjligen skulle kunna tänkas vara fel på ett område där Miljöpartiet föreslår en väsentlig förändring, och där de övriga skulle kunna tillerkännas samma demokratiklausul som man nu vill införa för att förhindra bl.a. stockholmarnas vilja att få genomslag på stockholmarnas sjukvård? Eller säg som det är, Matz Hammarström, nämligen att Miljöpartiet och Socialdemokraterna har svårt att samla ihop egna väljare, och när väljarna tryter tar man till komplicerande beslutsregler som ska motverka att de partier som nu företräder väljarna får genomslag för sin politik. I stället för att tricksa med grundlagen – det är nämligen det som ni håller på med – vore det inte bättre att gå ut och fråga svenska folket om det möjligen sympatiserar med era idéer? Och om svaret är nej, avstå från tricksandet.

Anf. 33 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Först måste jag säga att jag tror att det är ytterst tveksamt om moderaterna verkligen har fått ett så tydligt mandat från sina väljare som Per Unckel ger sken av när det gäller att sälja ut offentlig sjukvård till privata vinstintressen.

Idén med demokratigarantin, som för övrigt är plankad från grundlagen där vi har den principen när det gäller grundlagsändringar att vi fattar två beslut med val emellan, är naturligtvis inte tillkommen för att vi ska få rätt på områden där politiken nu går det egna partiets politik emot. Det handlar i stället om vissa frågor, och jag nämnde t.ex. utförsäljning av strategisk offentlig egendom. Vi anser att den här principen med demokratigarantin också är tillämplig när det gäller utförsäljning av allmännytans bostäder. Det är ett annat exempel. Och det är möjligt att vi kan hitta fler frågor av sådan dignitet, betydelse och karaktär att de inte går att rätta till sedan. Det är sådana irreversibla beslut. Där anser vi från Miljöpartiets sida att det kan vara lämpligt att använda den här formen av demokratiggaranti för att verkligen se till att man har ett folkflertal med sig.

Anf. 34 PER UNCKEL (m) replik:

Fru talman! Matz Hammarström började sitt inlägg med att ifrågasätta om de landsting som vidtar de åtgärder som han nu är så mycket emot verkligen har fått ett folkligt mandat för detta. Vem är det som ska avgöra det? Vad är det för en demokratisyn som Matz Hammarström ger uttryck för om han här i Sveriges riksdag som grund för ett intrång i den kommunala självstyrelsen sätter sig till doms över väljarna i Stockholms stad och län och säger att det nog är tveksamt vad de egentligen sade till sina lokala politiker och att det är säkrast att riksdagen stämmer i bäck-

Hör inte Matz Hammarström problemet? Hör inte Matz Hammarström hur han utmanar själva grundvalen i folkstyret? Om han inte hör

det är det ännu mera illa ställt i den här debatten än t.o.m. jag inledningsvis föreställde mig.

På frågan vilka andra exempel än värden som Matz Hammarström kunde anföra kom då det som vi alla väntade oss, nämligen allmännyttan, där vi i tidningarna har läst att motsvarande eleganta demokratiklausul som ska förhindra folkflertalets genomslag på politiken också ska introduceras. Hör inte Matz Hammarström logiken i sina exempel? Varenda gång som idéerna från socialdemokratin, vänstern eller den del av vänstern som Matz Hammarström representerar hotas är detta odemokratiskt. Då ska det införas komplicerande regler. Då ska man förhindra att folkflertalets mening får genomslag.

Får jag i all uppmärksamhet, fru talman, säga att det som vi nu ser exempel på, i detta fall och i diskussioner om allmännyttan, är ett djupt allvarligt och nytt inslag i debatten om den svenska demokratin. Jag vill allvarligt uppmana de tre partier som för denna typ av debatt att besinna vad det är de säger och besinna vilka värden det egentligen är som de utmanar.

Anf. 35 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag har väldigt svårt att se detta bl.a. beträffande frågan om grundlagen och det kommunala självstyret. Det är mycket riktigt som Ingrid Burman och socialministern har framfört, nämligen att vi ju har en lagstiftning som innebär en begränsning av det kommunala självstyrets omfattning. Och här i riksdagen stiftar vi nya lagar, och det här är ett förslag på en sådan lagändring som naturligtvis också kommer att påverka det kommunala självstyret. Och det är en konflikt där. Det ska erkännas. Men vi anser att det finns viktiga värden att värna. Det finns angelägna allmänna intressen att värna som gör att vi ställer oss positiva till en sådan tidsbegränsad lag – ett stopp mot utförsäljning av akutsjukhus till vinstdrivande företag.

Sedan när det gäller vårt förslag om en demokratigaranti har jag också svårt att se att detta skulle vara någonting som hindrar folkviljan att komma till uttryck. Det går också att se det som att man ska fatta beslut om denna typ av omfattande förändringar vid två tillfällen med ett val emellan så att man garanterar att frågan är uppe och tydligt debatteras i en valrörelse, så att folket vet vad det är för resultat som dess röstande leder till.

Jag har svårt att se det som ett ingrepp och som någonting demokratifientligt. Det är i stället ett sätt att värna och garantera demokratin, att förhindra att små majoriteter ”kuppar” igenom en politik i stora och systemförändrande frågor utan att man har ett starkt folkligt stöd för detta.

Anf. 36 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! Det är ju en synnerligen konstig avslutning, att den här lagen ska förhindra att små majoriteter ”kuppar” igenom viktiga beslut. Samtidigt är Matz Hammarström med en så oerhört liten marginal i spetsen beredd att stödja regeringens förslag. Det är ju sådant som han själv vill förhindra.

Den andra frågan jag vill ta upp är att jag hoppas att Matz Hammarström för sin egen och riksdagens skull rättar till det som han sade i sitt

inlägg om kunskapsnivån och om den anda som han är rädd ska genom-
syra vården vid alternativa driftsformer, för det var sannerligen inte snällt
sagt. Han sade att man visserligen kan putsa fönster och sköta en träd-
gårdsförvaltning, men att det var fara om man skulle sköta människor
och sjukvård.

Även inom alternativa driftsformer och privata verksamheter är det
Socialstyrelsen som har tillsynsansvaret. Det krävs legitimation för dem
som är anställda, så det är inga kvacksalvare som är med och jobbar.

Det finns även andra verksamhetsformer som är synnerligen ange-
lägna, åtminstone enligt mitt sätt att se. Jag tänker på vården av de de-
menta. Jag har inte hört att det ska finnas några restriktioner kring den
verksamheten. Försök att förklara det!

När det gäller att företag ska kunna ha tilltro till framtiden vill jag
läsa ett par meningar på s. 22, andra stycket – det handlar om ingångna
avtal som löper ut eller sägs upp: Genom de föreslagna bestämmelserna
är landstinget emellertid förhindrat att beakta anbud från den som tidi-
gare ansvarat för driften, om denne även fortsättningsvis avser att driva
verksamheten med syfte att skapa vinst.

Det är ju en tydlig anvisning som är otroligt allvarlig för de företag vi
har i dag. Hur ska de våga investera och vidareutveckla verksamheten?
Är det en lapsus eller står Matz Hammarström för det?

Anf. 37 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker knappast att jag har uttalat mig förklenande
om kunskapsnivån hos entreprenörer. Det jag sade i mitt inlägg var en
kommentar till det som Per Unckel framförde. Han sade att när man nu
kan lämna bort tvätten på ett sjukhus och låta vinstdrivande företag putsa
fönster, så kan de få ta hand också om vården. Jag tycker att det handlar
om verksamhet av lite olika dignitet.

Jag tycker därför att det är viktigt att få svar på de frågor som jag
ställde: Vad händer om aktieägarna anser att avkastningen inte är till-
räckligt hög? Vilka krav ställer ägarna på verksamheten då? Och vilket
intresse för friskvård och hälsovård har ett företag som gör vinst på sjuk-
domar?

Sedan finns det också en annan skillnad. Om man inte har sålt ett
akutsjukhus kan man fatta beslut om att sälja det. Det är betydligt svårare
att få tillbaka ett akutsjukhus när man väl har sålt det. Det förhåller sig på
samma sätt med allmännyttans bostäder. Det är det som gör dessa frågor
så viktiga, att det blir irreversibla beslut, dvs. beslut som inte går att rätta
till. Det gör att man ska kunna kräva kvalificerad majoritet alternativt två
beslut med val emellan.

Anf. 38 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik:

Fru talman! När det gäller den sista frågan att man driver verksamhet
ska ju ändå avtalet hela tiden förnyas. Om man inte lever upp till kraven
förutsätter jag att de lokala politikerna inte förlänger avtalet. Man får
besparingskrav och lever inte sitt eget lilla liv. När man har ett avtal med
landstinget, som fortfarande är sjukvårdshuvudman, kan det ställas krav.
Socialstyrelsen kan gå in som i vilket offentligt sjukhus som helst och
t.o.m. stänga viss verksamhet.

När det gäller vilket intresse de privata ägarna har av friskvård och hälsovård har ju inte ens det prioriteringsbeslut som vi fattade i riksdagen 1997 prioriterat detta som högst. I ett avtal som landstinget sluter med en annan aktör ingår den prioriteringslista som vi antog i full politisk enighet. Inom parentes vill jag säga att jag önskar att det arbetet hade kommit längre, även i monopolets Sverige.

Anf. 39 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Jag har bara en kort fråga till Matz Hammarström. Han talade om att man "kuppar" igenom beslut. Jag antar att han syftar på landsting och kommuner. Vad menas med att man "kuppar" igenom beslut?

Jag har 18 år bakom mig, innan jag kom in i riksdagen, som landstingspolitiker. Jag kan inte påminna mig ett enda viktigt beslut som har "kuppats" igenom. Det handlar om en demokratisk process där man får en majoritet. Jag vill ha en förklaring av Matz Hammarström på vad som menas med att man "kuppar" igenom beslut.

Anf. 40 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Med det avser jag att en liten majoritet driver igenom beslut i frågor där konsekvenserna inte har varit tillräckligt belysta för väljarna inför valet, där frågorna inte har varit tillräckligt väl debatterade i valrörelsen. Väljarna vet alltså inte riktigt vad det är som de får.

Anf. 41 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik:

Fru talman! Det tycker jag var en märklig förklaring. Jag vet inte vad Matz Hammarström har för erfarenhet av kommunal eller landstingskommunal politik. Jag tror inte att sådant förekommer i Sverige. Vi har majoritetsbeslut. Är det så att en majoritet med en rösts övervikt i Sveriges riksdag får igenom ett beslut, vilket faktiskt har hänt, är det då en kupp eller är det ett majoritetsbeslut?

Anf. 42 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis ett majoritetsbeslut. Men vi anser att det finns anledning just i dessa speciella frågor som rör utförsäljning av strategiskt viktig offentlig egendom att skapa ett skydd eller en demokratisk tröghet i systemet som gör att det ska krävas två tredjedels majoritet eller två beslut med val emellan. Sådana beslut har stor strategisk betydelse, de rör viktig offentlig egendom och de är irreversibla till sin karaktär.

Anf. 43 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Vi har tydligen fått olika uppgifter när det gäller Gävleborg. Det enklaste är väl att vi kollar upp dem.

När det sedan gäller reflexion är det intressant att se att Miljöpartiet bejakar en lag som innebär ett förbud mot att träffa avtal om drift av sjukhus på entreprenad. Jag hade haft en viss förståelse om Miljöpartiet också hade bejakat en lag om att man inte får lägga ned mindre sjukhus. Jag tycker att båda dessa frågor plus det fall där man vill bygga upp ett nytt sjukhus rör den regionala och lokala nivån.

Sedan har jag en fråga till Miljöpartiet. När jag läste pressmeddelandet från uppgörelsen med Socialdemokraterna hoppade jag högt. Det stod så här: I det politiska fältet är det bara Miljöpartiet och Socialdemokraterna som står för synsättet att samtidigt behålla principen om vård utifrån behov, inte köpkraft.

Vad menar ni med det? Kan ni i Miljöpartiet ge något exempel på där Centerpartiet inte har varit för vård utifrån behov?

Anf. 44 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Nu tycker jag att Kenneth Johansson tydliggör den aningslöshet som socialministern talade om tidigare. Vi riskerar att få en utveckling där det inte längre är behov utan köpkraft som styr i vården. Vi vill stämma i blicken när det gäller denna utveckling genom beslutet om ett tillfälligt stopp för utförsäljning.

Anf. 45 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Miljöpartiets representant borde vara lite försiktig med omdömen om aningslöshet. Större okunnighet har jag inte upplevt på länge. Jag vill påstå att Centerpartiet – och de allra flesta partier här i landet – står för att vi ska ha en skattefinansierad vård. Jag står för att den ska vara tillgänglig för alla. Plånboken ska inte på något sätt vara avgörande för om man kommer till. Vård ska ges utifrån behov. Genom ett attraktivt vårdutbud ska vi motverka att gräddfiler byggs upp.

Det är fräckt att påstå att det i Sverige enbart finns två partier, Miljöpartiet och Socialdemokraterna, som anser att vi ska behålla principen om vård utifrån behov och inte utifrån köpkraft. Det är anmärkningsvärt.

Anf. 46 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik:

Fru talman! Det är bra om det råder bred enighet om att ha kvar grundprincipen om en offentligt finansierad vård utifrån behov, även om vi har olika uppfattningar om huruvida denna grundprincip är förenlig med att sälja ut akutsjukhus till bolag som drivs i vinstsyfte.

Vi är inte generellt emot att lägga ut sjukvård på entreprenad. Vi välkomnar olika typer av alternativa lösningar. Men vi vill ha ett tillfälligt stopp mot utförsäljning av akutsjukhus till bolag som har till syfte att dela ut vinst till ägare.

Överläggningen var härmed avslutad.

Propositionen hänvisades till socialutskottet.

2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

Interpellation 2000/01:48

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:48 av Ana Maria Narti om internationellt samarbete om kommunikationsrätt.

Interpellationen kommer att besvaras fredagen den 10 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresa och plenifri vecka i riksdagen.

Stockholm den 23 oktober 2000

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2000/01:49

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:49 av Gun Hellsvik om narkotika och ungdomsbrottslighet.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är plenifri vecka i riksdagen och att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Stockholm den 25 oktober 2000

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2000/01:52

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:52 av Gun Hellsvik om säkerheten inom rättspsykiatrin.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är plenifri vecka i riksdagen och att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Stockholm den 25 oktober 2000

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Interpellation 2000/01:65

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:65 av Anders G Högmark om polissituationen.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 14 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är plenifri vecka i riksdagen och att en debattdag som passar både interpellanten och mig inte stått att finna under denna tidsperiod.

Stockholm den 31 oktober 2000

Justitiedepartementet

Thomas Bodström

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:57 av Ingvar Eriksson (m) om försvarsekonomi.

Interpellationen kommer att besvaras den 14 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 27 oktober 2000

Försvarsdepartementet

Björn von Sydow

Enligt uppdrag

Maj Johansson

Tf expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:58

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:58 av Göran Lindblad (m) om säkerhetspolitiken.

Interpellationen kommer att besvaras den 14 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.

Stockholm den 27 oktober 2000

Försvarsdepartementet

Björn von Sydow

Enligt uppdrag

Maj Johansson

Tf expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:66

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:66 av Hillevi Larsson om oljeutsläppen i Östersjön.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.

Stockholm den 31 oktober 2000

Miljödepartementet

Enligt uppdrag

Kathrin Flossing

Expeditions- och rättschef

Interpellation 2000/01:70

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:70 av Lena Ek om kvaliteten i förlossningsvården.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.
Stockholm den 1 november 2000
Socialdepartementet
Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:77

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:77 av Rolf Olsson om telefonjour för människor i kris.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att jag inte kunnat finna en debattdag som passar både interpellanten och mig.
Stockholm den 1 november 2000
Socialdepartementet
Lars Engqvist

Interpellation 2000/01:71

Till riksdagen

Interpellation 2000/01:71 av Kia Andreasson om utbyggnad av flygplatser.

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 28 november 2000.

Skälet till dröjsmålet är att ministern inte kunnat finna en debattdag dessförinnan som passar både interpellanten och honom.
Stockholm den 1 november 2000

Miljödepartementet
Enligt uppdrag
Kathrin Flossing
Expeditions- och rättschef

*Svar på
interpellationer*

3 § Svar på interpellation 2000/01:37 om kvinnors och barns situation i Etiopien

Anf. 47 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat statsrådet Margareta Winberg om kvinnors och barns situation i Etiopien och vikten av att säkerställa grundläggande mänskliga rättigheter för kvinnor i fattiga länder. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Jag delar Rigmor Stenmarks bestörtning över de övergrepp tusentals kvinnor utsätts för varje dag, världen över. Att motverka dessa lagstridiga handlingar är grundläggande i vårt arbete för att stärka respekten för lag, demokrati och mänskliga rättigheter runtom i världen. Därför lyfter vi också fram kvinnors rättigheter i samtal med enskilda länder och i t.ex.

Mänskliga rättigheter och jämställdhet är grundläggande i det svenska utvecklingssamarbetet. Det är en självklarhet att kvinnor och män måste få likvärdiga möjligheter att påverka och ta del av utvecklingssamarbetet. Jämställdhet är ett mål i sig, men också en förutsättning för att bekämpa fattigdom och stärka demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Regeringen har under senare år lyft fram kvinnors och mäns olika villkor i strategier och policydokument, bl.a. i skrivelserna till riksdagen om fattigdomsbekämpning, demokrati och mänskliga rättigheter i utvecklingssamarbetet och mänskliga rättigheter i utrikespolitiken. På samma sätt har Sverige arbetat aktivt inom EU, FN och Världsbanken för att synliggöra och motverka diskriminering och förtryck av kvinnor.

Inom det svenska samarbetet med Etiopien finns flera insatser som syftar till att stärka kvinnors ställning. Sverige stöder bl.a. den etiopiska organisationen Peace and Development Committee, som – precis som Rigmor Stenmark förordar – arbetar med att stärka kvinnor på gräsrotsnivå så att de får kunskap om sina lagstadgade rättigheter. Stödet omfattar utbildnings- och informationsinsatser som genomförs i regioner där barnäktenskap, våldtäkter, våld inom hemmet, barnprostitution, könsstympning och kidnappningar är vanliga. Sverige stöder också det etiopiska kvinnojuristförbundet som arbetar med utbildning i lagstiftning för kvinnliga samhällsledare och som företräder kvinnor i familjerättsmål.

I Eritrea bidrar Sverige via Världshälsoorganisationen och Unicef till en kampanj mot könsstympning som förs av nationella kvinno- och ungdomsorganisationer.

Sverige samverkar också med en internationell enskild organisation i Afrika som bedriver lobbyverksamhet, dokumenterar övergrepp och stöder ungdoms- och kvinnogrupper och nätverk. Syftet är att motverka könsstympning och våld mot kvinnor, bl.a. sexuellt våld, och att stärka kvinnors självbestämmanderätt och deras möjlighet att bestämma över sin egen kropp.

Sverige kommer att fortsätta att arbeta aktivt för att säkerställa respekten för grundläggande mänskliga rättigheter för kvinnor världen över, inklusive i fattiga länder. Vi driver frågan med alla medel som står oss till buds, både i den bilaterala dialogen med våra samarbetsländer och i vårt internationella arbete för demokrati, mänskliga rättigheter och ekonomisk utveckling.

Anf. 48 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack, utrikesminister Anna Lindh, för svaret på min interpellation.

Jag ställde den här interpellationen omedelbart efter att jag sett en dokumentärfilm om kvinnors situation på landsbygden i Etiopien. Det var inte första gången som jag konstaterade att vi kvinnor i Sverige har det väldigt bra, i jämförelse med våra medsystrar i de fattiga länderna. Jag kände sympati. Vi lever ändå på samma jord, och jag vet att vi ger bistånd till de länderna.

Svaret på min interpellation gav mig en rad värdefulla upplysningar om hur Sverige arbetar med rättvisefrågor. Speciellt fäste jag mig vid

utrikesministerns svar att man ”driver frågan med alla medel som står oss till buds”. Tack för den viljan och lycka till med den ambitionen!

När FN:s generalsekreterare Kofi Annan talade på FN:s uppföljningsmöte efter fjärde kvinnokonferensen i Beijing 1995 uppmanade han världens länder att ta krafttag mot ”feminiseringen av fattigdomen”. Med detta avsåg Annan det faktum att fattigdom i ökande utsträckning drabbar kvinnor. Många kvinnor lever i mänsklig fattigdom. Under det senaste årtiondet har dessutom antalet kvinnor som lever i fattigdom ökat oproportionellt mycket jämfört med antalet män. Kvinnor är fattigare därför att de inte har samma ekonomiska möjligheter och samma status i samhället som män.

Amartya Sen, nobelpristagare i ekonomi, har forskat om välfärdsfrågor. Han konstaterade att sociala och ekonomiska handikapp, frånvaro av kunskap om och resurser för familjeplanering och kulturella men också religiösa faktorer försätter kvinnor i en underordnad position. De bidrar starkt till att tysta kvinnors röster i samhället och även inom den egna familjen.

Utrikesministern talade om att man skulle använda alla medel som står till buds. Det är klart att frågan om de räcker kommer. Förvaltas de väl? Följs de upp?

Anf. 49 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tror att vi både driver frågan inom alla områden som jag har försökt peka på och följer upp det. Jag kan dela Rigmor Stenmarks bedömning när det gäller fattigdomen som ett mycket stort problem också vad beträffar våldet mot kvinnor. De undersökningar som har gjorts visar också att just biståndet som inriktas på kvinnor både ger bättre utvecklings- och tillväxteffekter och minskar riskerna för våld, eftersom kvinnor med en bättre ekonomisk situation också bättre kan tillvarata sina rättigheter och sina intressen.

Detta är naturligtvis frågor som Sverige kommer att fortsätta att driva både från svensk sida och inom de olika internationella organisationer där Sverige verkar.

Vi vill bl.a. stödja också den interamerikanska utvecklingsbanken, som har ett projekt just när det gäller att analysera de ekonomiska kostnaderna för våld mot kvinnor och våld i hemmet, liksom vi också vill stödja studier om sambanden mellan våld i hemmet och våld i samhället i stort. Flera av de internationella studier som pågår på detta område kommer Sverige också att stödja.

Anf. 50 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt intressant att vi har en utrikesminister som tar dessa frågor på allvar.

Vi har i Centerpartiet skrivit en motion som handlar just om bistånd för ett effektivare självstyre, där vi säger att det, för att uppnå en utveckling som är ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar, krävs åtgärder. Det krävs bistånd till länderna, så att vi aktivt hjälper till att råda bot på orättvisor. Det är ett medel som står oss till buds.

Det är bra, tycker jag, att detta biståndarbete kommer kvinnor och barn till del på ett mycket aktivt sätt – om jag tolkar utrikesministern rätt och om jag tolkar henne positivt.

Fru talman! Det är anmärkningsvärt när man får ta del av att två tredjedelar av 900 miljoner ej läs- och skrivkunniga människor som finns i världen är kvinnor, trots att alltför många kvinnor går i skolan. Trots att det är så diskrimineras fortfarande flickor i många länder på grund av traditioner, tidiga äktenskap och graviditeter, samt även brist på skolor som tar emot flickor. Kvinnors arbetsbörda är också mycket stor, eftersom det är kvinnorna som i de flesta u-länder tar huvudansvaret för familjens försörjning. Det är kvinnorna som producerar livsmedel och skaffar mat.

Det blir också så att barnen får en utsatt position i dessa fattiga länder, och många lever i misär. Barn utnyttjas, och deras rättigheter kan man knappt tala om. Man räknar med att mer än 4 miljoner barn som föds detta år kommer att dö innan de fyller fem. I dag står 130 miljoner barn utanför skolsystemet varav två tredjedelar är flickor. När man tar del av sådan sifferstatistik inser man att det finns oerhört mycket att göra.

Fru talman! När man också tar in upplysningar om att sexhandeln med kvinnor och barn ökar lavinartat kan jag förstå att det ibland nästan kan kännas som att det är lättare att ge upp. Men det får vi naturligtvis aldrig göra. Det gäller att oförtrutet arbeta vidare och se till att våra medsystrar får det än bättre. Det är inte så mycket som behövs för att lyfta.

Anf. 51 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag tror att interpellanten Rigmor Stenmark och jag är helt överens kring dessa frågor. Får jag bara lyfta fram ytterligare ett exempel på vad vi gör från svensk sida för att sprida information om detta? Vi har gemensamt tagit fram en handbok som handlar om FN:s kvinnokonvention, som både visar vad som är viktiga principer i kvinnokonventionen och tar upp ett antal konkreta exempel från ett femtiotal länder på hur man kan arbeta för att följa upp kvinnokonventionen och följa de rekommendationer som finns. Det är ytterligare ett exempel på hur vi också vill hjälpa de enskilda länderna att faktiskt leva upp till de principer som vi här är överens om.

Vi arbetar via biståndet. Vi arbetar via internationella organisationer. Vi försöker också arbeta genom en bra hjälp till studier och information och ge praktiska exempel.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 2000/01:68 om dödsstraffet

Anf. 52 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Rigmor Stenmark har frågat statsministern vilka åtgärder Sverige kommer att vidta för att förmå länder med dödsstraff att avskaffa detta straff.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Dödsstraffet kränker den yttersta av de mänskliga rättigheterna, rätten till liv. Därför har arbetet mot dödsstraffet sedan lång tid varit en högt prioriterad fråga för Sverige, såväl i våra bilaterala relationer som i internationella forum. Sverige är också pådrivande i EU:s arbete på området.

Till grund för arbetet inom EU vilar Allmänna rådets riktlinjer, som antogs av EU:s utrikesministrar den 29 juni 1998. Den svenska regeringens uppfattning, som också delas av övriga EU-länder, är att dödsstraffet är djupt inhumant och barbariskt och att det inte hör hemma i ett modernt samhälle.

EU:s riktlinjer uppställer som mål ett totalt avskaffande av dödsstraffet. EU verkar vidare för att de länder som fortfarande tillämpar dödsstraff vidtar åtgärder för att begränsa dess användning och respekterar de internationella överenskommelser som finns om dödsstraffets tillämpning, t.ex. förbudet att döma till döden personer som var under 18 år när brottet begicks. Länder bör också uppmanas att inte verkställa avrättningar genom att införa ett moratorium eller begränsa antalet brott som är belagda med dödsstraff.

Sedan riktlinjerna antogs har EU varje år genomfört ett trettiotal demarscher mot dödsstraffet i ett femtontal länder. På grund av det stora antalet avrättningar i USA har drygt en tredjedel av dessa demarscher riktats mot USA. Uppvaktningar har riktats till delstatsguvernörer eller till den federala regeringen beroende på det enskilda fallet.

EU har även på svenskt förslag initierat en dialog med afrikanska länder om dödsstraffets avskaffande. Det har skett på basis av rapporter som EU:s beskickningar i Afrika anmodats inkomma med om dödsstraffets tillämpning. Ett betydande antal länder i Afrika har redan avskaffat dödsstraffet eller verkställer inte de dödsdomar som utfärdas. EU vill stödja denna utveckling och söker en dialog med afrikanska länder om det önskvärda; att gå mot ett totalt avskaffande av dödsstraffet. Som medlem i EU:s trojka har Sverige deltagit i flera sådana uppvaktningar.

EU-ländernas ambassader i Washington har på liknande sätt fått i uppdrag att föra fram frågan om dödsstraffets avskaffande i kontakter på politisk nivå, men även i massmedier och genom att stödja enskilda organisationer som arbetar mot dödsstraffet.

I den dialog om mänskliga rättigheter som pågår mellan EU och Kina är dödsstraffets avskaffande också viktigt.

Arbetet mot dödsstraffet är långsiktigt. Därför har EU även tagit initiativ till resolutioner om dödsstraffets avskaffande i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna, liksom i Europarådet och Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa – OSSE. Jag har liksom min företrädare inför FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna upprepade gånger pläderat för att länder som alltjämt tillämpar dödsstraffet ska ompröva sin politik och avskaffa detta barbariska straff.

Under det svenska ordförandeskapet är det vår ambition att intensifiera arbetet mot dödsstraffet. Alla svenska beskickningar i länder där dödsstraffet tillämpas har därför uppmanats att noga bevaka frågan och att ta de initiativ som bedöms nödvändiga.

Antalet länder som har avskaffat dödsstraffet blir allt större. Vid förra sekelskiftet hade endast tre länder avskaffat dödsstraffet, medan 108 länder i dag har insett att dödsstraffet inte hör hemma i ett civiliserat samhälle.

Rätten till liv är en grundläggande rättighet, och den svenska regeringen kommer att fortsätta att aktivt arbeta för att dödsstraffet helt avskaffas.

Anf. 53 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Tack, utrikesministern, även för svaret på denna interpellation. Trots att jag hade ställt den till statsministern och hade önskat att få tala med honom har jag inget emot att diskutera detta med utrikesminister Anna Lindh. Jag tror nämligen att utrikesministern kan påverka även andra ministrar.

I svaret som ges här i dag pekar utrikesministern på vad EU-länderna kan göra tillsammans. Jag tycker att det är bra att vi gör saker och ting tillsammans. Det kanske går fortare då. Det står så här: "EU verkar ... för att de länder som fortfarande tillämpar dödsstraff vidtar åtgärder för att begränsa dess användning." Jag vill veta vad Sverige gör för att *avskaffa* dödsstraffet. För mig räcker det inte att EU bara talar om en begränsning.

I svaret läser jag även att man kräver respekt för de internationella överenskommelser som finns om dödsstraffets tillämpning, t.ex. förbudet att döma personer som var under 18 år när brottet begicks. För mig – jag hoppas att utrikesministern anser detsamma – är inte åldern det stora problemet. Det stora problemet är att det är människor som får sätta livet till. Jag tycker att även personer över 18 år har rätt till upprättelse och en chans att leva.

Vidare sägs det så här i svaret: "Länder bör också uppmanas att inte verkställa avrättningar genom att införa ett moratorium eller begränsa antalet brott som är belagda med dödsstraff."

Återigen står det "begränsa". Jag hörde mycket väl att utrikesministern sade att målet var ett avskaffande, så jag går mer på det.

Det här är en svår fråga, men jag skulle vilja bolla vidare. Jag tror att det är en möjlighet för oss i Sverige att vi bildar opinion. Vad ämnar utrikesminister Anna Lindh vidta för ytterligare åtgärder? Vad menas med det som står i svaret om att arbeta aktivt? Vad menas med att alla svenska beskickningar uppmanas att noga bevaka frågan och ta de initiativ som är nödvändiga?

Utrikesministern tar i svaret verkligen avstånd från dödsstraffet. Det är mycket bra, och det förtjänar ett stort tack. Jag hade naturligtvis inte väntat mig något annat heller. Men trots det är jag otålig, eftersom Sverige som har ett mycket gott renommé i världen inte har lyckats helt när det gäller Amerika. Amerika är ett föregångsland i mångt och mycket, men på detta område är det fjärran från en modern samhällsinställning. Man envisas fortfarande med att behålla dödsstraffet.

Utrikesministern har verkligen något att kämpa för och samtidigt emot. Men ge inte upp! Kämpa på!

Jag läste en aktuell siffra i dödsstraffets historia som kanske kan vara bra att ha med i argumenteringar även för en minister. Under 1900-talet har uppskattningsvis 100 miljoner människor dött för en annan människas hand. Den mänskliga förmågan att döda har därmed kommit i kapp epidemier och naturkatastrofer i tävlan om att vara mänsklighetens värsta plågogissel.

Anf. 54 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Självklart vill vi helt avskaffa dödsstraffet. Det är definitivt självklart för mig, för regeringen och för EU.

Det första steget är ofta att övertyga de länder som fortfarande har dödsstraffet kvar om att de inte längre ska verkställa dödsstraffet och om

Prot. 2000/01:22

7 november

*Svar på
interpellationer*

att de ska införa ett moratorium. När de har infört ett moratorium och slutat att använda dödsstraffet brukar det vara lättare att några år senare förklara för dem att de faktiskt kan avskaffa dödsstraffet helt. Det är därför som vi ibland kan behöva använda den här steg-för-steg-politiken, även om vi naturligtvis skulle föredra att omedelbart kunna avskaffa dödsstraffet i alla de länder som fortfarande använder dödsstraff.

Ett exempel på att det här ofta kan vara en bra väg är arbetet gentemot EU:s kandidatländer. Flera av kandidatländerna hade i proceduren, när de ville bli nya medlemsländer i EU, fortfarande dödsstraffet kvar. I dag är det en självklarhet i länder som hade dödsstraff bara för ett par år sedan att dödsstraffet inte hör hemma i ett civiliserat samhälle.

Det är ett exempel på hur Sverige kan driva de här frågorna. Vi gör det vid i princip alla möten vi har bilateralt med länder som har dödsstraffet kvar. Vi gör det via EU, t.ex. när det gäller kandidatländerna. Vi gör det genom att peka ut länder som fortfarande använder dödsstraff i t.ex. FN:s kommission för mänskliga rättigheter, i FN:s generalförsamling och liknande. Och vi ber hela tiden om en rapportering från alla våra ambassader. Det är det som vi menar med rapporterna från beskickningarna. Man ska hela tiden rapportera både från våra svenska beskickningar och från EU:s vad som sker i de respektive länder som fortfarande har dödsstraffet kvar.

Jag hoppas att det genom de här gemensamma ansträngningarna inte ska dröja så många år innan vi ser att ytterligare ett antal länder, och så småningom alla länder, faktiskt har avskaffat dödsstraffet.

Anf. 55 RIGMOR STENMARK (c):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att man tar upp exempel och visar konkret hur man kan samarbeta inom EU. Det stärker ju oss som tycker att det är bra att ha ett medlemskap när vi tillsammans blir starkare och kan driva frågor som är positiva.

När man börjar titta på dödsstraffets historia kan man se att straffet kommer från gamla offerriter där människor offrades till gudarna. Det är ju ändå något som vår tids människor har kommit ifrån. Man kan också finna att det hänvisas till Gamla testamentet i Bibeln där det står om vedergällning och straff. Andra, med en mänskligare barmhärtighetssyn, hänvisar till Nya testamentet i Bibeln där det sägs att den som är fri från synd kan kasta första stenen. Det visar sig då ganska snabbt att det inte är någon som kastar stenen. Alla förstår ju att ingen är fri från synd.

Fru talman! Debatten om dödsstraffet har vi haft tidigare här i riksdagen. Den återkommer med jämna mellanrum när något händer i världen som aktualiserar frågan. Det som fick mig att reagera den här gången var det stundande presidentvalet i Amerika. Tyvärr – det är ju beklagligt – är båda presidentkandidaterna, Bush och Gore, för dödsstraff, liksom tidigare presidenten. Det som gör mig, bl.a., så beklämd är att frågan inte kommer framåt.

Frågan blir åter: Vad ämnar Sveriges statsminister och utrikesminister göra för att få ett avskaffande av dödsstraffet i Amerika? Kommer man att framföra Sveriges åsikt direkt till den nyblivna presidenten? Det är ju ett gyllene tillfälle att göra det, eftersom jag antar att man kommer att gratulera till utmärkelsen, oavsett vem som blir ny president i USA. Det

skulle ju vara en utmaning för en ny president att, kanske med lite *push* från oss, sluta att tillämpa dödsstraff.

Nu vet jag att utrikesministern har lite nätt om tid, så jag ämnar inte ta någon mer replik. Jag tackar så mycket för det här och önskar lycka till med jobbet med de här frågorna.

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 56 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Jag vill tacka Rigmor Stenmark för det.

Vi får alltmer debatt om dödsstraffets avigsidor även i USA, bl.a. beroende på de hemska uppgifter som finns om ett antal oskyldiga som har dömts till döden. Därför hoppas jag, trots att vi kan se att båda kandidaterna är för dödsstraff, att man kommer att få en alltmer kritisk diskussion om dödsstraffet även i USA. Det blir naturligtvis en fråga som både Sverige och Sverige som EU:s ordförande kommer att ta upp med USA och den nya administrationen, när den har trätt i tjänst under nästa halvår.

Avslutningsvis vill jag bara säga att vi också ser ett antal positiva exempel. För några veckor sedan avskaffade Albanien dödsstraffet, i och för sig bara i fredstid, men det var ändå ett viktigt första steg. Den här veckan har Chile röstat för dödsstraffets avskaffande, och Polen har ratificerat Europakonventionens protokoll och förbjuder därmed också dödsstraffet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.27 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

5 § Svar på interpellationerna 2000/01:55, 63 och 64 om integrationspolitiken

Anf. 57 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Sten Andersson har med hänvisning till mitt uttalande i medierna söndagen den 23 oktober 2000 frågat statsministern om regeringens planer att införa lagstiftning om bl.a. positiv särbehandling av invandrare i vissa fall. Interpellationen har överlämnats till mig. Göran Lindblad har ställt en interpellation om positiv diskriminering. Vidare har Ana Maria Narti ställt en interpellation till mig om integrationspolitiken. Jag besvarar alla tre interpellationerna i ett sammanhang.

Först vill jag ge några allmänna reflexioner.

Den sociala och etniska segregation som vi ser omkring oss är vår kanske viktigaste framtidsfråga. Samhället i dag genomgår en snabb

förändring som är lika omvälvande som industrialiseringen på sin tid. För att bygga det nya Sverige måste vi ta till vara all den kompetens som finns inom landets gränser. För mig innebär integration att alla deltar i skapandet av det framtida Sverige. Vi måste möta utvecklingen på ett sådant sätt att alla får bidra och ingen ställs utanför. Barn och ungdomar ska ha likvärdiga villkor under uppväxten; invandrade mäns och kvinnors kunskaper och erfarenheter måste utnyttjas i samhällsbygget. Vi har faktiskt ingen tid att förlora.

Jag vill först rätta till några missförstånd som finns kring begreppet positiv särbehandling. En vanlig missuppfattning är att metoden innebär kvotering. Positiv särbehandling vid rekrytering innebär att arbetsgivaren ges möjlighet att ge en kompetent sökande från en underrepresenterad grupp företräde vid tillsättning av en befattning, även om det finns mer meriterade sökande som tillhör en överrepresenterad grupp. Till skillnad från kvotering kan det vid positiv särbehandling inte bli fråga om att anställa personer med otillräcklig kompetens på grund av att de tillhör en viss grupp.

Jag vill klargöra en gång för alla att både jag som integrationsminister och regeringen i sin helhet är emot etnisk kvotering på arbetsmarknaden. Jag anser att det finns bättre verktyg än kvotering för att främja mångfald och förbättra invandrarnas situation på arbetsmarknaden. Diskriminering på arbetsmarknaden av personer som tillhör en viss grupp måste elimineras genom en rad motåtgärder. Det viktigaste är att påverka attityder. Men lagstiftningen är också mycket viktig. Här kan bestämmelser om positiv särbehandling vara ett viktigt medel tillsammans med andra aktiva åtgärder. Positiv särbehandling är tillåten i dag enligt jämställdhetslagen. Den kan användas för att skapa lika möjligheter i praktiken och måste ha stöd i jämställdhetsplan eller annat personalpolitiskt beslut hos arbetsgivaren.

Avsikten med mitt uttalande i massmedierna om positiv särbehandling och sänkta arbetsgivaravgifter var i första hand att väcka en debatt om vilka möjligheter som finns att öka sysselsättningen bland personer med invandrarbakgrund och att pröva om det finns fler aktiva åtgärder att vidta. Jag har inte föreslagit några förändringar i lagstiftningen ännu och har inte heller några konkreta planer på förändringar för närvarande. Jag välkomnar dock en debatt där mina idéer noggrant analyseras och fördelarna vägs mot eventuella nackdelar.

Jag håller med Göran Lindblad om att människor ska behandlas som individer. Just därför är jag så upprörd över den negativa särbehandling som så många i dag råkar ut för. Denna typ av diskriminering innebär att arbetsgivare tillskriver enskilda individer gruppegenskaper. En av mina huvuduppgifter som integrationsminister är att bekämpa och förebygga segregation och etnisk diskriminering, så att den kompetens och skaparkraft som finns hos alla människor tas till vara i alla sektorer och på alla nivåer i vårt samhälle.

Jag övergår nu till att besvara Ana Maria Nartis interpellation. Jag vill då säga att jag i likhet med Ana Maria Narti anser att det är mycket viktigt att överbrygga klyftan mellan invandrare och svenskfödda. Regeringen vidtar också flera åtgärder med detta syfte. Min ambition är att integrera mer av integrationsarbetet i alla departement.

Viktiga insatser för att minska segregationen görs bl.a. inom ramen för storstadspolitiken. Arbetet med lokala utvecklingsavtal har bedrivits i knappt ett år. Integrationsverket, som svarar för den nationella utvärderingen, betonar i en första delrapport att integration är en långsiktig process där välfärdseffekter inte förväntas än på ett tag.

I statens riktlinjer, och i dialogen med kommunerna, betonas ständigt underifrånperspektivet, dvs. vikten av aktivt deltagande från boende i planering och genomförande av insatser. Jag kommer mycket noga att följa utvecklingen i detta avseende.

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att 100 miljoner kronor per år under tre år ska avsättas för att öka invandrarnas delaktighet i arbetslivet. Av dessa medel avsätts 20 miljoner kronor för att effektivisera introduktionen av nyanlända invandrare. Genom att individanpassa undervisningen i svenska och finna nya vägar att kombinera språkutbildningen med praktik kan vi snabbare ta till vara invandrarnas kompetens.

Avslutningsvis vill jag uttrycka en förhoppning om att de viktiga framtidsfrågorna om integration ska kunna diskuteras på ett sakligt sätt med målet att alla vi som bor i Sverige ska få möjlighet att delta i samhällsutvecklingen.

Anf. 58 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Bakgrunden till den här debatten är en intervju som gjordes med statsrådet Sahlin någon gång i slutet av oktober.

Skulden till de problem vi har i dag är naturligtvis den både kostnads- och antalsmässigt unika flyktingpolitik Sverige, i jämförelse med våra nordiska grannar i allmänhet och övriga EU i synnerhet, har bedrivit. Vi har misslyckats, det kan alla som vill se, av det skälet att vi saknar kompetens, erfarenhet och resurser. Under årens lopp har vi bevitnat det ena mer eller mindre desperata förslaget efter det andra. Man kan utan överdrift säga att det i stort sett har varit misslyckanden.

I dag säger statsrådet att det inte är någon lagstiftning på gång. I intervjun sade hon att tiden är inne för lagstiftning. I företag med få invandrare ska vid lika kompetens sökande från underrepresenterad grupp få jobbet. Det låter ju tvingande.

I svaret säger hon nu att arbetsgivaren "ges möjlighet" att anställa osv. Fru talman! Som småbarn ibland brukar säga när de ska retas med oss vuxna: Hallå! Och? Är det inte så i dag? Finns det någon lag som förbjuder en arbetsgivare att anställa någon från en grupp som är underrepresenterad? Jag tycker att detta är en rätt märkbar och anmärkningsvärd reträtt från statsrådets sida, med tanke på vad hon sade i intervjun. Jag förutsätter att denna är riktigt gjord och att hon är korrekt citerad.

Jag menar att det är arbetsgivaren och ingen annan som avgör vem som har rätt kompetens och vem som ska anställas i ett företag.

När det gäller företag med få anställda från underrepresenterade grupper kan man fråga: Vem ska avgöra det? Vilket tal ska vi ha som avgör när det är få eller när det är tillräckligt antal anställda? Ska vi ha olika lagstiftning för olika företag?

Om inte jag missminner mig har statsrådet Sahlin varit småföretagarminister för inte så länge sedan. Jag tror inte att de här tankebanorna direkt attraherar den grupp som hon då sade sig vilja tala varmt och väl om.

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

En annan fråga är vad EU säger om detta. Har man kontrollerat det? Vi har i dag en fri rörlighet inom unionen. Om en fransman med erforderlig kompetens kommer hit skulle han bli ratad om vi skulle få en sådan här lagstiftning i Sverige, om nu det gäller som statsrådet sade i intervjun.

Sedan kommer uppgiften om att nya företag ska få sänkta avgifter. Hur gör man med gamla företag i de här områdena? Hur gör man med dem som ligger på gränsen till sådana här områden?

Jag tror, fru talman, att det sista vi ska göra för att klara integrationen är att låta staten blanda in lagstiftning och procentsatser. Har vi inte gjort integrationen en tjänst förr, så gör vi det då.

Jag hoppas, fru talman, att statsrådet Sahlins tankar den här gången hamnar på det ställe där de hör hemma, nämligen i byråådan.

Anf. 59 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag får tacka så mycket för svaret. Det är intressant att statsrådets uttalande i första hand var tänkt att väcka debatt. Debatt har det ju blivit på olika sätt, bl.a. här i kammaren i dag. Hur, Mona Sahlin, ska man veta om ett uttalande om ett möjligt lagförslag gäller ett möjligt lagförslag eller om det möjliga lagförslaget, eftersom det är omöjligt, enbart är ämnat för en eller annan debatt?

Frågor om utanförskap och segregation, fru talman, är enligt min mening alltför viktiga för att ansvariga statsråd ska ägna sig åt mediala hugskott i stället för att seriöst penetrera problemen. Jag vill dock konstatera att det är bra att statsrådet Sahlin och jag är alldeles eniga om att frågan om att bryta utanförskap och segregation är en av våra viktigaste framtidsfrågor. Där kan vi vara helt överens.

Mona Sahlin säger i sitt svar att alla måste tas till vara för skapandet av det framtida Sverige. Men då borde ju socialdemokraterna ha gjort någonting för länge sedan. I stället föreslår man i svaret mer av samma politik. Det är utvecklingsavtalen, det är storstadssatsningen och det är mer pengar till sådant som inte har gett något resultat. De enda som har blivit riktigt bra sysselsatta är gravt medelålders vita män. Det är väldigt få invandrare som har blivit sysselsatta genom de här projekten.

Jag har själv under flera år talat för att människor, alltså även invandrade, ska betraktas som individer med individuella kvalifikationer och möjligheter, individer som har rätt att bli bedömda utifrån kvalifikationer och inte vare sig positivt eller negativt särbehandlade. Hur har statsrådet tänkt sig att man vid en s.k. positiv särbehandling av Muhammed ska bedöma honom inte bara mot Pelle och Mona, utan även mot Ibrahim och Halima? Det skulle ju kunna vara så att Muhammed har varit här längre och är mer svensk än Ibrahim är. Och Halima är dessutom kvinna, hur väger man in det? Har statsrådet tänkt sig etniska register, eller hur ska man veta vem som har företräde? Om vi inte kategoriserar, hur vet vi då vilka som ska positivt särbehandlas?

I mitt och förhoppningsvis också Mona Sahlins perfekta samhälle förekommer ingen diskriminering, vare sig negativ eller positiv. Vad anser statsrådet om den positiva särbehandling som var en av hörnstenarna i den sydafrikanska apartheidpolitiken? Den vita minoriteten gynnades på de svartas bekostnad. Eller Idi Amins positiva särbehandling av den svarta majoriteten på den indiska minoritetens bekostnad i Uganda? Et-

nisk balans var skälet till att professorn i rättsfilosofi vid Kölns universitet Hans Kelsen 1934 fråntogs sin tjänst. Kelsens ras sades vara överrepresenterad vid universitetet.

Positiv särbehandling bygger på samma tanke, nämligen att etnisk diskriminering är bra när staten av ett eller annat skäl tycker att den är lämplig. Det är en politik som jag definitivt tar avstånd från.

Jag är övertygad om att när statsrådet nu har sansat sig efter den överrumplande upphöjelsen till landets högsta integrationsansvariga inser Mona Sahlin att det föreligger avsevärda nackdelar med positiv särbehandling. Duktiga invandrade människor är bäst betjänta av att bli bedömda utifrån verkliga meriter.

Det borde inte heller hittills ha utgjort något problem. Men i stället för att visa verklig solidaritet och ge enskilda människor en chans att försörja sig genom eget arbete har välfärdsfällan slagit igen så att fullt arbetsföra, bra utbildade invandrade personer i bästa välvilja administreras kvar i arbetslöshet. Kan vi här i dag, Mona Sahlin, enas om att ingen särbehandling oavsett orsak, positiv eller negativ, ska förekomma?

Till sist till frågan om arbetsgivaravgifterna. Det är alldeles utmärkt om insikten att höga arbetsgivaravgifter och krångliga regler utgör ett hinder för arbete har spritt sig. Det vore än bättre om regeringen drog långtgående slutsatser av detta faktum.

Anf. 60 ANNA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Vem vill komma in på en arbetsplats genom tvång?

Jag är en av dem, en av svartskallarna, som under mina första tio år i Sverige sökte fast anställning men inte fick komma till intervju. Jag fick uppdrag. Jag fick timanställning. Jag fick priser, stipendier och mycket prestigeartade positioner som fri skribent. En fast anställning skulle ha gett mig en mycket bättre pension.

Efter tio år av försök, alltså under hela 70-talet, gav jag upp. Jag sökte aldrig mer en anställning på 80- och 90-talen. Jag har alltså 29 år av fri skribentverksamhet bakom mig. Inte därför att jag valde det, utan därför att en del arbetsgivare systematiskt valde bort mig.

Men jag skulle aldrig någonsin acceptera att tryckas in på en arbetsplats genom en myndighetsregel. Detta skulle skapa en fruktansvärd spänning runtomkring mig. Och jag är säker på att jag inte skulle kunna samarbeta med människorna runtomkring på grund av att jag har tvingat mig in på arbetsplatsen.

Men det mest intressanta i den här diskussionen är att den lag som vi har i dag, lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet, är tillräckligt bra, om den följs, för att den här diskussionen inte skulle behövas. Problemet är att lagen, som trädde i kraft i maj 1999, fortfarande är okänd. Den är okänd av arbetsgivare. Den är okänd av arbetssökande. Den är okänd av fackföreningarna.

På Diskrimineringsombudsmannens hemsida står resultatet av en mycket stor undersökning. Där står i slutsatserna att det finns en relativt stor kännedom bland allmänheten om att det finns lagar mot etnisk diskriminering. Men kunskapen om vad lagarna innebär och vart man ska vända sig är betydligt mindre.

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

När det gäller arbetsgivare står det: Kunskapsnivån om vad lagen innebär är låg bland Sveriges arbetsgivare och benägenheten att följa lagens krav om aktiva åtgärder är mycket liten.

Det finns också uppgifter om LO: Kunskapen om vad lagen om åtgärder mot etnisk diskriminering i arbetslivet innebär är mycket låg hos lokala fackliga företrädare. 93 % säger sig känna till lagen, men bara 69 % säger sig veta vad lagen faktiskt innebär.

Det här är mycket spännande. Om folk inte känner till lagen, om en arbetssökande som mekaniskt har blivit bortsorterad och inte har fått komma till intervju inte vet att han eller hon har rätt att klaga hos DO och hos fackföreningen, hur ska den här lagen då fungera?

Jag menar att vi inte behöver en diskussion om nya bestämmelser. Vi behöver bara det som regeringen borde ha givit för mycket länge sedan, nämligen en ordentlig information om vilka möjligheter lagen öppnar för oss i dag.

Anf. 61 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Enligt SCB fanns 1998 i Sverige 68 000 utlandsfödda högskoleutbildade som inte hade jobb. Av dessa var 2 200 forskarutbildade i medicin, naturvetenskap m.fl. ämnen, 2 900 var läkare, tandläkare och sjuksköterskor, 1 500 var civilingenjörer, 12 000 tekniker och naturvetare osv. Utifrån dessa beräkningar är det rimligt att anta att det finns många inom denna grupp som har kompetens och kunskap men i dag råkar ut för det vi kan kalla en negativ särbehandling.

Det är att gå väl långt – för att uttrycka mig milt – att göra jämförelser med Sydafrika och Idi Amin. Jag har följt och studerat bl.a. USA, som under lång tid, många decennier, har haft olika metoder för positiv särbehandling. Man insåg redan på 60-talet, Göran Lindblad, att om det finns en norm i ett samhälle som trycker ut grupper som inte får chansen att visa den merit och kompetens de har, måste man använda lagstiftning och politik. Det har vi i Sverige också gjort. Men jag känner en större otålighet och upprördhet än vad framför allt Göran Lindblad och Sten Andersson här ger uttryck för.

Skulden till problemen är *inte* att det finns för många invandrare här – som Sten Andersson har mage att stå och säga i talarstolen. Skulden till problemen är samhällets oförmåga att göra det som också Göran Lindblad uttryckte bra, nämligen samhällets oförmåga att se oss som individer.

Jag vill verkligen ge Ana Maria Narti rätt i hennes analys. Det är fråga om en norm som måste brytas. Det är en norm som hon, mer än många andra, vet precis hur den slår. Det är precis som hon med rätta frågade i talarstolen: Vem vill tvingas in med tvång? Hon vet precis hur det är att stängas ute av tvång.

I vår jämställdhetslag finns en form för positiv särbehandling. Den bygger inte på Sten Anderssons och Göran Lindblads märkliga sätt att beskriva det hela, nämligen att man i princip tar vem som helst bara det är ett konstigt namn. Den bygger på att om det finns en jämställdhetsplan, där arbetsgivaren för sin egen skull vill öka mångfalden, kan han om det finns två sökande ta den från den underrepresenterade gruppen om den har tillräckliga meriter *även om* det finns någon annan med högre

meriter. Utan att använda den möjligheten måste man ta den som har högst meriter.

Jag vill inte bara väcka tanken utan också på allvar pröva fördelar och nackdelar med att göra en liknande skärpning i vår diskrimineringslag när det gäller etnisk diskriminering. Den tanken föreslog ombudsmannen mot etnisk diskriminering redan för två år sedan. När lagen var ny påpekade hon att regeringen här borde ge DO den möjligheten. Det vill jag på allvar pröva.

I grunden hoppas jag att vi alla är klara över att otåligheten är stor. Vi går in i en tid i vår ekonomi där vi har ett oerhört behov av att snabbare än vad som hittills är fallet vända utvecklingen när det gäller diskriminering och utanförskap.

Avslutningsvis vill jag ge Ana Maria Narti rätt i att det under alla förhållanden krävs mycket mer insatser för information och kunskap om lagen, hur man använder den, det ansvar som parterna har, för att inte minst de fackliga organisationerna ska sprida den kunskapen. Det kanske vi kan återkomma till.

Anf. 62 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har faktiskt mage att våga påstå, trots att statsrådet blir upprörd, att bara för att vi har beviljat ett unikt antal flyktingar asyl i Sverige, blir det inte med automatik fler jobb.

Vi får inte glömma att förslaget har sågats. Tankarna är sågade av i stort sett alla i Sverige, inklusive GP – jag menar inte Göteborgs-Posten utan statsminister Göran Persson.

Sedan var det frågan om att vara mer meriterad. Säg att jag är så dum att jag vill bli företagare i Sverige. Jag behöver en kille eller flicka som chaufför. Två stycken söker jobbet. Bägge har trafik kort. Men den ene, som råkar vara svensk eller tillhör en överrepresenterad grupp, har andra kunskaper som kan användas på annat håll i företaget. Ska den personen, Mona Sahlin, inte anställas? Berätta det för Sveriges småföretagare. Jag tror inte att uppfattningen blir populär.

Visst har vi säkert många läkare och tandläkare med utländsk bakgrund som inte har fått jobb i Sverige. När jag går till en läkare i Sverige vill jag att han eller hon kan kommunicera med mig på ett vettigt sätt. Man ska ha visat att man har gjort ett test och att man har en legitimation som gäller i Sverige. Om jag som svensk läkare kommer till Turkiet, får jag inte börja verka som läkare i Turkiet utan att min kompetens har testats. Det borde vara lika självklart i Sverige.

En känd teaterchef i Stockholm sade häromdagen i Expressen att han kände turkiska tandläkare. Någon hade varit här i 36 timmar och blivit tandläkare, andra hade varit här i 36 år och inte blivit tandläkare. Han menade på att det inte var det svenska samhällets fel.

Till sist har vi frågan om att ges möjlighet. Det har väl alltid varit så att arbetsgivaren har möjlighet, och ska ha möjlighet, att själv avgöra vilken kompetens som han bäst behöver. Är det någon tänkbar ny form av lagstiftning? Vad skiljer den från den vi har i dag? Finns det i dag en arbetsgivare som inte kan anställa en iranier om han tycker att den är bäst? Jag är glad för att förslaget har blivit sågat. Har vi inte skaffat oss problem i Sverige tidigare, har vi skaffat dem med råge. Jag är tacksam för att statsrådet går till riktig reträtt när hon säger att lagstiftning i prak-

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

tiken är utesluten. Det sade hon tyvärr inte i den intervju hon gjorde i Göteborgs-Posten. Jag antar att det är därför den här debatten har uppstått.

Anf. 63 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Visst gav jag ett antal drastiska exempel. Det var för att åskådliggöra vad som kan hända om man in absurdum positivt eller negativt särbehandlar med den goda statens minne – eller den onda statens minne i mina exempel.

Det exempel Mona Sahlin tar upp om 68 000 högskoleutbildade är naturligtvis ett fantastiskt resursslöseri. Sverige är den enda nation i världen som har haft en stor invandring – flyktinginvandring eller annat – som inte har uppfattat invandringen som en resurs utan som ett försörjningsproblem. Problemet är att dessa människor har fastnat i ett bidragsberoende. Det första de får lära sig på flyktingförläggningen är att dörren till socialbyrån ligger där borta. Det här är ju människor som vill arbeta, som skulle kunna försörja sig och som skulle kunna bidra till vår gemensamma välfärd på ett alldeles utmärkt sätt. Därför gäller det att verkligen satsa på att de får möjligheter.

De har dåligt med möjligheter. Den första möjligheten är svenskundervisningen. Här har man i kommunerna en sfi-undervisning där högskoleutbildade och analfabeter sätts i samma grupper. Ingen lär sig någonting. Det visar sig att det ställs krav på att ha genomgått vissa sfi-kurser med godkänt betyg för att få arbete. Det gäller även personer som kom hit för länge sedan och har arbetat 15 år i Sverige och blivit arbetslösa och nu plötsligt blir diskvalificerade bara för att de inte har gått kursen.

Jag träffade en forskare från Egypten som jobbade nere i Skåne. Jag tror att det var på Lunds universitet. Han får undervisa. Det ingår i hans forskartjänst. Han får undervisa svenska studenter, och det är 20 % av hans tjänst. Så ville han gå en kurs själv, men han kom inte in därför att han inte hade godkänd sfi. Det är sådana absurditeter, Mona Sahlin, som vi tillsammans nu måste ändra på bums och meddetsamma så att vi kan tillgodogöra oss den resurs som de invandrade människorna faktiskt utgör.

När det gäller exemplet USA och den positiva särbehandling, *affirmative action*, som man har genomfört där, har det oftast visat sig att det har varit kontraproduktivt. Det har inte alls varit något positivt slutresultat.

Jag vill definitivt slå ett slag för att man satsar på ordentlig svenskundervisning. Varför skulle vi inte, Mona Sahlin, tillsammans kunna bestämma att människorna som kommer hit får en check i handen med rätt att söka svenskundervisning var de vill? De kanske går en snabbkurs på universitetet. Så gör man ju med gäststudenter och gästforskare. De går en snabbkurs i svenska. De har med sig sin check och sin dragningsrätt på pengarna och får den undervisning de vill ha. Hemmavarande mamma vill läsa lite långsammare. Varför ska alla stöpas in i samma form och läsa svenska på samma sätt? Man kanske vill kompetensutveckla sig för att få den här behörigheten som Sten Andersson var inne på.

Se till individerna och ge människorna en chans att försörja sig. Då, Mona Sahlin, kan vi genomföra en verklig integration.

Anf. 64 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Det är väldigt intressant att sitta och debattera en och samma fråga utifrån så många helt olika utgångspunkter. Till att börja med måste jag säga att jag är väldigt tacksam för att jag, när jag kom till Sverige i maj 1970, fick ta del av mycket bra svenskundervisning. Det var intensiv undervisning sex timmar om dagen på ABF. Där fick jag också några av mina bästa vänner, som fortfarande är mina vänner, nämligen mina lärare i svenska. Jag lärde mig svenska på sex månader eftersom jag fick välja min kurs. Den möjligheten försvann någon gång på 80-talet. Det gjorde också intensivkurserna.

Problemet är inte att vi har *affirmative action*, positiva åtgärder, i vår nuvarande lag. I USA har detta lett till mycket stora förbättringar. Jag har studerat interetniska relationer i USA på plats 1994. Jag har sett rektorer på universitet som kom från grupper som tidigare inte hade tillgång till universitetsstudier. Jag har också sett ledare för banker som tidigare inte ville ha en kines, en indian eller en svart bakom luckan på banken. Det har krävts 35 år av kamp för att komma dit de har kommit. Det är de här 35 åren som vi inte ska gå igenom. Det ska gå mycket snabbare.

Men då kan vi inte fortsätta att ösa pengar på den offentliga sektorn och strunta i just individen. Jag känner en chilensk läkare som gärna själv skulle vilja organisera kurser i sjukvårdssvenska för sina medmänniskor, de som behöver det. Men det kommer han aldrig att få göra, för den offentliga sektorn sätter sig ned med hela sin tyngd och alla sina hundratal miljoner kronor. Det är vårt revir. Du har ingenting här att göra.

Jag har själv blivit bemött på detta sätt när jag har försökt ställa min erfarenhet och min passion till förfogande i kampen mot segregationen. Då har jag fått höra: Vem är du? Vilken organisation tillhör du? Vilken institution finns bakom dig? Så tala inte med mig om individer! En individ som inte tillhör en stark organisation och som inte har en stark yrkesposition genom fast anställning i Sverige räknas inte. Det är därför vi har segregation. Och det är därför vi kommer till den bittraste delen av den här diskussionen, den enorma klyftan mellan en stor del av invandrarbefolkningen och det svenska samhället. Jag kan bara läsa ur en av de undersökningar som har blivit kända 1999–2000. Stora delar av några av de etniska grupper som har kommit från länder utanför Europa lever segregat och har få kontakter med svenskan. Många är negativa till det svenska samhället och de budskap som kommer därifrån. Också massmedierna uppfattas ibland som myndigheternas megafoner. Så fortsätter det.

Det finns människor som bor i det här landet sedan många år tillbaka men som inte vet vilken värld de lever i. Detta har just att göra med att man har tagit hand om dem hela tiden. Jag har en vän i Rinkeby som talar om de där som kommer på morgonen med tunnelbanan för att ta hand om Rinkebys befolkning. De åker tillbaka klockan fem.

Så vad jag skulle vilja föreslå är att det äntligen ska finnas arenor där individen och den lilla gruppen kan agera för sig själva. Dessa arenor finns inte, och inte heller pengar för dem.

Anf. 65 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Får jag börja med att hålla med Ana Maria Narti, till att börja med i ingången till det hon sade nu. Det är verkligen intressant att

Prot. 2000/01:22

7 november

Svar på
interpellationer

föra den här diskussionen med så olika utgångspunkter. Jag vill också säga att i grunden delar jag väldigt mycket, kanske mer än Ana Maria Narti tror, av den analys som hon nu gjorde.

Vi har haft, och har också fortfarande, alldeles för mycket av det som man med andra ord kan kalla för ett centralstyrt projekt tänkande runt integrationsfrågorna mer än att vi ser till individernas egna val och egna förutsättningar. Åren som vi har framför oss hoppas jag kunna visa att det ska förändras, därför att det har varit, och är på många vis, förödande. Ana Maria Narti gav också ord till allvaret i situationen med den totala känsla av utanförskap som detta har bidragit till.

Det var den seriösa inriktningen på diskussionen, och jag vill verkligen ta fasta på den kritiken. Men jag vill också bemöta något av det som Sten Andersson sade. Han uttryckte det så här: Om jag vore så dum att jag ville bli företagare i Sverige. Det är inte de dumma, Sten Andersson, som vill bli företagare i Sverige. Det är de som är initiativrika eller som inte ser någon annan möjlighet att få en egen försörjning och ett eget liv. Jag har en helt annan bild. Jag ska komma ihåg detta och säga till småföretagarna att Sten Andersson tycker att de är otroligt korkade som försöker göra denna insats för Sverige.

Sedan nämner Sten Andersson språket. Sten Andersson säger att han inte skulle vilja möta en tandläkare som inte kunde tala svenska. Vem i denna kammare har tänkt sig ett samhälle där inte tandläkaren skulle kunna tala med de patienter som kommer? Men har Sten Andersson tänkt tanken att det finns patienter i Sverige som bara talar turkiska och där det vore en väldig merit om denne tandläkare förutom att tala svenska också behärskade turkiska? Skulle inte det kunna vara en positiv del av den bakgrund som denne läkare har? Det är ett sätt att se på uttrycket "positiv särbehandling".

Jag vill understryka att jag inte i dag har avskrivit möjligheterna att förändra lagstiftningen. Den är ny. Den behöver gås igenom. Många känner inte till den, precis som Ana Maria Narti sade. Det är den möjlighet som DO ville ha för två år sedan som jag nu återigen har väckt tanken på. Jag har inte avskrivit den, men jag ser att den har både brister och fördelar. Det behöver diskuteras mer.

Göran Lindblad säger en del saker som jag direkt kan hålla med om. Men det blir en väldigt konstig förskjutning sedan till att problemen skulle se ut på ett helt annat sätt än vad jag tycker att min verklighet ser ut som. Jag tycker för det första att det var direkt förolämpande att Göran Lindblad stod och spred fördomar i talarstolen om att det första man får lära sig när man kommer till Sverige är var dörren till socialbyrån ligger. Vad är det för trams? Det tycker jag är att sprida fördomar som lever ett väldigt starkt liv på många håll i Sverige.

Visst finns det, som jag också erkände till Ana Maria Narti, ett ovani-frånperspektiv som har varit förödande. Där ger jag Göran Lindblad rätt. Det finns också många goda skäl att förändra svenskundervisningen. Där ger jag också Göran Lindblad rätt. Det finns ett mycket spännande arbete på Integrationsverket som nu bl.a. ser på andra möjligheter att lösa både introduktionen och svenskundervisningen. Där har verkligen bristen på att se individer, som Ana Maria Narti beskrev, varit förödande i långa stycken.

Men för mig är problemet normerna, fördomarna och diskrimineringen. Taktén i integrationen är för långsam. Därför tycker jag att den debatt som vi nu för är viktig.

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

Anf. 66 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Det är nog inget större problem att t.ex. här i Stockholm hitta småföretagare som själva säger att de är dumma som jobbar så mycket som de gör för så lite pengar som de trots allt får ut. Och det är på grund av den politik som statsrådets parti har fört i många år. Vi har sett förslag efter förslag från småföretagarnas organisationer om förenklingar. Och man kan säga att det bara bidde en tumme. Det är vad som har hänt.

När det gäller USA så har jag precis som Göran Lindblad läst vad seriösa debattörer har skrivit. Och sammantaget är de experiment som man har gjort i USA inte misslyckade. Men det kan vara en bedömningsfråga. Men det finns både de som är för och de som är emot.

Det nya som har blivit resultatet av lagstiftningen är positiv särbehandling. Jag har ställt frågor om detta tidigare men inte fått svar. Men det är inte det som har funnits i Sverige och som finns i dag och som vi inte behöver ha någon lagstiftning för. Ingen arbetsgivare kan väl bli anklagad eller åtalad för att han, om två personer är lika kompetenta, anställer en person som kommer från en grupp som är underrepresenterad? Finns det någon straffsats för det? Jag vet inte. Jag tror inte att det finns. Så detta är ingen nyhet.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga att det allvarligaste i denna intervju är följande:

Sahlin tvekar inte att beskriva det svenska samhället som rasistiskt.

Det tycker jag att hon borde be om ursäkt för. Det är en enorm beskyllning, eller också är det en devalvering av ett uttryck som Mona Sahlin är den enda i regeringen som kan göra sig skyldig till.

Anf. 67 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag får börja med den där dörren som går till socialbyrån. Jag vet inte hur många människor i utanförskapet som Mona Sahlin har mött. Men jag har under de senaste 10–15 åren träffat, intervjuat, umgåtts med, haft som vänner och haft anställda människor som har kommit ur utanförskapet och som fortfarande är i utanförskapet. Och nästan samtliga säger att de blir fast i ett slags utanförskapsindustri där samhället i bästa välvilja håller människor utanför och bidragsberoende. Det är säkert inte onda avsikter från början, utan tvärtom har man försökt att ta hand om människor som har kommit hit. Även människor som är aldrig så svenskfödda har blivit utanför, men de fastnar i detta bidragsberoende och fastnar med handen mot dörren till socialbyrån. Och detta tycker jag, Mona Sahlin, att vi tillsammans ska försöka ändra på. Det är ett förnedrande utanförskap.

Jag läste i tidningen häromdagen att AMS nu har problem att göra av med de pengar som man har för budgetåret, och därför ska man i alla fall i Västsverige satsa på mera åtgärder. Det betyder att man fortsätter att hålla människor i utanförskap genom åtgärder i stället för att förmedla arbeten. AMS har ju t.ex. inget volymkrav när det gäller hur många jobb som man har förmedlat. Däremot har man andra krav på sig när det gäller

vad man ska göra. Och det är fullständigt snurrigt, och det hjälper till att hålla invandrare lika väl som svenskfödda i utanförskap.

Jag tänkte fråga Mona Sahlin – vi är tydligen överens när det gäller svenskundervisningen – om vi kan enas om att människorna själva ska få makt över dels var och hur de ska få svenskundervisning, dels var och hur de ska få kompetensutveckling. Kan vi också bli överens om att man utvecklar denna s.k. aktivitetsgaranti till att bli en verklig jobbgaranti som också gäller människor som är socialbidragsberoende, så att man garanterar människor, på ungefär samma sätt som i den danska kommunen Farum, arbete inom 48 timmar? Skulle vi kunna bli överens om det så att det är arbete som gäller så att människor får värdigheten åter? Är vi överens om det, Mona Sahlin?

Anf. 68 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! Angående *affirmative actions*, positiva åtgärder, kommer jag att gräva fram den rapport som jag skrev 1994 för universitetet i Linköping angående förändringen i det amerikanska samhället. Jag tycker att det är lika aktuellt i dag som då. Det var faktiskt en otrolig förbättring. Det var hela yrkesområden som tidigare hade varit förbjudna för minoriteterna som i dag är lika öppna som alla andra. Sverige har förlorat väldigt mycket på detta. När iranska människor har fått utbildning som tandläkare i Sverige och sedan flyttat till England har Sverige förlorat väldigt mycket.

Min man som är svensk läkare jobbar tillsammans med en koreansk läkare. Det går alldeles utmärkt. Det finns absolut ingen tendens hos patienterna att utesluta den gula farliga läkaren från vardagskommunikationen. Däremot känner jag väldigt många läkare som inte har fått del av sjukvårdssvenska. Hit vill jag komma. Vi fick en första chans i invandrarbefolkningen när Sverige blev medlem i EU. Då fick nämligen invandrargrupperna ta ansvar för sig själva och genomföra egna projekt. Men det var 1 % av alla projekt som leddes av invandrare. 1 800 projekt var beviljade. 19 projekt genomfördes och igångsattes av invandrare. Det säger väldigt mycket om den där otroliga dominansen som den offentliga sektorn har på området som slår ut invandrarnas initiativ. Man konkurrerar på helt otroligt orättvisa villkor, med svaga grupper som vill skaffa sig nya arenor.

Anf. 69 Statsrådet MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag tycker att det har varit en bra och spännande debatt som jag också verkligen hoppas fortsätter, även om tiden här nu tar slut.

Jag vill kortfattat säga till Göran Lindblad att det är lite svårt att ana vad som ligger i botten i beskrivningen av vad vi skulle kunna vara överens om när det gäller svenskundervisningen. Men den behöver förändras och individorienteras. Och jag tror personligen mycket på att kombinera insatserna för att ge den där kompletterande yrkessvenskan och den kompletterande yrkesutbildningen. Där tror jag en av nycklarna ligger. Jag tror att detta fanns på ett annat sätt under den rena arbetskraftsinvandringen på 50- och 60-talen i Sverige. Det är jag mycket intresserad av.

Jag är också intresserad av att gå vidare med den erfarenhet som jag vet att Ana Maria Narti har och som vi har diskuterat flera gånger genom

åren om hur projektstöden många gånger har undgått att bli lyftet för invandrargrupperna själva. De har i stället ofta blivit föremål för ett ovanifrånperspektiv från många myndigheter. Jag ska verkligen leta vägar här att förändra det synsättet. Jag tror, för att uttrycka mig milt, att tiden är mogen för det.

Sten Andersson gick, men jag vill ändå säga att min uppfattning är att Sverige har stora problem också med rasism. Sverige har rasistiska organisationer. Sverige har problem med det som många kallar vardagsrasism, och Sverige har problem med det som vi har diskuterat här i kväll, nämligen diskrimineringen.

Jag vill också försöka förändra synen i debatten när det gäller att mycket av diskrimineringsproblemen och integrationsproblemen inte är individuella problem, att invandrare X och Y har gjort ett felaktigt val eller gått en felaktig svenskundervisning, utan att grundproblemet är strukturerna i samhället, den okunskap hos oss som individer, arbetsgivare eller politiker, att se olikhet som en tillgång. Så även om vi tycker olika i en del sakfrågor, så hoppas jag att vi kan enas om att vi måste förändra Sverige med denna inriktning och att det är bråttom.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellation 2000/01:50 om rymningar från ungdomshem och LVM-hem

Anf. 70 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Anita Sidén har frågat justitieministern vilka åtgärder han tänker vidta för att komma till rätta med rymningarna från landets ungdoms- och LVM-hem. Interpellationen har överlämnats till mig, eftersom det är jag som ansvarar för ungdoms- och LVM-vården.

Det är givetvis allvarligt när ungdomar och missbrukare som vårdas på SiS institutioner avviker från den vård som de behöver. Det är dock oklart hur omfattande problemet med avvikelser är. Den statistik som Anita Sidén hänvisar till bygger på ett mycket ofullständigt internt arbetsmaterial från Statens institutionsstyrelse, där t.ex. sen ankomst från en permission kan definieras som avvikelse. Statistiken ska analyseras närmare och kan därför ännu inte ligga till grund för några slutsatser om vårdens innehåll eller säkerhetsaspekter på vården.

Därför begränsar jag mig till att på mer principiella grunder klargöra förutsättningarna för tvångsvården och möjligheten till inlåsning av ungdomar och vuxna missbrukare som befinner sig i de olika vårdformer som SiS ansvarar för.

Låt mig börja med ungdomarna.

Tvångsvård av ungdomar regleras i lagen om särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU). Vård med stöd av LVU är ingen straffrättslig påföljd. Det primära syftet med en placering på ett särskilt ungdomshem är vård och behandling – inte inlåsning och förvaring. Ungdomar som vårdas enligt LVU har undantagslöst mycket svåra problem, och i början av institutionsvistelsen behövs ofta en hög grad av kontroll. Lagen medger därför att vården får pågå på en låsbar avdelning under i allmänhet högst två månader. Ofta inleds vården på en låst avdelning, men avsikten

Prot. 2000/01:22

7 november

Svar på

interpellationer

är inte att detta ska pågå någon längre tid. Vårdens syfte är en återanpassning till samhället och så småningom ett självständigt liv. Detta förutsätter att man efterhand kan slussa ut ungdomarna mot öppna vårdformer och t.ex. bevilja permissioner. Då ökar naturligtvis risken att ungdomarna avviker. De flesta avvikelser sker också från de öppna avdelningarna, inte från de låsbara. Svårigheten för dem som arbetar inom institutionsvården är naturligtvis att hålla en rimlig balans mellan kravet på den öppenhet som är en förutsättning för en lyckad vård och behandling och den kontroll som krävs för att hålla ungdomarna kvar på institutionen.

På SiS institutioner verkställs också påföljden slutna ungdomsvård. Till skillnad från LVU är det en straffrättslig påföljd som ersätter fängelse. Här är det givetvis mycket angeläget att vården sker under betryggande och säkra former. Påföljden har fått en större tillämpning än vad som förutsågs då lagen trädde i kraft. I dag avtjänar omkring 60 ungdomar slutna ungdomsvård. SiS har också fått ökade medel för att klara utbyggnaden och arbetar intensivt med att bygga ut antalet platser och förstärka säkerheten. Verkställigheten inleds på en låsbar avdelning, men det är viktigt att komma ihåg att även när det gäller den slutna ungdomsvården är det meningen att vården så snart som möjligt ska ske under öppna former. Detta innebär att vi har höga krav på säkerhet och samhällsskydd samtidigt som behandlingens och vårdens innehåll ska vara lika kvalificerad som vården för de ungdomar som vårdas med stöd av LVU.

Också vuxna missbrukare kan under vissa förutsättningar vårdas mot sin vilja. Stöd för sådan vård ges i lagen om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Den grundläggande förutsättningen är att vård inte går att ges på frivillig väg. Syftet med tvångsvården är att motivera till fortsatt vård i frivillig form, vilket innebär att klienten helst inom tre månader ska vårdas utanför institutionen. De flesta avvikelser från LVM-vården inträffar i detta skede. De klienter som vårdas med stöd av LVM har genomgående en mycket svår och långvarig problematik. Det är inte ovanligt med psykiska störningar. Detta medför att många kan ha svårt att följa uppgjorda behandlingsplaner.

SiS arbetar kontinuerligt med att förbättra innehållet i vården och att förstärka säkerheten. Vi vet dock i dag inte hur stort problemet med avvikelser är. SiS håller nu på att ta fram ett ordentligt underlag över problemets omfattning, och med det som grund utforma interna anvisningar och rutiner för hur avvikelser från vården kan förhindras. En utgångspunkt är att hög kvalitet i vården och tillfredsställande säkerhet är en förutsättning för att SiS ska lyckas med sitt uppdrag att rehabilitera ungdomar och missbrukare med svåra sociala problem.

Anf. 71 ANITA SIDÉN (m):

Fru talman! Jag får börja med att tacka socialminister Lars Engqvist för svaret på min interpellation om rymningar från LVM-hem och ungdomshem.

De viktigaste insatserna i kampen mot brottslighet och droger måste komma in tidigt i en människas liv. Ju längre samhället dröjer med att reagera, desto större är risken att de unga fastnar i kriminellt beteende. Oavsett vad orsaken till misslyckandet är måste samhället tidigt kunna

fånga upp och föra dessa unga människor till rätta. Samhället får inte låta ungdomar sjunka långt ned i asocialt beteende innan tillräckligt ingripande åtgärder sätts in. Det är klart att man oroas när man får veta att ca 50 kriminella ungdomar är på rymmen varje dag.

Chefen för rikskriminalens narkotikarotet Walter Kegö hävdade så sent som den 23 oktober i år att narkotikan flödar in i Sverige och att tillgången är så stor att man närmast kan tala om rea på knark. Walter Kegö menar dessutom att det hela försämrats av att en mängd drogliberaler har fått breda ut sig i debatten.

Ute i Europa, men även här i Sverige, finns det alltså de som vill legalisera dessa droger och som inte tycker att eget narkotikamissbruk ska vara kriminaliserat. Detta kommer vi moderater inte att acceptera. Det som nu krävs är en kraftansamling på alla plan så att inte ungdomarna får fortsätta att spela rysk roulette med sina liv.

Varför jag även tar upp narkotikasituationen är ju att de ungdomar som vi talar om just i dag kan vara mer utsatta än andra och därmed lättare kan söka sig till de kriminella miljöer där narkotikan utgör ett vanligt inslag i bilden.

Det är givetvis bra att socialministern vill att statistiken gällande rymningar ytterligare ska analyseras, för det är ju mycket allvarligt att ungdomar avviker.

De som nu dömts till påföljden sluten ungdomsvård har ju fått tidsbestämda straff för grova brott. Det kan röra sig om brott såsom personrån, misshandel, våldtäkt, mord eller andra grova våldsbrott. Vad vi alla vill är väl att dessa ungdomar ska få vård och behandling och gå igenom olika program för att kunna undvika brott i fortsättningen. Vårdens syfte är ju en återanpassning till samhället. Vi vill att alla ska få en bra framtid, och då måste vården vara av hög kvalitet liksom även säkerheten.

Utslutsningsverksamheten måste naturligtvis vara väl genomtänkt liksom permissionerna. Lämnas de unga vind för våg får de allt svårare att komma igen, och de får då inga rejäla möjligheter att klara sig.

Att varannan tvångsvårdad är på rymmen eller att 24 ungdomar och 29 unga vuxna under de senaste fem åren har varit på rymmen den sista varje månad när Statens institutionsstyrelse gör eller har gjort sina stickprovsmätningar är väl om något ett misslyckande.

Ska de unga kriminella inte få den vård och den behandling som de så väl behöver? Vi måste väl vara överens om att ställa höga krav på både säkerhet och samhällsskydd?

Fru talman! I socialministerns svar saknar jag förslag om vad som kan göras medan analysen av statistik gällande rymningar pågår. Varenda dag är dyrbar.

Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Såsom Anita Sidén har beskrivit problemet i sin interpellation skapas det ett intryck av att det är ett stort antal kriminella som regelbundet är på rymmen. Och så kan man uppfatta den rapportering som har varit i medierna. Detta är inte sant.

Om man med på rymmen menar att man under längre tid är avviken för att göra någonting annat eller för att vägra vård skulle det vara allvarligt. Vad det handlar om är alltså alltifrån enkla avvikelser från upp- gjorda program – att man kommer senare än vad som är överenskommet,

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

att man väntar till eftermiddagen i stället för förmiddagen osv. – till medvetna avvikelser då man lämnar värden. Allt detta rymms inom den statistik som finns.

Det finns faktiskt skäl att noggrant analysera vad det handlar om och se i vilken mån detta är en verksamhet som förhindrar en god vård och som förhindrar att SiS lever upp till de krav som man har. Jag tror att det är klokt att vi också här i riksdagen noggrant analyserar materialet innan vi beslutar om åtgärder. Ifall vi låter bli att analysera, då skulle vi undvika att ta vårt ansvar.

Jag vill avvakta en djupare analys om vad det handlar om. Jag har fullt förtroende för SiS ledning att kunna redovisa en sådan rapport innan vi diskuterar vilka nya åtgärder vi ska vidta. Det är inte alldeles säkert att situationen är så alarmerande som Anita Sidén försöker påstå.

Anf. 73 ANITA SIDÉN (m):

Fru talman! Vi är väl överens om att det inte är bra att någon är på rymmen. Rymningstiden utesluter vård. Rymlingarna är på intet sätt färdigbehandlade. I en del fall har behandlingen knappast påbörjats.

Generaldirektören för Statens institutionsstyrelse Sture Korpi säger i en kommentar till Svenska Dagbladet: ”I allt väsentligt har vi lyckats men det är klart att vi har haft inkörningssvårigheter. Men jag vill inte säga att det här är alldeles på tok.”

Men visst är det på tok när de ungdomar som vi i dag talar om inte förhindras att begå brott, inte får vård och behandling utan är på rymmen. Det är viktigt för dessa ungdomar att ha en tid utan kriminalitet. Det är även viktigt för dem som drabbas av deras brottslighet, brottsoffren. Det är bättre att stämma i bäcken än i ån.

Vi måste ha hög säkerhet och högt samhällsskydd. Därför har vi moderater i motioner framfört att påföljden överlämnande till vård enligt socialtjänsten bör avskaffas. Vi vill inrätta särskilda kriminalvårdshem för unga. På dessa hem ska verkställigheten syfta till att återanpassa den unge till ett socialt liv. Ungdomarnas särskilda behov av kurativa och sociala insatser måste tillgodoses. Här ska det vara mycket hög personaltäthet, med personal som har särskild erfarenhet av att arbeta med ungdomar, så att de kan ges både bra behandling och bra utbildning. Personalen som finns i dag saknar i många fall fortbildning på grund av att det saknats resurser.

Kriminalvårdshemmet ska naturligtvis ha ett nära samarbete med socialtjänsten där den unge kommer ifrån, så att den behandling och utbildning som påbörjats utan svårighet kan fortsätta på hemorten.

Vårt förslag vore att tala klarspråk. Ungdomar vill innerst inne att vi vuxna tydligt markerar var gränsen går. Det hoppas jag att vi är överens om.

Fru talman! I över 20 år har två socialarbetare arbetat i Köpenhamn, för att bl.a. återföra en del rymlingar till deras familjer eller till de institutioner de rymt från. Men nu får dessa svenska livlinor inte vara kvar.

De får inga resurser. Vad vi behöver är en målinriktad och fokuserad politik för att tidigt fånga upp ungdomar på glid. Det kan aldrig vara förenligt med human vårdideologi att låta ungdomar vara ute på rymmen.

Anf. 74 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är uppenbart att några av dem som Anita Sidén anser vara ute på rymmen har kommit en timme för sent efter en permission. Om detta är underlaget för alla de åtgärder som Anita Sidén nu pläderar för, är det bekymmersamt. Vi har ett ansvar att ta reda på hur det faktiskt förhåller sig.

De uppgifter som har förekommit innehåller alltifrån denna typ av enkla avvikelser till allvarliga avvikelser. Är det inte rimligt att en riksdagsledamot avvaktar med slutgiltigt omdöme tills vi har bilden klar för oss? Jag tycker att det är rimligt. Åtminstone vill inte jag som socialminister ta de första siffrorna som utgångspunkt för mitt slutgiltiga omdöme. Det är ett internt arbetsmaterial. Vi kommer att få en redovisning. Då kan vi bedöma i vilken mån SiS lever upp till de krav vi ställer och i vilken mån vården fungerar.

Det är obehagligt att man så snabbt drar slutsatser av ett internt arbetsmaterial, innan vi har bilden klar för oss. När det gäller vård av ungdomar och brottslingar finns det skäl att samhället tar allvarligt på sin uppgift och noggrant analyserar situationen innan man bestämmer sig för nya åtgärder eller bestämmer vilken hållning man ska inta.

Jag vill vädja till Anita Sidén att ta del av det material som SiS kommer att redovisa. Jag har fullt förtroende för att SiS kommer att analysera situationen och ge oss ett gott underlag för att fortsätta diskussionen. Det är det viktigaste.

Jag vet inte i vilken mån socialarbetarna i Köpenhamn ska fortsätta. Socialtjänst är en kommunal angelägenhet. Det är upp till kommunerna i området att samverka kring frågan i vilken mån man ska ha socialarbetare placerade i Köpenhamn. Det är inte statens uppgift att ta ansvar för socialtjänsten.

Anf. 75 ANITA SIDÉN (m):

Fru talman! Att statistiken ska analyseras närmare är vi överens om. Det sade jag i mitt inledningsanförande. Men låt mig ta ett exempel, för att visa på hur allvarlig situationen är.

Den 16 februari sågar A med en bågfil ett hål i gallertaket över rökruktan. Via fönsterblecket kan han och kompisen osedda klättra ut. En månad senare smyger samme A ut på rastgården, lossar en bit av gallret och springer i väg. Den 19 mars bryter A upp en säkerhetsdörr och hoppar ut genom toalettffönstret på kontoret. Den 23 mars forcerar A tillsammans med sin kompis igen samma säkerhetsdörr och lyckas ta sig ut.

Fyra gånger på sju dagar rymmer alltså 16-åringen från ungdomshemmet. Han har dömts till sluten ungdomsvård på grund av flera grova våldsbrott. Det har trots allt funnits poliser som kunnat gripa honom. Men vår unge A är inte den ende. De flesta sitter där för att de missbrukar droger, är kriminella och utsätter sig själva eller andra för sådan fara att de i länsrätt eller tingsrätt dömts till tvångsvård. Somliga har rymt ofta medan någon aldrig har gjort det. Utslaget på alla intagningar i fjol så rymde mer än varannan. Vuxna missbrukare är på rymmen oftare än yngre.

Planeringsdirektör Gun-Marie Pettersson säger att hon har blivit chockad över uppgifterna, även om det förekommit att en timmes förse- ning efter en permission har markerats som en avvikning från institution-

Prot. 2000/01:22

7 november

*Svar på
interpellationer*

en, precis som ministern sade. Institutionschefen Björn Thysell medger att varje smitning är ett misslyckande. En av ledamöterna har lovat att ta upp frågan om rymningar som en punkt vid nästa styrelsemöte. Tillsynsdirektören Sten Svensson försäkrar även han att rymningarna ska upp på den interna dagordningen.

Socialministern säger ju i sitt svar att det är oklart hur omfattande avvikningarna är, men att de är för många och att det är ett problem är vi väl överens om? Kan socialministern inte lova att frågan kommer högt även på er dagordning? Åtgärder måste vidtas innan rymningen går under.

Anf. 76 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Det är möjligt att Anita Sidén och jag är helt överens om vilka åtgärder som ska vidtas och vad som krävs för att SiS vård fungerar. Vad jag protesterade mot var de snabba slutsatserna av ett internt arbetsmaterial, som Anita Sidén har redovisat i sin interpellation.

Självklart är alla avvikelser ett problem. Men om man är borta en timme efter en permission ger det en felaktig bild att tala om att vara på rymmen. Den interna statistiken handlar om hela problemställningen. Därför får man vara försiktig med att dra slutsatser. Vi kommer att få ett bättre underlag och veta hur det ligger till. Självklart måste målet vara att vården fungerar och att alla är på plats.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 2000/01:54 om försämrad tandhälsa hos unga

Anf. 77 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kenneth Johansson har frågat mig om regeringen avser att lämna tilläggsdirektiv till den utredning som ska göra en samlad utvärdering av tandvårdsreformen, med innebörd att utredaren särskilt ska belysa det speciella ungdomsstödet. Han har även frågat om regeringen avser att lämna förslag till förändringar av tandvårdsstödet så att det riktas direkt till ungdomarna i stället för att slussas via landstingen. Slutligen vill Kenneth Johansson veta vilka åtgärder regeringen avser att vidta så att den goda tandhälsan vidmakthålls bland ungdomar.

Den avgiftsfria tandvården för barn och ungdomar upp till 19 års ålder bidrar till att ge grundförutsättningar för att behålla en god tandhälsa senare i livet.

För att stimulera yngre till att besöka tandvården har man i förordningen (1998:1337) om tandvårdstaxa föreskrivit att tandvårdsersättning för undersökning ska lämnas till patienter som är 20–29 år, medan övriga åldersgrupper inte får undersökningen subventionerad. I övrigt gäller inga särskilda bestämmelser för denna grupp.

Enligt utredningsdirektiven (dir. 2000:65) ska utredaren göra en samlad utvärdering av det reformerade tandvårdsstödet. Det står sedan utredaren fritt att föreslå förändringar som kan antas leda till större effektivitet och främja en god tandhälsa hos befolkningen. Jag förutsätter att

utredaren kommer att belysa situationen för yngre vuxna när det gäller tandhälsoutvecklingen och deras ekonomiska möjligheter att få den tandvård de behöver. Detta kan ske inom ramen för det nuvarande utredningsuppdraget.

Regeringen har bedömt att ett område där behovet av förbättringar är särskilt stort är skyddet mot höga behandlingskostnader. Höga behandlingskostnader drabbar i störst utsträckning äldre människor. Det är människor som haft betydligt sämre möjligheter än dagens unga att upprätthålla en god tandstatus. När resurserna är begränsade måste vissa prioriteringar göras, och jag anser att det är rimligt att vi inledningsvis i första hand förbättrar situationen för de äldre. Utredningsuppdraget utesluter dock inte förändringar som kan komma andra grupper till godo.

Generellt sett är tandvårdsbehoven betydligt mindre hos dem som är unga. Detta hindrar inte att jag har förståelse för att även mindre tandvårdsutgifter kan vara besvärliga för den som exempelvis studerar eller ännu inte lyckats skaffa sig arbete. Självklart finns det också enskilda unga personer som har höga tandvårdskostnader. Det är också troligen så att vissa grupper är mera utsatta än andra. Många invandrarungdomar har t.ex. vuxit upp med helt andra förutsättningar när det gäller tandvård och förebyggande insatser. Undersökningar av barns tandhälsa tyder också på skillnader som beror på föräldrarnas sociala situation. Därför är det viktigt att utredaren föreslår åtgärder för att öka möjligheterna att följa upp tandhälsan i olika grupper. Detta står också i direktiven.

Utredningen ska sammanställa tillgänglig information om tandhälsan i Sverige m.m. och kommer då att få den överblick som krävs för att bedöma hur de tillgängliga resurserna för tandvårdsstödet ska användas på bästa sätt. Regeringen kommer nu att avvakta utredningens förslag och därefter ta ställning till vilka åtgärder som ska vidtas.

Anf. 78 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret.

I dag har vi det så väl ordnat att tandvården för ungdomar upp till 20 år är kostnadsfri. Men nu visar det sig att många ungdomar, när de fyller 20 år och ska börja betala för tandvården, väljer att prioritera andra utgifter än just utgiften för tandläkarbesöket. Detta är naturligtvis olyckligt och bakgrunden till att jag aktualiserat frågan.

Jag och Centerpartiet anser att det måste till någon form av speciellt riktade åtgärder för denna grupp av unga vuxna. Vi vill bl.a. utveckla ett system och rikta en tandvårdsrabatt direkt till ungdomarna, i stället för att skicka pengarna via vårdgivarna.

När man fyller 20 år har man ofta just flyttat hemifrån, kanske för att arbeta eller studera på annan ort. Samtidigt som inkomsterna är låga är utgifterna desto fler. I det läget är det lätt att förlora kontakten med den tandläkare man haft genom skol- och ungdomsår, som dessutom varit gratis. Det kan kännas svårt att söka upp en helt ny tandläkare i en ny stad när man vet att det kan kosta tusenlappar att gå dit, och så blir det inte av.

Olika rapporter visar nu på att unga alltmer sällan går till tandläkaren. Tandhälsan bland yngre riskerar därför att försämrast. Ekonomin anges som en huvudorsak.

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

Den fria tandvården för ungdomar upp till 20 år, som haft till syfte att alla ska ha samma möjligheter till tandhälsovård, har inte helt, men till stor del, lyckats. Men övergången till vuxensystemet, då var och en får betala en större del av tandvården själv, har inte lyckats lika bra. När vi nu ser tydliga tecken på att dessa grupper väljer att inte gå till tandläkaren tycker jag att det är vår uppgift att diskutera vad som kan göras.

När det gäller det svar som socialministern har gett mig har jag ingenting alls att invända vad beträffar bedömningen att höga behandlingskostnader främst drabbar äldre och att det också är naturligt att den gruppen prioriteras. Det ställer jag mig helt bakom, och det har vi från Centerpartiet också föreslagit.

När det gäller tilläggsdirektiv om ett speciellt ungdomsstöd kan jag säga att vi märker att det hanteras olika i olika landsting och att det i många landsting inte kommer den grupp som det är avsett för till del. Socialministern säger att han förutsätter att direktiven till den utredning som nu ska tillsättas också ska innefatta att man tittar på det. Det tycker jag är bra. Det är jag helt tillfreds med.

Sedan kan jag ta upp det förslag som vi har skissat på. Det handlar just om ett speciellt riktat stöd, som utgår i form av ett rabattsystem direkt till ungdomar. Det har dubbla syften. Det ska dels vara en morot för att verkligen få dem att gå till tandläkaren, dels innebära ett subventionerat pris.

Min fråga är om socialministern, på samma sätt som han förutsätter att utredningen ska titta på det speciella ungdomsstödet, förutsätter att utredningen tittar även på ett ungdomsstöd som går direkt till ungdomarna och inte via landstingen.

Anf. 79 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag tror att de flesta är överens om att det nuvarande tandvårdsstödet – det är egentligen fel att tala om tandvårdsförsäkring därför att stödet egentligen inte har så mycket av försäkringskaraktär – har allvarliga brister. Jag har i en lång rad offentliga debatter sagt att det långsiktiga målet måste vara att hitta samma principiella lösning för tandvården som vi har för sjukvården. Man kan ha någon form av högkostnadsskydd gemensamt med sjukvården eller också ett särskilt högkostnadsskydd för tandvården.

Det betyder att det de närmaste åren är viktigt för riksdag och regering att hitta utrymme och vägar för att skapa en heltäckande tandvårdsförsäkring som ger skydd mot höga kostnader för alla medborgare.

Att föra in tandvården totalt i sjukvårdssystemet och låta sjukvårdens högkostnadsskydd också täcka tandvården skulle uppskattningsvis kosta mellan 8 och 10 miljarder kronor. Det är svårt för regeringen, och sannolikt också för riksdagen, att omedelbart hitta ett sådant utrymme. Frågan blir vad vi kan göra när vi ska ta reformer i steg.

Jag har sagt att det första steget, och det som är absolut viktigast, är att införa ett skydd mot höga kostnader för den äldre befolkningen. Det är huvudsyftet med denna utredning. Men när vi ändå tillsätter en utredning vill vi också att utredaren ska se över hela tandvårdsreformen och kunna presentera en strategi som innebär att vi vet hur vi ska ta nästa steg för att så småningom nå målet om en heltäckande tandvårdsförsäkring.

Om jag ska svara alldeles rakt på Kenneth Johanssons fråga om ett särskilt riktat ungdomsstöd måste jag säga så här: Om vi har begränsade resurser de kommande två eller tre åren skulle jag ändå välja att fortsätta bygga ut för den äldre befolkningen. Jag tror att problemet är störst där. Först därefter, när vi har ett fungerande högkostnadsskydd för den äldre befolkningen, tar vi ett steg som gäller övriga. Om jag tvingas prioritera skulle jag ändå välja att använda resurserna för de äldre.

Anf. 80 KENNETH JOHANSSON (c):

Fru talman! Som jag sade redan i det förra inlägget är vi överens om att det är de äldre som bör prioriteras, och vi är också av samma uppfattning när det gäller att den långsiktigare målsättningen bör vara ett samordnat högkostnadsskyddssystem. Munnen är onekligen en del av kroppen. Där har vi precis samma uppfattning.

Det som jag ändå tycker att det finns anledning att aktualisera utöver detta är det som jag har nämnt och som jag har interPELLERAT om. Man märker så tydligt och klart att det finns en tendens till att det går åt fel håll med de fina tänder och den tandhälsa som våra barn och ungdomar har efter de många investeringar som har gjorts i detta. Då är det väldigt angeläget att man tar tag i det medan tid är, så att de inte får en kraftig försämring när de kommer upp i tjugoårsåldern. Det är det jag tycker att det finns anledning att peka på. Här krävs det åtgärder även för denna grupp.

Det som vi har skissat på är ett försök att hitta lite nya grepp för att nå just denna grupp. Vi tror som jag sade att en form av tandvårdsrabatt fungerar som en morot när det gäller att få dessa grupper att gå till tandläkaren. Man skulle kunna skicka ett rabatterbjudande direkt till den enskilde, att lösas in hos valfri vårdgivare – privat eller offentlig. Det kan röra sig om åldersgruppen 20–27 år.

Vi har i vårt budgetalternativ, utöver att vi accepterar och tillstyrker den satsning som görs från regeringens sida, lagt 100 miljoner kronor på denna speciella ungdomssatsning. Och det tror jag skulle vara väl värt pengarna. Vi får helt enkelt inte slarva bort den stora investering som har gjorts för att våra ungdomar ska ha fina och hela tänder.

Fru talman! Jag tycker att jag har fått en viss förståelse för att detta kan bli aktuellt för en insats när resurser finns. Det som är speciellt angeläget är att den här utredningen – och det gäller de direktiv som har fastställts för den – också har till syfte att titta på ungdomsgruppen. Jag tycker att jag har fått ett klarläggande, och det är jag tacksam för.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2000/01:59 om nikotinläkemedels tillgänglighet

Anf. 81 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Mikael Oscarsson har frågat mig hur regeringen motiverar sin hållning att begränsa tillgängligheten till nikotinläkemedel och om regeringen är beredd att vidta några åtgärder för att förbättra tillgänglig-

heten av dessa. Särskilt anser Mikael Oscarsson att det vore betydelsefullt att låta inte bara apotek utan även apoteksombuden sälja nikotinläkemedel.

Liksom Mikael Oscarsson anser jag att rökningen är ett stort folkhälsoproblem och välkomnar förslag som kan bidra till att rökningen minskar. Läkemedel, som innehåller nikotin, kan vara ett hjälpmedel i vissa fall.

Läkemedel är avsedda att enligt läkemedelslagens definition lindra eller bota sjukdom eller sjukdomssymtom. Vid godkännandet av läkemedel som innehåller nikotin har det, som för övriga läkemedel, ingått en bedömning av doseringsregim, kontraindikationer, varningar och försiktighet vid vissa sjukdomar samt vid graviditet och amning. Liksom för övriga läkemedel får dessa enbart säljas genom apotek, vilket ger möjlighet till information om läkemedlen och rådgivning på ett annat sätt än om de säljs via ombud.

Mikael Oscarsson föreslår att även apoteksombuden ska få sälja läkemedel innehållande nikotin. Denna möjlighet finns redan i dag när det gäller vissa läkemedel avsedda för akuta sjukdomar. Apoteksombuden, som är en del av Apoteket AB:s distributionsvägar, tillhandahåller ett begränsat sortiment av akutläkemedel. Nikotintuggummin kan dock knappast rubriceras som akutläkemedel eftersom de är avsedda att vara en del av ett avvänjningsprogram som i regel löper under sex månader, och de ingår för närvarande inte i apoteksombudens sortiment. Men det finns möjlighet att genom apoteksombuden beställa receptfria läkemedel som innehåller nikotin.

Nationella folkhälsokommittén har i sitt slutbetänkande (SOU 2000:91), *Hälsa på lika villkor*, diskuterat olika åtgärder för att minska tobaksbruket. Dock har kommittén inte berört frågan om tillgängligheten av nikotinläkemedel. Betänkandet ska gå ut på en bred remiss, och regeringen kommer därefter att lägga fram förslag till åtgärder bl.a. för att minska tobaksbruket. Jag kommer vid beredningen av förslagen bl.a. att uppmärksamma frågan om det finns skäl att diskutera en ökad tillgänglighet av läkemedel som innehåller nikotin.

Anf. 82 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka socialministern för svaret.

Trots att det är väl känt att rökningen är farlig för hälsan är det fortfarande 1,4 miljoner människor som röker i Sverige. Var femte svensk röker.

I de nationella målen för folkhälsan, SOU 2000:91, sägs det att rökningen är den största enskilda hälsorisken i Sverige och att var fjärde rökare dör i medelåldern av sin rökning.

Rökningen är den vanligaste orsaken till ohälsa och för tidig död. Tobaksrökning skördar långt fler offer än vad trafikolyckor, alkohol- och narkotikamissbruk gör tillsammans. Den vållar ett stort mänskligt lidande och innebär betydande samhällskostnader.

Om 100 personer slutar röka minskar sjukvårdskostnaderna de första fem åren med ca 1 miljon kronor på grund av färre fall av hjärtinfarkter, stroke och lungcancer, enligt beräkningar från Socialstyrelsen.

Det finns olika sätt att sluta röka. Det mest effektiva är när läkare och sjukvårdspersonal föreslår den vårdsökande att han eller hon borde sluta röka. Det är den absolut effektivaste metoden.

Om man nu ser på metoder och hjälpmedel finner man ett hjälpmedel som är säkert, effektivt och väl beprövat, och det är nikotinläkemedel. I en rapport från Statens beredning för medicinsk utvärdering betonas också att hjälpmedel för rökavvänjning fördubblar rökarens chanser att bli permanent rökfri. Men i dag är tillgängligheten av nikotinläkemedel mycket liten. Nikotinläkemedel får ju, enligt läkemedelslagstiftningen, endast säljas via apoteken.

I Sverige finns ca 900 apotek men ca 34 000 ställen som säljer tobak. Jag tycker att det rimmar illa med folkhälsomålet. Man kan titta på mitt hemlän, Uppsala län. Där finns det 924 ställen att köpa cigaretter på men bara 29 ställen där konsumenterna kan köpa nikotintuggummi.

Socialministern sade i sitt anförande att han välkomnar förslag som kan bidra till att rökningen minskar. Mitt förslag och min utmaning till socialministern är att regeringen ska ta initiativ till att de ca 1 000 apoteksombud som finns runtom i Sveriges land ska få nikotinläkemedel i sitt sortiment.

Anf. 83 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Jag vill erinra Mikael Oscarsson om de sista formuleringarna i mitt svar. Jag ska upprepa dem: "Jag kommer vid beredningen av förslagen bl.a. att uppmärksamma frågan om det finns skäl att diskutera en ökad tillgänglighet av läkemedel som innehåller nikotin."

Detta ska faktiskt läsas precis som det står. Frågan om tillgängligheten av läkemedel som innehåller nikotin, dvs. alla de instrument eller medel som vi har för att försöka minska rökningen, har inte behandlats av Folkhälsokommittén, vilket man kan beklaga, men den hade inte möjlighet att diskutera det här. Det innebär alltså att vi under hand som vi diskuterar Folkhälsokommitténs betänkande även får diskutera den här frågan. Då förklarar jag att jag är beredd att diskutera det.

Jag kommer inom kort att möta representanter för läkemedelsföretagen som just har framfört synpunkter på detta och som önskar att vi ska tillåta apoteksombuden att ha nikotinläkemedel i sitt sortiment.

De invändningar mot detta som har kommit från några håll gäller att det naturligtvis också finns en risk för en sorts nytt icke önskvärt bruk, dvs. att nikotintuggummi används även av dem som inte har rökt eller inte har använt tobak på annat sätt. Jag vet inte i vilken mån det verkligen är en risk, och jag vet inte hur man ska mäta den risken mot att människor fortsätter att röka.

Jag vill än en gång förklara att jag är beredd att diskutera detta och kommer att diskutera det med läkemedelsindustrin. Och när vi lägger fram ett förslag med anledning av Folkhälsokommitténs betänkande kommer jag att redovisa ett ställningstagande, men jag är öppen för en diskussion om en sådan förändring.

Anf. 84 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Det gläder mig att höra socialministerns villighet att lyssna på de här sakerna, eftersom jag ser att det här är någonting som kanske är mer aktuellt än vad vi tror. Nyligen kom det nämligen siffror

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

på att andelen dagligrökare bland män i Sverige ökar för första gången på 20 år.

I de nationella målen för folkhälsan som jag läste ur förut fastslås det att vi på tio år ska halvera antalet rökare bland de grupper som röker mest. Hur ska det gå till? Jag skulle vilja fråga socialministern vilka planer han har. I Storbritannien har Tony Blair beslutat att satsa 1,3 miljarder under en treårsperiod, bl.a. på en nationell kampanj där det också ingår en satsning på nikotinläkemedel.

Det finns mycket som vi kan göra, men det skulle vara väldigt fint om vi kunde komma till det läget att vi skulle kunna ta det lilla steget att införa nikotinläkemedel i de här apoteksombudens sortiment. Det säger sig självt att ingen ska behöva åka många mil för att köpa nikotintuggummi när man kan köpa cigaretter i den lokala livsmedelsbutiken. Det här är en fråga om sunt förnuft. Jag tycker inte att det ska behöva vara någon partipolitik.

Anf. 85 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kampen mot tobaken och kampen mot rökningen handlar framför allt om att se till att unga människor inte börjar röka och inte börjar använda tobak över huvud taget. Det är det viktigaste.

Den nationella folkhälsokommittén redovisar ett program för hur vi ska skärpa kampen mot tobaken, och det ska vi ta ställning till, och vi ska redovisa det för riksdagen. Jag tror att vi kan komma mycket längre än vad vi har kommit.

Det har varit glädjande att notera att rökningen fram till för bara några år sedan minskade mycket dramatiskt, beroende på en ökad kunskap om rökningens hälsorisker inte minst på unga människor. Det är allvarligt att vi nu ser tendenser till att rökningen ökar, inte minst att unga flickor röker i större utsträckning än tidigare.

Vi kan också konstatera att de ekonomiska intressena bakom tobaken, de stora tobaksbolagen, uppträder på ett sätt som jag tycker är förkastligt och inte tar sitt ansvar för folkhälsan.

Vi ska således inte överdriva vad nikotinläkemedel kan betyda. Det väsentliga ligger inte i att uppmäna folk att använda nikotinläkemedel, utan det väsentliga är att uppmäna folk att inte börja röka.

Jag har egen erfarenhet av att försöka bli kvitt rökningen. Jag har inte rökt på många år, men jag har använt olika andra metoder för att bli kvitt den. Jag kan inse att det finns ett problem i detta: Om inte nikotinläkemedel är åtminstone något mer tillgängliga än vad de är i dag kan möjligheten minska för dem som vill prova att sluta röka med hjälp av nikotinläkemedel.

Jag är alltså beredd att pröva detta. Men jag vill också uppmärksamma Mikael Oscarsson på att det naturligtvis kan vara ett problem att man öppnar för en annan form av bruk av nikotinläkemedel också hos dem som aldrig använt tobak. Men den risken får som sagt vägas mot risken av att alltför många börjar använda tobak, vilket är den stora folkhälsorisken.

Anf. 86 MIKAEL OSCARSSON (kd):

Fru talman! Som vi sade inledningsvis är rökning den vanligaste orsaken till ohälsa och för tidig död. Det var vi överens om. Den vållar

stort mänskligt lidande och innebär betydande samhällskostnader. Det är detta jag har för ögonen när jag diskuterar den här frågan – alla dessa människor som far illa genom rökningen, inte minst anhöriga, lungcancer, allergierna, hjärt- och kärlsjukdomarna m.m.

Att öka tillgängligheten av nikotinläkemedel är bara ett litet steg på vägen, men ändå ett steg i rätt riktning och ett steg som kan rädda människoliv och förskona från sjukdomslidande. Jag hoppas och tror att jag kan ta socialministern på orden när han säger att han ska ta med sig de här sakerna och att detta kan få till följd att den här lilla förändringen kan komma till stånd.

Som socialministern också var inne på kommer abstinensbesvär akut. Återfall sker oftast när röksuget blir för starkt, när endast den egna viljan finns där. Det är då som det måste finnas en möjlighet att på inte alltför långt avstånd köpa nikotinläkemedel.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2000/01:22
7 november

Svar på
interpellationer

9 § Svar på interpellation 2000/01:62 om rehabilitering av synskadade

Anf. 87 Socialminister LARS ENGQVIST (s):

Fru talman! Kerstin Heinemann har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att förbättra rehabiliteringen av synskadade.

Kerstin Heinemann framhåller hur viktigt det är att synskadade får tillgång till träning i punktskriftsläsning och käppteknik som en del av rehabiliteringen. Jag instämmer i betydelsen av sådan träning, men jag har också förstått att det tyvärr brister på sina håll.

Med det hälso- och sjukvårdssystem vi har i vårt land är det i första hand en uppgift för sjukvårdshuvudmännen att uppfylla målet för hälso- och sjukvården: en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen. De beslutar själva hur de ska organisera sin verksamhet för att det ska ske.

Regeringen har i proposition 1999/2000:149 *Nationell handlingsplan för utveckling av hälso- och sjukvården*, som för närvarande behandlas i riksdagen, föreslagit åtgärder för att utveckla den grundläggande strukturen och inriktningen. Det övergripande syftet med handlingsplanen är att åstadkomma positiva effekter för hälso- och sjukvården som helhet, dvs. att skapa bättre förutsättningar för primärvården och därmed också den specialiserade vården vid och utanför sjukhus att i samverkan förbättra vårdens kvalitet och tillgänglighet. Ett resurstillskott om 9 miljarder kronor avses med anledning av detta tillföras landsting och kommuner under åren 2001–2004. Genom ett avtal om utvecklingsinsatser mellan staten, Landstingsförbundet och Svenska Kommunförbundet har åtgärder och inriktning för insatserna, bl.a. förbättrad tillgänglighet till vården, slagits fast. Inriktningen för 2001 års Dagmaröverenskommelse ligger också i linje med handlingsplanens grundläggande mål.

Om huvudmännen själva saknar nödvändig kompetens bör de enligt min mening utnyttja de rehabiliteringsaktörer som finns på marknaden.

Under åren 1994 t.o.m. 1997 fick landstingen dela på 975 miljoner kronor som stimulansbidrag för att utveckla habilitering och rehabilite-

ring. Dessutom kunde landsting, kommuner och organisationer ansöka om särskilda medel för projekt med samma inriktning. Syftet var att utjämna skillnaderna i tillgången till habilitering och rehabilitering mellan olika delar av landet och mellan olika grupper av funktionshindrade, bl.a. för synskadade. De projekt som riktade sig till vuxna synskadade behandlade i stor utsträckning just de frågor som Kerstin Heinemann tar upp, t.ex. orientering och förflyttning samt läsning och skrivning. Enligt Socialstyrelsen, som ansvarar för uppföljningen, bör projekten kunna fungera som förebilder och exempel för andra verksamheter.

Exempel på hur staten försöker stödja punktskriftsanvändandet är även bidragen till SRF för verksamhet på punktskriftsområdet samt produktion av tidningar och tilläggsinformation på punktskrift.

Kerstin Heinemann menar att Ami Syn framför allt tillgodoser synsvagas behov. Ami Syn har precis samma ansvar för arbetslivsinriktad rehabilitering till gravt synskadade som man har gentemot synsvaga. Dess insatser kan gälla såväl färdighetsträning för att fungera i arbetslivet som anpassning av arbetsplatsen och utbildning.

Jag är, som jag tidigare sagt, medveten om att det finns brister i rehabiliteringen för synskadade. Jag kommer att följa utvecklingen och om det finns skäl återkomma i frågan.

Anf. 88 KERSTIN HEINEMANN (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret på min interpellation. Naturligtvis är jag medveten om att det är sjukvårdshuvudmännen som i första hand har att se till människors behov av vård och rehabilitering. Men när jag blev uppmärksam på de problem som faktiskt gäller för de synskadade, inte minst de som blir synskadade i vuxen ålder, ansåg jag det ändå motiverat att på något sätt uppmärksamma kanske speciellt socialministern. Det var anledningen till att jag skrev den här interpellationen.

Det är ungefär 50–100 personer per år i åldern 20–65 år som tillkommer i gruppen av gravt synskadade. Det är alltså personer i yrkesverksam ålder. Att de bara kan få en grundläggande rehabilitering tycker jag är väldigt bekymmersamt. På de flesta syncentraler ges bara en introduktion till punktskriften och hur den fungerar, men det räcker absolut inte för att man ska kunna återgå till arbetslivet. Av landets ca 7 000 blinda är det inte mer än 1 500 som läser och skriver punktskrift.

Punktskriften är mycket viktig, men som socialministern tog upp i sitt svar måste man också kunna röra sig utomhus, kunna använda allmänna transporter och liknande. Det handlar naturligtvis om att de här personerna, som är i yrkesverksam ålder, i bästa fall ska kunna återgå till det gamla arbetet, eller också få ett arbete som kan passa med tanke på det handikapp de har.

Jag tycker att det är klart att frågan om de synskadades rätt till rehabilitering måste aktualiseras, om inte annat för att sjukvårdshuvudmännen ska uppmärksammas på att de har ansvaret att hjälpa dessa människor att kunna leva ett så bra liv som möjligt. Det är naturligtvis bra att socialministern är medveten om de problem som finns. Jag är tacksam för hans löfte att följa utvecklingen och om det finns skäl återkomma i frågan. Jag tror faktiskt att det finns skäl att göra det. Jag hoppas att min interpellation trots allt har haft en viss effekt när det gäller den här frågan.

10 § Svar på interpellation 2000/01:31 om IUC:s fortsatta verksamhet

Anf. 89 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Maria Larsson har frågat mig vilket framtidsscenario regeringen har för IUC-verksamheten och vilka åtgärder som ska vidtas för att förbättra framförhållningen vid förlängningen av avtalen mellan IUC-bolag och regeringen.

Industriella utvecklingscentrum, IUC, är ett koncept som utvecklats på initiativ av den socialdemokratiska regeringen. IUC-verksamheten har visat sig vara ett efterfrågat och kostnadseffektivt instrument för att stödja småföretagsutveckling. För år 2000 uppgick antalet IUC till totalt 22 stycken, spridda från Malmö i söder till Kalix i norr. Statens insatser för denna försöksverksamhet har under perioden 1997–2000 uppgått till totalt 310 miljoner kronor. Regeringens stöd har i huvudsak utgjorts av beställda tjänster för uppsökande, produktutveckling och avknoppning, s.k. UPA-uppdrag.

I budgetpropositionen för år 2001 angavs bl.a. att den nya myndigheten för företagsutveckling övertar ansvaret för att beställa tjänster inom ramen för det s.k. UPA-uppdraget från IUC-nätverken. Det blir därför en viktig uppgift för den nya myndigheten att vidareutveckla IUC-verksamheten på de sätt och villkor som regeringen banat väg för.

Regeringen kommer att ge myndigheten för företagsutveckling i uppgift att tillsammans med IUC-nätverken, i samråd med andra aktörer, lämna förslag om hur verksamheten ska utvecklas och samordnas.

Anf. 90 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag vill tacka Björn Rosengren för svaret. Björn Rosengren är numera den som hanterar IUC-frågorna.

IUC är, tycker jag, ett mycket spännande koncept just därför att de är initierade underifrån. De är etablerade underifrån och de drivs underifrån. Den regionala förankring som ofta efterfrågas i sökandet när vi talar om framtidens näringspolitik finns etablerad i och med IUC-bolagen.

IUC-bolagen har uppstått trots att plattformar som länsstyrelsen och ALMI finns etablerade. De gamla plattformarna har alltså inte varit tillräckliga och tillfyllest.

Nu vill regeringen starta en ny myndighet för att underlätta och förstärka genomförandet av en näringslivs- och tillväxtpolitik för framtiden. Men är det det vi får, Björn Rosengren?

Vi får en myndighet som är en sammanslagning av ALMI och NUTEK. Båda har tidigare haft uppdrag som statens förlängda arm. ALMI har uppenbarligen på många orter sett IUC som en konkurrent. Om man då tror att ALMI och NUTEK frivilligt sågar av den gren som de själva sitter på tycker jag att man är mer än måttligt naiv.

Risken med den nya myndighetens inrättande är i stället att man krånglar till det så att de privata aktörerna helt enkelt inte orkar samar-

beta med de offentliga institutionerna. Jag menar att det är en intellektuell härdsmläta att tro att ett flexibelt IUC-nätverk kan inordnas i en myndighet och samtidigt behålla nytänkande och den snabbhet som behövs hos aktörer som vill stötta ett globalt konkurrerande näringsliv.

Därför vill jag för det första fråga Björn Rosengren: Varför behåller inte regeringen beställarrollen och låter redan befintliga aktörer inom privat näringsliv konkurrera om uppdragen?

För det andra: Om NUTEK–ALMI-kolossen inte agerar på det sätt som gör att IUC-nätverken ges förutsättningar att fortsätta sitt arbete med att utveckla en ny svensk småföretagarpolitik, som faktiskt har visat sig så framgångsrik, hur kommer regeringen då att agera? Är det så att regeringen i och med den nya myndigheten helt frånhänder sig ansvaret till myndighetens tjänstemän?

Anf. 91 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att regeringens initiativ och stöd till IUC-verksamheten har resulterat i någonting som jag tror kan beskrivas som en industriell folkrörelse. För närvarande har vi, som jag sade, 22 IUC-bolag. De delägs av nästan tusen småföretag, och flera är på väg in, ett hundratal medelstora företag och ett femtontal börsjättar som exempelvis Volvo, SSAB, ABB och Scania. Bland delägarna inräknas även ett femtiotal kommuner, fackliga organisationer samt en rad lokala och regionala intressenter.

Jag ska också säga att bakgrunden till dessa IUC kom sig av ett samarbete mellan Metallarbetareförbundet och dess ordförande och den dåvarande socialdemokratiska regeringen.

Beställarrollen som nämns här ska självklart ligga kvar. Vi har sagt att vi ska stödja den här verksamheten ekonomiskt under tre år. Det har vi gjort nu. De frågor som uppkommer är: Ska vi fortsätta att stödja denna verksamhet ekonomiskt eller ska vi inte göra det? På vilket sätt ska vi i så fall göra det? Det är frågor som vi måste ta ställning till. Det bästa sättet att stödja detta på är, ska jag säga, via den s.k. beställarrollen.

Lite voluminöst och lite puckartat skulle man säga om man spelade hockey nämndes, om jag förstod det rätt, den stora elefantorganisationen NUTEK och ALMI. Det handlar faktiskt om ungefär 350 miljoner kronor. Det är en väldigt liten verksamhet. NUTEK handlar om 5 miljarder när det gäller riskkapital, men själva verksamheten är ganska liten.

Vi tror att det är riktigt att IUC finns inom den här verksamheten. Men IUC:s frihet, deras ägande och statens roll måste bibehållas, och den verksamhet som också Maria Larsson säger har varit lyckosam ska vi bygga vidare på. Men det här är ett sätt att få en verksamhet effektivare.

Självklart ska staten också mer och mer försvinna från sådan här verksamhet, eftersom det är i delägandet mellan företag, fackliga organisationer, småföretag, kommuner och stora företag som själva kraften ligger. Det är där entreprenörskapet ligger. Rollen för staten är möjligen att stödja ekonomiskt. Och ska det stödjas ekonomiskt ska det stödjas genom att man beställer. Då får man den kvalitet och den effektivitet som har uppnåtts. Ingen försämring, bara förbättring. Den nya organisationen, den sammanslagna NUTEK och ALMI och en del andra saker som förändras är en förstärkning, så även för IUC.

Anf. 92 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag tycker att det var vackert att tala om en industriell folkrörelse. Jag är beredd att stryka under det. Jag är lika positiv och glad som Björn Rosengren åt att det blomstrar och gror nya IUC runtom i landet.

Däremot tror jag, i motsats till Björn Rosengren, att den nya myndigheten kan vara ett sätt att stjälpas eller ta död på den befintliga verksamheten. En viss del av den kommer att överleva ändå. Men jag tror att den roll som staten har haft, att stödja ekonomiskt, fortsatt kommer att vara behövlig för att IUC ska kunna fullgöra ett uppdrag.

Det jag vänder mig emot är att man inte använder aktörerna direkt för att utföra de beställningar som regeringen gör. Jag tror att IUC:s frihet kan gå förlorad om man kör det här konceptet fullt ut. Skulle regeringen våga ta rimliga konsekvenser av att verkligen låta det blomma i sin fulla frihet, skulle det enligt mitt förmenande, när man nu har låtit ALMI-moderbolag, om vi får kalla det så, gå in i den nya myndigheten, innebära att de regionala ALMI-bolagen borde säljas ut. Staten äger 51 % av dem, landstingen äger 49 %.

Om regeringen skulle våga sälja ut ALMI på det regionala planet, där de behövs, skulle de överleva. Där det finns andra aktörer som i dag är mer livskraftiga skulle de försvinna. Är detta möjligt i socialdemokraternas Sverige? Jag har inte en lika idyllisk bild som Björn Rosengren av detta.

Jag tittade i ARNE-utredningen, som den heter, SOU 2000:04 *Statlig organisation för näringslivsutveckling*. Den är på 92 sidor. På endast tre ställen nämns IUC och det är ganska likartade skrivningar. Jag tycker att det finns skäl att misstro regeringens avsikter.

Anf. 93 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Ordföranden i ARNE-utredningen var f.d. ordförande i Företagarnas riksorganisation, en f.d. mycket aktiv och duktig småföretagare som har varit väldigt framgångsrik. Man kan säga att de 92 sidorna inte är formulerade av den rigida socialdemokratiska regeringen, om jag förstod undertonen, utan den är formulerad av den kapacitet och den kompetens som finns inom näringslivet. Jag har stor tilltro till detta.

När vi nu har infört dessa IUC, när vi har byggt upp den här strukturen, som också Maria Larsson berömmar, skulle vi då medvetet och intellektuellt vilja skrota detta? Det är inte sant. Vi vill förstärka och ge dessa IUC ytterligare möjligheter att utvecklas.

Jag har redogjort för att det finns ett stort antal ägare. Utöver ägarna finns det numera ett stort antal icke-ägande småföretag som är involverade. Under den inledande fyraårsperioden har det varit en oerhörd verksamhet när det gäller utbildning, inte minst för småföretagen och företagsspecifika utbildningar.

Antalet utbildningar är 700. Totala antalet utbildningstillfällen är 3 500. Antal elever som har deltagit är 126 000. Ytterligare elever i år är 6 000. Totalt antal manveckor är 75 000. Det är en otrolig kraft och verksamhet. Den ska vi förstärka och ytterligare stödja.

Skulle det visa sig att man hamnar i situationen att det här inte blir riktigt bra, får man självklart ändra på det. Jag tror att det blir bra. Det är

Prot. 2000/01:22
7 november

Svar på
interpellationer

också framskrivet av den kompetens och det kunnande som finns i näringslivet blandad med den kunskap vi har.

Tanken med den nya myndighetsstrukturen, dvs. en myndighet för forskning och utveckling, en myndighet för företagande och en analysmyndighet, är att få en större effektivitet och också stödja ökat entreprenörskap och därmed få en starkare tillväxt.

Men, än en gång: Om det skulle visa sig att det inte fungerar, får man faktiskt se över detta. Vi har gjort detta för att förstärka dessa IUC och ge dem en större möjlighet än de haft. Den möjligheten har inte varit dålig.

Anf. 94 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag har skäl att betvivla att detta blir bra. Jag noterar att Björn Rosengren i så fall är beredd att ompröva den här myndighetsstrukturen. Då anser jag mig ha rätt att återkomma i frågan.

Jag tycker inte heller att jag har fått ett klart besked när det gäller hur man ser på IUC. Det var väldigt oklara besked om man över huvud taget är intresserad av att fortsätta att stödja verksamheten ekonomiskt, vilket är oerhört viktigt för att leva kvar som en aktiv part.

Vad är regeringens besked till IUC? Ska man säga till sina respektive delägare, dvs. näringslivet, att regeringen är en intresserad samarbetspartner även fortsättningsvis i arbetet med att utveckla nya, spännande uppdrag? Det kommer att finnas en framförhållning i regeringens planering som gör det möjligt för de regionala aktörerna att agera. Eller är beskedet till IUC att försöka komma överens med era gamla konkurrenter, ALMI, som nu handhar beställningarna från regeringen? ”Vi i regeringen har inte längre ansvaret, men ta av er hatten och bocka djupt får ni kanske pengar.” Vilka av beskederna gäller, Björn Rosengren?

Regeringen riskerar med uppbyggandet av denna nya myndighet att gå miste om en fantastisk möjlighet att nå hela vägen fram till de små och medelstora företagen i hela Sverige. Det beklagar jag djupt.

Anf. 95 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Vi har byggt upp detta, och det har givit småföretagen en fantastisk möjlighet. Nu ändrar vi i myndighetsstrukturen för att få det mer rationellt. Det har vi gjort tillsammans med företrädare för näringslivet, inte minst för småföretagsorganisationerna. Vi har för avsikt att ytterligare förstärka detta. Men jag vill betona hur man t.ex. för en argumentation att sälja ut ALMI och att de ska klara sig själva. Min lilla fråga blir: Vem vill köpa ALMI? ALMI är en konstellation för att stödja småföretagen. Detta har varit bra. Det har berott på att staten har givit stöd.

Detsamma är det med IUC. Varför har det gått så bra för IUC? Det är för att staten har stött med ungefär 325 till 340 miljoner kronor. I annat fall hade de aldrig utvecklats så. Men entreprenörskapet och initiativkraften har legat hos alla aktörer – duktiga människor. Det ska vi fortsätta med.

Men sedan säger man att vi ska fortsätta att ge IUC stöd. Ja, vi ska ge stöd på de villkor som vi tidigare har gjort, dvs. i form av beställningar. Då blir det bra i den nya myndigheten.

Jag har inte sagt att vi ska ändra myndigheten. Vi ska pröva den strukturen nu. Sedan ska vi utvärdera den. Om det visar sig att den är fel,

får vi ändra den. Det är för att vi tycker att nuvarande myndigheter inte fungerar bra som vi har ändrat till den nya strukturen.

Prot. 2000/01:22
7 november

Överläggningen var härmed avslutad.

*Svar på
interpellationer*

11 § Svar på interpellation 2000/01:56 om kvaliteten i aktivitetsgarantin

Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Camilla Sköld Jansson har frågat mig om vilka åtgärder jag ämnar vidta för att kvaliteten i aktivitetsgarantin blir hög i hela landet och för att även socialbidragstagare garanteras en verksamhet präglad av ömsesidighet i planering och utformning.

Camilla Sköld Jansson säger också att insatserna under 1990-talet många gånger syftade till återkvalificering inom arbetslöshetsförsäkringen. Detta uttalande ger en skev bild av verkligheten, så jag vill börja med att niansera den.

Arbetsmarknadspolitiken syftar bl.a. till att fylla de vakanser som finns på arbetsmarknaden. Även under en lågkonjunktur finns många lediga arbeten. För att göra detta har arbetsförmedlingen en rad instrument till sitt förfogande. Även under 1990-talets lågkonjunktur var detta ett mål, och jag är övertygad om att arbetsförmedlingarna anvisade de arbetslösa till de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som bäst medverkade till att detta mål skulle uppnås. Visserligen gjorde den stora belastningen på arbetsförmedlingarna och de dåliga statsfinanserna att kvantitet ibland måste gå före kvalitet, men åtgärderna skulle ändå användas på ett sådant sätt att de arbetslösas chans att få ett arbete stärktes och platser tillsattes. En effekt av en tid i arbetsmarknadspolitisk åtgärd var att personer som hade rätt till arbetslöshetsersättning under vissa premisser återkvalificerade sig till en ny period kontant ersättning inom ramen för dessa system.

Aktivitetsgarantin vänder sig till personer som har varit arbetslösa länge. Den vänder sig till personer som ännu inte har fått ta del av den kraftigt förbättrade konjunkturen och arbetsmarknaden. Jag håller med Camilla Sköld Jansson om att det är viktigt att det ställs krav på hög kvalitet på insatserna inom ramen för garantin, och givetvis ska det ställas samma krav i hela riket. Arbetsmarknadspolitiken är nationell. Jag har även erfårit, efter samtal med AMS, att de arbetar aktivt med kvaliteten inom aktivitetsgarantin.

Precis som Camilla Sköld Jansson nämner så bygger denna åtgärd på en mellan den arbetssökande och arbetsförmedlaren gemensamt upprättad handlingsplan. Handlingsplanen är, inom ramen för de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, ett instrument för att upprätthålla god kvalitet, och detta instrument har förfinats genom åren.

Alla personer som deltar i aktivitetsgarantin är inskrivna vid arbetsförmedlingen. Detta innebär att personer som deltar i aktivitetsgarantin och som har socialbidrag som sin försörjning behandlas precis på samma sätt som alla andra som deltar i åtgärden. Givetvis ska även dessa personers aktiviteter bygga på en gemensamt upprättad handlingsplan.

Det finns dock en viss oklarhet om var gränsen ska gå mellan arbetsförmedlingens och socialförvaltningens ansvar. Regeringen har därför

aviserat att AMS kommer att få i uppdrag att se över detta i samråd med Socialstyrelsen och Kommunförbundet.

Anf. 97 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Jag ska också inleda med en förhoppning om att den debatt som nu följer ska utveckla resonemangen. Svaren har inte riktigt fångat in mina frågor. Jag vill kort säga att den formulering som Rosengren tycker ger en skev bild av verkligheten är hämtad ur a-kassepropositionen. Nu är inte det någon frågeställning som jag tar upp i min interpellation, men jag vill säga att jag har ingen annan åsikt om den arbetsmarknadspolitik som fördes under 1990-talets lågkonjunktur än att det var nödvändigt att det fanns starka inslag av försörjningspolitik. Det är något som vi har igen nu.

Interpellationen handlar alltså om innehåll och kvalitet i aktivitetsgarantin. Som arbetslös befinner man sig i en mycket utsatt situation med en självkänsla som många gånger ligger i botten. De verksamheter som ska stödja mig när jag är arbetslös har att gå en balansgång. Det fordras professionalism för att kunna kombinera tilltro, ansvar, respekt och integritet å ena sidan med krav och kontroll å andra sidan.

Detta är så klart viktigt i allt arbete som bedrivs på arbetsförmedlingarna, men särskilt viktigt är det i fråga om aktivitetsgarantin. Dels är det så att jag som arbetslös kommer dit efter en lång period av arbetslöshet där både jag och arbetsförmedlingen har provat en rad olika insatser som vi har erfarenheter från. Dels handlar det om heltidsaktiviteter. Det kan handla om en lång period som måste fyllas med konstruktiva inslag. Det ställer förstås höga krav på förmedlingen.

Jag har gjort några studiebesök och tittat på hur man på olika håll har byggt upp den här aktivitetsgarantin. Det är en mycket stark variation i kvaliteten. Det finns alldeles utmärkta exempel där man har handlingsplanerna, som ligger centralt, där jag som arbetssökande har stort inflytande över det som ska göras och där man ser att den arbetssökande har stora resurser. Det finns exempel på att man har kombinerat med annan kompetens, det kan vara att man har läs- och skrivsvårigheter eller kanske skulder som behöver saneras. Det kan finnas andra bakomliggande faktorer som också behöver redas ut. Men så finns det också exempel som man inte skulle vilja se. De kan vara så torftiga att det i praktiken handlar om att man tilldelas en lokal och där ska man vistas i åtta timmar för att det är en heltidsaktivitet.

Det här tas bl.a. upp i senaste numret av TCO-tidningen. Där tar man upp en rapport från TCO och SIF, som också behandlar det här mönstret. I ingressen säger man att aktivitetsgarantin på en del håll inneburit en kränkande behandling av långtidsarbetslösa. En utredare på TCO säger att han har kontakt med medlemmar som känner sig hunsade. På SIF säger man att det inte är någon våldsam anstormning av klagomål, men man får fler signaler än vanligt om att det inte står rätt till beträffande hur det fungerar.

Det är mot den bakgrunden interpellationen är ställd och det är mot den bakgrunden som det förväntas ett engagemang från ansvarig minister. Det finns också kritik från handläggarehåll, där man menar att det inte gjorts någon tydlig prioritering. Flera förmedlingar menar att de nu är så hårt pressade att det faktiskt börjar bli arbetsmiljöproblem.

I svaret hänvisas det mycket kort till att AMS bedriver ett aktivt arbete med de här kvalitetsfrågorna, och det är ju bra. Det är gott så. Men det är ett arbete som måste ges högsta prioritet. Logiska följdfrågor blir: Hur ser AMS arbete med aktivitetsgarantin ut? Vilket stöd får förmedlingarna? Och hur bedömer, mot bakgrund av de signaler som kommer om direkta kränkningar, näringsministern de planer som AMS har? Är det tillräckligt eller kan det tänkas att det behövs att man intensifierar arbetet?

Anf. 98 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att aktivitetsgarantin har varit i gång under en mycket kort period. På vissa ställen i landet har man delvis arbetat enligt den här principen med handlingsplaner osv. Men det finns också givetvis orter där man har haft svårt att komma i gång och därmed inte har hunnit upparbeta så hög kvalitet som på andra ställen. Detta är också AMS medvetet om. Därför arbetar AMS aktivt med att ta fram riktlinjer för att kvalitetssäkra verksamheten.

För att säkra kvaliteten i aktivitetsgarantin kommer man att följa arbetet med handlingsplanerna. Kvalitetsgarantin ska redovisas enligt AMS kvalitetsstandard för handlingsplaner. Eventuellt kommer man att följa kvalitetsutvecklingsprojekt i t.ex. två län. Man ska ur ett kunskapsperspektiv analysera tjänsten utifrån innehåll, metod, förhållningssätt m.m. och finna minsta gemensam nämnare. Syftet är att identifiera kvalitetskriterier i aktivitetsgarantin till stöd för länen i deras fortsatta arbete med att utveckla aktivitetsgarantin och att få en samsyn, och därigenom säkra tjänsten aktivitetsgaranti oavsett var i landet den utförs.

Denna kvalitetsgranskning har redan börjat. En kvalitetsgranskning av ett representativt urval av handlingsplaner genomförs under oktober och november för samtliga län. Granskningen görs utifrån uppsatta kvalitetskriterier samt försök att hitta exempel på handlingsplaner där ”kundnyttan”, om jag får använda ett uttryck som jag faktiskt ogillar, tydligt framgår för fortsatt kvalitetsutveckling av handlingsplanen.

Tanken är också att man ska hitta kriterier för hur yrkesinriktad och geografisk rörlighet finns med som en bedömningsgrund i den individuella planeringen. Inom Arbetsmarknadsverket kommer man att genomföra utvecklingskonferenser för aktivitetsgarantin i några utvalda län. Där förs sedan en dialog med länen för fortsatt utveckling av aktivitetsgarantin.

Självklart är det precis så som interpellanten säger här, att det finns ställen där det här inte fungerar så väl. Jag skulle också kunna uttrycka det så att det finns ställen där arbetsförmedlingen i fråga om vanlig, normal förmedling inte heller fungerar så väl. Vi kan hitta sådana exempel. Det är sådant som man alltid måste följa. Vad vi kommer att göra är ju att vi nu följer upp detta så att vi får en bra kvalitet etc.

Det kan nog också vara så som sägs här att vissa kan uppleva att de känner sig förnedrade eller på annat sätt uppfattar att den här kvalitetsgarantin inte fungerar så bra för dem – precis som det finns andra aktiviteter inom arbetsmarknadspolitiken där vi får den typen av rapporter. Det finns, och det kommer att finnas. Men målet är ju att till varje pris få bort detta. Där tror jag ändå att vi har minst lika bra kontroll i fråga om aktivitetsgarantin som inom andra områden.

Sedan vill jag säga något apropå att det håller på att bli ett arbetsmiljöproblem. Det är ju ändå så att vi har kvarhållit en mängd pengar som annars skulle ha tagits bort när det gäller antalet tjänster. Det gjorde vi just för att vi införde aktivitetsgarantin. Vi vet att det kommer att kräva mer resurser för arbetsförmedlarna. Det kommer att kräva avsevärt mer jobb.

Men mitt svar är att det här är nytt. Det har pågått en kort tid. Nu skjuter vi kraftfullt in oss på att få en kvalitetskontroll och att tillse att jag behandlas lika oavsett var jag bor och vem jag är.

Anf. 99 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Jag får tacka för svaret. Jag är glad över det engagemang som finns från ministrarnas sida. Jag är också glad över de tecken som finns på att AMS tar detta på allvar och på att det är ett brett spektrum av olika sätt som man kommer att följa upp det här på. Jag delar också uppfattningen att handlingsplanerna är centrala och att man kommer långt om man via att utvärdera handlingsplanerna och kvaliteten där också kan spegla hur kvaliteten ser ut allmänt i garantin. Det är sant att det har gått kort tid. Därför är ju förutsättningarna de allra bästa att faktiskt komma till rätta med det hela.

Jag skulle vilja lyfta in ännu en aspekt som AMS förhoppningsvis har med sig. Det är ju det här med socialbidragstagare och aktivitetsgaranti. Nu finns det ett uppdrag att AMS, Socialstyrelsen och Kommunförbundet ska titta på det här när det gäller gränsdragningsproblem. Där har det också kommit signaler om att ett finns kommuner som öppet pratar om att aktivitetsgarantin kommer att kunna användas till att få ned socialbidragskostnaderna. Man pratar öppet om att villkora deltagande i aktivitetsgarantin för att få rätt till socialbidrag. Man pratar i termer av tvångsarbete osv. Det vore också helt att förfela idén med garantin, och för den delen också rätten till bistånd.

Hela konstruktionen bygger ju på innehåll och på att aktiviteter ska bygga på inflytande och ha andra syften än att utgöra en försörjningskälla. Här tror jag också att det är viktigt med ett klart ställningstagande från högre ort så att säga. Annars riskerar vi dels att hamna i ett läge där människor återigen upplever sig som kränkta, dels att det återigen blir en arbetsmarknadspolitik där volymtänkande och försörjningskälla dominerar. Det är precis det som vi faktiskt vill motverka med den här aktivitetsgarantin.

Jag känner mig ändå väldigt tillfreds med den redovisning som jag har fått av hur AMS tänker sig att följa upp det hela. Trots det är det väl inte uteslutet att man kan återkomma i en interpellationsdebatt längre fram för att se hur det hela utvecklats.

Anf. 100 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att vi för denna diskussion, och jag känner mig också orolig över att det inte alltid fungerar som man har tänkt. Men hittills, om man ser det i stort, har aktivitetsgarantin varit en mycket framgångsrik arbetsmarknadspolitisk åtgärd.

Ett av de stora problem som vi har är just att långtidsarbetslösheten totalt sett i alla europeiska länder växer sig väldigt stark. Efter varje hög-

konjunktur så kommer en lågkonjunktur. Och de som hamnar i arbetslösheten kommer liksom aldrig ur den.

Vad vi har lyckats med genom det förstärkta anställningsstödet och aktivitetsgarantin är att vi faktiskt har brutit långtidsarbetslösheten – det är ett annat perspektiv – och mer än halverat den. Jag vet många exempel när det gäller aktivitetsgarantin där många går in i den, och många går ur den, dvs. de får riktiga jobb just därför att de har kommit in i aktivitetsgarantin. Och detta måste ju ses som något mycket positivt. Sedan kommer det nog att visa sig att vi hamnar i en situation där många av många skäl kanske inte kommer ur denna aktivitetsgaranti. Och då måste man faktiskt ta och titta på om aktivitetsgarantin är det lämpliga för dem. Självklart ska det också ske frivilligt. Man ska själv gå in i detta och göra en individuell handlingsplan tillsammans med sin handledare, alltså arbetsförmedlaren. Det är det som är själva poängen.

Frågan om socialbidrag och gränsdragningen där vill jag återkomma till. Nu får AMS detta uppdrag, och man har att ta kontakt med Kommunförbundet och med Socialstyrelsen för att se var man landar. Sedan får vi se hur vi ska hantera detta. Därför ska jag be att få återkomma till detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2000/01:61 om småföretagarnas förutsättningar

Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Inger Strömbom har frågat mig vad jag avser att göra för att se till att genomföra de förslag som lämnades för två år sedan av Småföretagsdelegationen och vad jag i övrigt avser att göra för att förbättra småföretagarnas situation.

Regeringen har vid flera tillfällen givit uttryck för sin uppskattning för det arbete som Småföretagsdelegationen gjorde och har också i flera väsentliga avseenden tillstyrkt de förslag som delegationen lade fram. Det gäller t.ex. förslag om förbättrade möjligheter att göra avsättningar till periodiseringsfond, möjligheten till individuellt kompetenssparande, satsningar på förbättrad information till småföretagare och hela det paket av åtgärder som delegationen föreslog för att förstärka det mer systematiska arbetet med regelförenkling.

Regeringens samlade bedömning är att åtgärder vidtagits i syfte att undanröja majoriteten av de hinder för tillväxt som Småföretagsdelegationen uppmärksammat. Flera av åtgärderna tar dock viss tid innan de kan leda till förändrad lagstiftning eftersom förslagen inte var av den karaktären att de kan genomföras direkt. Ungefär en fjärdedel av förslagen föranleder av olika skäl inga åtgärder från regeringens sida.

Om vi i stället går till nuet så visar den svenska ekonomin på en betydande styrka när det gäller tillväxt och ökad sysselsättning. Arbetslösheten närmar sig snabbt det av regeringen uppsatta 4-procentsmålet. De positiva rapporterna om det svenska företagsklimatet duggar tätt när flera tunga oberoende analysinstitut har jämfört Sverige med andra länder. Nyföretagandet är också mycket stort och förra året startades 35 000

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

genuint nya företag, vilket innebar en ökning med 3 % från 1998. Samtidigt som nyföretagandet ökat det senaste året har vi haft en stadig minskning av antalet konkurser sedan krisåren i början av 90-talet. Det stämmer att det har varit en viss uppgång i konkurserna det senaste kvartalet, men totalt sett har ändå antalet konkurser minskat med 1 % under årets nio första månader jämfört med samma period förra året.

Mot bakgrund av denna mycket positiva utveckling måste man säga att det svenska företagsklimatet är bra. Detta hindrar dock inte att vi konstruktivt diskuterar vad vi kan göra för att ytterligare förbättra det goda företagsklimatet i Sverige.

Låt mig nämna några områden som jag tror kommer att vara centrala för den framtida nyetableringen och tillväxten hos småföretag.

Tillgången på kompetent arbetskraft kommer säkerligen att vara en av nyckelfrågorna för den svenska ekonomin framöver, och då även för de mindre företagen.

Det behövs också en ökad kunskap om företagande och att en ännu bättre entreprenörsanda sprids i alla regioner och i alla åldrar.

Jag räknar också med att den omstrukturering som nu pågår bland de myndigheter som är viktiga för småföretagens villkor ytterligare ska främja ett positivt tillväxtklimat. Det nya verket för näringslivsutveckling ska leda till en bättre samordning av statliga insatser för småföretagen och en effektivare och tydligare myndighetsstruktur gentemot företagen och andra intressenter.

Jag är också övertygad om att det krävs fortsatta åtgärder för att på bred front förenkla regelverket för de mindre företagen. Här har Småföretagsdelegationen startat en positiv spiral som nu framöver, när förslagen genomförs, kommer att leda till kontinuerliga förenklingar för företagandet. Den av regeringen inrättade Simplexenheten övervakar nu regelarbetet inom Regeringskansliet, och samtliga förslag som kan ha effekter av betydelse för småföretagare ska underställas en särskild konsekvensanalys.

Slutligen skulle jag också vilja lyfta fram det arbete som bedrivs av den utredning som regeringen tillsatt för att se över de s.k. 3:12-reglerna för fåmansföretag. De innebär enligt min uppfattning en nyckel till tillväxt, ökade investeringar och aktivt risktagande i småföretagen i Sverige. En annan viktig framtidsfråga för många småföretagare är de problem som ofta uppkommer i samband med generationsskiften. Här måste regeringen pröva alla tänkbara åtgärder för att underlätta för generationsskiften i små och medelstora företag. Även denna strategiskt viktiga fråga kommer utredningen att studera.

Anf. 102 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret, men jag är besviken. När jag väckte denna interpellation så kändes det nämligen som om jag krattade i manegen för Björn Rosengren, som ju har tagit över ansvaret för småföretagsfrågorna. Interpellationen skulle ju kunna vara ett gyllene tillfälle för ministern att visa handlingskraft. Och jag hade förväntat mig att någonting nytt skulle komma, något förslag som skulle kunna leda till ett ännu bättre företagsklimat, eller också ett litet bevis på att Björn Rosengren förstår den lille företagarens situation. Det är därför som jag säger att jag är besviken.

I svaret är ju budskapet tydligt – vad som behöver göras är redan gjort. Det svenska företagsklimatet är bra. Och sedan kommer det i texten en hänvisning till den svenska ekonomin och arbetslöshetssiffrorna. Och jag måste erkänna att jag har svårt att se det självklara sambandet mellan dessa två variabler och regeringens bristande reformvilja när det gäller småföretagen.

Sverige är ju fortfarande på toppen av en högkonjunktur, och om man ska bygga för framtiden så är det ju nu som reformer för att stärka företagandet och skapa fler riktiga jobb borde sätts. Det handlar ju, Björn Rosengren, inte om särskilda gyllene förmåner för den enskilde företagaren. Nej, det handlar om att skapa förutsättningar för att baka en ännu större kaka som vi alla kan vara med och dela. Och det handlar om att inse att ett väl fungerande och välmående näringsliv i tillväxt är förutsättningen för att vi ska klara det offentliga ansvaret för omsorgen, vården och skolan. Och det handlar om att inte knäcka utan att underlätta för dem som vågar ta ansvaret, bära riskerna och ta den enorma arbetsinsats som det innebär att starta och driva ett eget företag.

Två tredjedelar av Småföretagsdelegationens förslag har inte till någon del genomförts. Och jag anser precis som ministern att regelförenklingsarbetet måste fortsätta, och det med kraft. Men det är ju inte någon hemlighet att Simplexgruppen från början var totalt handlingsförlamad, ja t.o.m. motarbetad i ministrarnas eget departement.

Regelbördan är inte bara tung, den ökar, och den kostar. Kostnaden för att administrera skatte-, arbetsmarknads- och miljöreglerna är fem gånger högre per anställd i företag med färre än 20 anställda jämfört med företag med 50 anställda eller fler. Jag frågar: Hur tänker Björn Rosengren lätta på den bördan? Och jag ställer frågan: Vad vet egentligen Björn Rosengren om småföretagares verkliga vardag, om vändorna som han eller hon kan känna inför ett beslut om att eventuellt anställa en person?

Vi kristdemokrater vill ha sänkta arbetsgivaravgifter med 10 procentenheter på den del av löneunderlaget som ligger under 900 000 kr. Då, menar vi, underlättar man för de första anställningarna. Vore inte detta någonting att arbeta för?

Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Den öppna arbetslösheten ökade från 3 % till 8 %. Antalet konkurser var mer än dubbelt så högt som i dag. Statsfinanserna var i uselt skick. Tillväxten i ekonomin var medioker. Kan interpellanten säga mig från vilken tidsperiod som dessa uppgifter är hämtade? Jag skulle vilja ha ett svar på det.

Enligt en färsk undersökning om företagsledares syn på näringsklimatet i dag har det blivit allt bättre under det senaste året. Sju av tio företagsledare räknar med att öka sin produktion i Sverige. Var tredje företag planerar att anställa fler.

Det kan nämnas att IT-företagen hör till den grupp av företag som är mest positiva till näringsklimatet. Jag menar dock att rekryteringsproblemet för företagen är ett problem som alltmer lyfts fram som det riktiga hindret för fortsatt hög tillväxt. Här måste vi skjuta in oss. Det handlar om att klara av flaskhalsar, om en aktiv arbetsmarknadspolitik som leder

till att människor får den kompetens som de behöver. Det leder inte minst till att vi ger möjligheter och utrymme för kompetensutveckling i jobbet.

Det som är ytterst avgörande såväl för småföretag som för näringslivet i stort är de makroekonomiska frågorna, att vi har låg ränta, att vi har låg inflation, att vi har en tillväxt och en efterfrågan på våra olika marknader. Det kan vi säga att vi har lyckats väl med, och det är därför som det startas så många småföretag och därför som det går så bra för dem.

Simplexgruppen har två uppgifter. Den ena uppgiften fanns inte tidigare, och den innebär att man ska tillse att varje nytt förslag som regeringen lägger fram och som dyker upp då och då inte förhindrar eller på något sätt stökar till det för småföretagandet. Gruppen är också till för att se över gamla regelverk. Den senare tänker jag aktivera mig kring. Simplexgruppen och dess ledning är väldigt nya, och de måste få chans att komma i gång med sitt arbete. Jag ska se till att så sker.

Självfallet kan mycket göras när det gäller småföretagen. Det gäller inom skatteområdet och många andra frågor, och det ska jag be att få återkomma till.

Vad har Björn Rosengren för kunskaper om småföretagen? Ja, jag kommer från en småföretagarfamilj och är uppväxt i småföretagarmiljö. Jag hör till de barn som har suttit vid julbordet och lyssnat när pappa berättat om balansräkningen, dvs. hur mycket pengar som fanns på banken och om det fanns jobb om en eller två månader. Jag tror faktiskt att jag känner den miljön väl. Därmed tycker jag att jag har legitimerat mig som minister för detta område. Jag har fått erfarenheter genom min uppfostran.

Anf. 104 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Då hade jag rätt när jag i inledningen sade att när jag lämnade in interpellationen kändes det som att jag krattade i manegen för Björn Rosengren, och det gjorde jag ju. Nu fick han tillfälle att presentera sina kunskaper om småföretagande.

Jag delar naturligtvis synen på rekryteringsproblemet. Det är naturligtvis detsamma för både stora företag och småföretag – kanske specifikt för vissa småföretag.

Om vi nu ska gå tillbaka till småföretagens vardag nämner Björn Rosengren generationsskiftesbeskattningen i sitt svar. Jag tolkar det som att Björn Rosengren tycker att den s.k. Gnosjöandan är någonting positivt och att vi ska försöka att behålla den. Men då måste man snabbt se till att man kommer till rätta med arvs- och generationsskiftesfrågorna, vilka faktiskt hotar att utplåna den andan.

Många av företagen klarar inte ett snabbt generationsskifte. Andra småföretag ser det kanske som enda utväg att bli en del i en större koncern. Och vad händer då? Jo, då är risken stor att man kan få en karriärvd som kanske inte ens är intresserad av att bosätta sig på orten. Ägarbytet blir därigenom ett hot mot företagsamheten, det som vi kallar för Gnosjöandan.

Jag vet att man har tillsatt en utredning som jobbar med frågan. Jag vet också att det dröjer nästan ett år innan den ska redovisa sitt arbete. Efter det dröjer det ytterligare en tid innan regeringen kommer med ett förslag. Och jag vill fråga: Hur länge kan det dröja innan regeringens förslag om en ny arvs- och gåvobeskattning kommer? Hur många företag

bedömer ministern hinner försvinna på grund av de nuvarande bestämmelserna innan förslaget kommer?

Konkurrensverket har varit väldigt tydligt när det gäller arvs- och gåvoskatterna, och man anser att de bör sänkas. Vi kristdemokrater anser att det vore rimligt att det arbetande kapitalet i princip borde undantas från arvs- och gåvoskatt just därför att familjeföretag ska kunna hållas samman vid generationsväxlingar. Låter inte det som ett rimligt förslag och som ett första steg, Björn Rosengren?

Anf. 105 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Frågan om generationsskiften ska utredas nu. Det är en vanlig svensk tradition. Frågan måste utredas och man måste se vilka konsekvenserna blir. Därefter får vi se vad vi kommer att landa i och vad kammaren kommer att fatta för beslut. Jag har också uttryckt att jag tycker att det är en mycket viktig fråga.

Det finns en mängd frågor som är viktiga för småföretagen, men i dag är den viktigaste frågan kompetensutveckling. Där satsar regeringen väldigt stort dels genom de individuella kontona, dels på annat sätt genom kompetensutveckling. Det är den viktigaste frågan, och det är där som vi kommer att få se flaskhalsen.

Men jag skulle än en gång vilja ha svar på min fråga. Den öppna arbetslösheten ökade från 3 % till 8 %. Antalet konkurser var mer än dubbelt så högt som i dag. Statsfinanserna var i uselt skick. Tillväxten i ekonomin var medioker. Kan interpellanten säga mig från vilken tidsperiod som dessa uppgifter är hämtade? Jag skulle uppskatta om jag fick ett svar på det.

Anf. 106 INGER STRÖMBOM (kd):

Fru talman! Visst kan jag svara på det. Det är inte så svårt. Vi vet båda två från vilken tidsperiod uppgifterna är hämtade. Men vi vet också – vilket vi inte behöver utveckla på den knappa tiden här – vad det berodde på.

Jag vill ta upp en sak till som är otroligt viktig även för småföretagen. När jag reser runt och träffar företagare, oavsett var i landet jag befinner mig, tar de upp frågan om det dåliga svenska vägnätet. Det är också ett ansvar som ligger på näringsministern.

I Jämtland är det dåliga vägar och tjälskador som förorsakar väldiga kostnader, och det finns kalkyler på det. I t.ex. Täby norr om Stockholm finns det andra problem. Det gäller framkomligheten. Trängsel och köer förorsakar kostnader. Trafikknutarna måste lösas.

Jag skulle vilja ha en förklaring av ministern. Varför har planerna inte kunnat fullföljas? Varför dröjer den stora infrastrukturpropositionen? Ser inte ministern det som en viktig del också för näringslivet att det finns ordentliga vägar? Jag vill ha ett riktigt svar. Jag vill inte höra någon ursäkt om att man är tvungen att samarbeta med riksdagens två mest trafikfientliga partier. Jag vill höra vad ministern har för egen syn på det här. Är inte vägtrafiken avgörande för hela det svenska näringslivet?

Anf. 107 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s):

Fru talman! Jag vill först säga att jag delar Inger Strömboms uppfattning, att vägar, annan infrastruktur och kommunikationer av olika slag är

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

avgörande för näringslivet och för den svenska utvecklingen. Så är det när det gäller vår tillväxt. Det finns ingenting som är så viktigt för regionalpolitiken som kommunikationer. Där har regeringen bl.a. lagt fram ett förslag, som också har antagits av riksdagen, om IT-infrastrukturen.

Vi ska återkomma till frågan om vägarna. Jag har ingen annan uppfattning. Det finns i dag en situation med en eftersatthet i både drift och underhåll och inte minst när det gäller en hel del igångsättning av vägbyggen som har skjutits på framtiden. Förklaringen är att vi har haft en dålig statsfinansiell situation, under en viss tidsperiod medioker. Här i riksdagen liksom i kommunerna har valet stått mellan att satsa på stora investeringar i infrastrukturen eller vänta med dem och i stället försöka upprätthålla våra välfärdssystem. Vi var tvingade att göra nedskärningar.

Av våra vägar är 40 % kommunala. Vi kan konstatera att kommunerna har skjutit på investeringarna och försökt att klara annat inom kommunens välfärd. Nu är de i ett läge där de måste göra investeringar. Vi måste också göra det. Det kommer denna kammare att få behandla längre fram. Jag delar den uppfattning som interpellanten har uttryckt.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2000/01:40 om betygssystemet

Anf. 108 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Ulf Nilsson har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta med anledning av Kvalitetsgranskningsnämndens förslag om att avskaffa kravet på godkända betyg för intagning till gymnasieskolan.

Svaret är kort: Jag ämnar inte vidta några åtgärder som innebär att kraven på grundskolans måluppfyllelse sänks. Tvärtom, regeringen har vidtagit en rad åtgärder för att upprätthålla kraven och förbättra resultaten.

Nya kursplaner har fastställts för grundskolan. Medel har fördelats för att förstärka stödet till kompetensutveckling för undervisning av elever i behov av särskilt stöd samt för att stödja och stimulera arbetet med språkutveckling, med inriktning på att förbättra läs- och skrivmiljöerna. En expertgrupp har fått i uppdrag att analysera behovet av insatser för att stärka måluppfyllelsen och den individuella planeringen.

I höst har flera förändringar i gymnasieskolan trätt i kraft. Utvecklingssamtal har införts och rätten till stöd har stärkts. Krav på åtgärdsprogram för funktionshindrade har införts. I budgetpropositionen för 2000/2001 föreslår regeringen att antalet garanterade undervisningstimmar ska utökas. Vidare föreslås att skolan under de kommande fem åren stegvis ska tillföras ökade resurser, 1 miljard kronor mer per läsår tills nivån 5 miljarder kronor är uppnådd, i form av ett särskilt riktat statsbidrag för att öka personaltätheten.

Jag konstaterar således att regeringen redan vidtagit åtgärder för att förbättra måluppfyllelsen i grundskolan och gymnasieskolan. Jag utesluter dock inte att ytterligare åtgärder kan vara nödvändiga.

Det är ännu för tidigt att utläsa effekterna för gymnasieskolans måluppfyllelse av behörighetskraven i matematik, svenska och engelska

vid intagningen till gymnasieskolan. Inga elever som tagits in efter det att kraven trätt i kraft har ännu lämnat gymnasieskolan.

Statens skolverk har i en samlad bedömning av utvecklingen inom barnomsorg och skolväsende redovisat att effekterna av behörighetskraven är betydande i grundskolan. Det finns de som menar att grundskolan tenderar att bli en treämnesskola. Undervisningen inriktas på mål att uppnå medan målen att sträva mot inte fått den betydelse för arbetet som varit avsikten. Den insnävning av grundskolans uppdrag som detta innebär måste brytas.

Ulf Nilsson och Folkpartiet hävdar att det individuella programmet inte fyller sin funktion. Jag håller med om att det inte fungerar tillräckligt bra. Nilssons slutsats att resurserna i stället bör sättas in i grundskolan är dock förhastad. Självfallet är det viktigt att stödresurser sätts in tidigt. Problemet är att alla ungdomar som i dag går på det individuella programmet inte kan nås på detta sätt. Det individuella programmet rekryterar flera olika elevgrupper med helt skilda behov. Jag anser att det finns flera skäl att överväga vad som kan göras för att förbättra utbildningsmöjligheterna för de ungdomar som i dag går på ett individuellt program.

Vad gäller betygssystemet har jag tidigare redovisat min uppfattning att kursbetygen inte i tillräcklig grad ger utrymme för progression och helhetsbedömning. Jag har därför givit en arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet uppdraget att senast den 20 december innevarande år lämna förslag på de åtgärder som bör vidtas för att betygen i gymnasieskolan ska avse kunskaper i ämnen i stället för betyg i enstaka kurser.

Ulf Nilsson påstår att Skolverkets kvalitetsgranskningsnämnd har föreslagit att begreppet Icke godkänd i grundskolan ska avskaffas. Vad gäller begreppet Icke godkänd så existerar det över huvud taget inte i grundskolans författningar.

Anf. 109 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag ska inleda med att tacka skolministern för svaret. Det är bra att skolministern säger att hon inte vill vidta några åtgärder som innebär att kraven på måloppfyllelse sänks. Däremot får jag inte något riktigt svar på frågan hur ministern ser på betygen.

Bakgrunden till min interpellation är att antalet som inte har blivit godkända i grundskolan har ökat de senaste åren, särskilt i ämnena svenska, matematik och engelska. Beslutet som genomfördes för några år sedan att eleverna ska vara godkända i basämnena för att börja på gymnasiet var bra. Krav på godkänt innebär att grundskolan måste ta ansvar för alla elever, även de som av någon anledning har svårt för något ämne.

Den debatt som uppstod kring hur många som inte blev godkända var nyttig, eftersom politiker och andra verkligen började prata om hur skolan når upp till målen. Folkpartiet tyckte att regeringen var på rätt väg med förslaget om att eleverna ska ha godkänt i basämnena. Desto tråkigare är det om regeringen backar när det visar sig att skolorna inte klarar att nå upp till målen.

I dag får 10,5 % av grundskoleeleverna inte godkänt i basämnena, alltså svenska, engelska och matematik. Den siffran har ökat från 8,6 % på bara två år. Jag erkänner gärna att ökningen inte bara behöver bero på att skolan har blivit sämre. Den kan också bero på att lärarna har blivit säkrare på att sätta de nya betygen. I så fall är det bra för eleverna.

Prot. 2000/01:22
7 november

Svar på
interpellationer

Fru talman! Varje gång en elev får ett för högt betyg blir den eleven lurad på det extra stöd han eller hon skulle ha rätt till. Läraren kanske har sparat ett antal tusenlappar till kommunen genom att sätta ett för snällt betyg, men eleven blir verkligen inte hjälpt av att speciallärare och extra-resurser försvinner.

Skolverket kom i september med ett mycket märkligt dokument från sin kvalitetsgranskningsnämnd. Skolverket anser att inriktningen på basämnena i grundskolan lett till en överdriven fokusering på engelska, svenska och matte. Ingegerd Wärnersson tar också upp den tråden och antyder att grundskolan håller på att bli en treämnesskola. Men är inte en elev hopplöst förlorad på gymnasiet om han eller hon inte kan läsa och förstå en vanlig dagstidning? Så elementära är i princip kraven på godkänt i svenska i grundskolan. Ingen elev blir hjälpt av att få gå vidare till en utbildning som man inte har förutsättningar att klara av.

Skolverkets slutsats blir uppseendeväckande. Genom sin kvalitetsgranskningsnämnd föreslår man att själva begreppet godkänd ska tas bort. Jag skulle vilja höra skolministern konkret kommentera det förslaget. Hur ska jag uppfatta att Ingegerd Wärnersson delvis instämmer i Skolverkets synpunkter på nackdelarna med dagens krav på godkänt? Är skolministern beredd att avskaffa kravet på godkänt eller inte? Frågan är så central att en viljedeklaration skulle vara betydelsefull, inte minst för lärare, föräldrar och elever, så att de får en chans att vara med i debatten om några förändringar är på gång. Det kanske tvärtom är så att skolministerns kritik av treämnesskolan ska tolkas som att hon vill utöka kravet på godkänt till fler ämnen. Folkpartiet är gärna med och diskuterar sådana eventuella förändringar.

Fru talman! Skolministern har inte talat om hur hon ser på dessa frågor om betygen. Det finns möjlighet för skolministern att i nästa inlägg förklara hur hon ser på betyg och kravet på godkänd för att få börja gymnasieskolan.

Anf. 110 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Nej, jag är inte beredd att plocka bort dessa krav i dag. Det sade jag också i mitt svar. Däremot fokuserade jag på det som inspektörerna tog upp i sin rapport, dvs. att vissa undersökningar har visat att det har blivit en fokusering från skolans sida på svenska, engelska och matematik, med den följderna att man har ägnat mindre tid åt övriga ämnen. Det tycker jag är väldigt viktigt att vi uppmärksammar. Jag tror egentligen att Ulf Nilsson och jag är överens om att alla ämnen har lika värde i grundskolan.

Det som regeringen gör nu är en stor satsning för att så tidigt som möjligt se till att alla barn verkligen lär sig att läsa, skriva och räkna. Det är grunden för att man ska kunna vara aktiv i ett demokratiskt samhälle.

Detta måste vi klara av. Vi måste tidigt kunna möta barnen. Vi måste kunna göra det redan i förskolan och sedan under de första åren i grundskolan. Det är där satsningarna ska sättas in först och främst. Det är därför också viktigt att vi får fler specialpedagoger som kan möta de elever som har svårigheter just inom ämnena svenska och matematik.

Positiva erfarenheter har vi fått t.ex. av att man i arbetet med de mindre barnen kombinerar ämnen som t.ex. svenska och idrott. Vi vet att motoriken har stor betydelse när elever ska lära sig såväl att läsa som att

skriva svenska. Vi vet att matematiken också kan kombineras med olika ämnen för att stimulera de barn som har större svårigheter än andra. Det tycker jag är väldigt bra. Jag kommer med intresse att följa olika pedagogiska arbetssätt och arbetsformer där lärarna för att göra arbetssituationen i skolan mer lustfylld ser till att låta träningen av basfärdigheterna ingå i övriga ämnen.

När kraven kom på att eleven skulle vara godkänd i svenska, engelska och matematik hade flera av eleverna kommit en bra bit upp i grundskolan. För att de skulle få de nödvändiga kunskaperna innan de började på gymnasiet kan det ha blivit en fokusering. På sikt ska denna basinläring självklart ske så tidigt som möjligt. Men under övergångstiden tror jag att man har fokuserat på inläring av just dessa ämnen de senare åren. Det är kanske det som är anledningen till inspektörsrapporten. Man har pratat om de s.k. treämnena. Men den framtida inriktningen måste vara klart bredare.

I det fallet hoppas jag att vi är fullständigt överens om att vi ska möta behovet av basfärdigheter så tidigt som möjligt och att alla ämnen ska ha lika värde inom grundskolan. Men jag återupprepar att jag i nuläget inte tänker plocka bort kraven.

Anf. 111 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag tackar skolministern för det svaret. Det som sades om betygen framgick faktiskt inte av det första svaret, utan skolministern sade att hon inte ämnar vidta några åtgärder som innebär att kraven på grundskolans måluppfyllelse sänks. Jag tackar för förtydligandet att skolministern inte avser att ta bort kravet på godkända betyg, vilket jag tycker skulle vara förödande. Det är utmärkt.

I övrigt talar skolministern om en del andra saker i sitt svar – om nya kursplaner, pengar för vuxna i skolan m.m. Dessa mera allmänna åtgärder ska öka måluppfyllelsen i skolan. Jag tycker att det är lite tveksamt vad regeringen vill att t.ex. pengarna till fler vuxna ska användas till. Folkpartiet har sagt ja till de pengarna, men vi brukar tydligt säga att det till att börja med framför allt behövs fler utbildade lärare i skolan.

Jag är dock tacksam för att skolministern, som hon säger, inte utesluter att ytterligare åtgärder kan vara nödvändiga. Själv är jag nämligen övertygad om att betydligt kraftfullare åtgärder behövs om de ungdomar som i dag misslyckas i skolan ska bli hjälpta.

Från Folkpartiets sida har vi föreslagit att grundskolan ska ansvara för eleverna tills de är förberedda för gymnasieskolan. Det innebär att stöd och insatser ska göras tidigt och att grundskolan i en del fall ska få anordna kurser även för elever som har kommit upp i gymnasieåldern. Det innebär att skolan tar ansvar för att ingen elev glöms bort och skickas till en skolform han eller hon inte är förberedd för.

I stället föreslår Folkpartiet att det nuvarande individuella programmet på gymnasiet avskaffas och att de resurserna huvudsakligen läggs på grundskolan. Det individuella programmet är ju till för elever som läser på gymnasiet fast de inte har tillräckliga kunskaper i diverse ämnen för att klara sig i gymnasieskolan. I dag lyckas inte skolan alls med dessa elever. De allra flesta lyckas aldrig klara ett vanligt gymnasieprogram. Hjälpen har helt enkelt satts in för sent.

Prot. 2000/01:22
7 november

*Svar på
interpellationer*

Skolministern talar också i sitt svar om att hon har gett en grupp i uppdrag att lämna förslag om ett nytt betygssystem i gymnasiet – om att avskaffa kursbetygen. En elev som fått t.ex. betyget Väl godkänd i matte A men sedan får betyget Icke godkänd i det svårare matte B skulle alltså inte i sitt betyg kunna visa att han eller hon har klarat av en av kurserna bra. Jag vet inte hur dessa förslag kommer att se ut, men jag önskar att det inte blir som tidigare i skolpolitiken, dvs. att det kommer ett förslag och att det genomförs utan en rejäl debatt inte minst med de professionella i skolan – lärarna.

De flesta elever jag har talat med vill ha kvar kursbetygen. Däremot är de ofta kritiska till dagens betygsskala med bara fyra olika betyg, inklusive Icke godkänd. Det behövs fler steg i betygsskalan för att den ska bli mer nyanserad och rättvis. Särskilt är hoppet mellan betyget Godkänd och Väl godkänd alldeles för stort för att det ska kunna kännas rättvist. Men de frågorna berör inte skolministern alls i sitt svar.

Inte heller tar hon upp att betygen i dag sätts på ganska lösa grunder. I en ESO-rapport från i år – från Expertgruppen för studier i offentlig ekonomi – skriver man att det troligen existerar en betygsinflation och att fler verkar få godkänt än vad resultaten på de nationella proven motsvarar.

Det är återigen samma problem, som Ingegerd Wärnersson inte riktigt vill diskutera på samma sätt som jag. Betyg måste spegla elevens kunskapsnivå på ett riktigt sätt för att skolan ska veta om målen uppnås och för att elever som behöver mera tid och stöd verkligen ska få det. Det viktiga är att få ett betygssystem som fungerar.

Skolministern och jag har flera gånger diskuterat detta med att relatera betygen till nationella prov och vad man kan göra för att betygen verkligen ska vara rättvisande när det gäller resultaten. Jag hoppas att vi kan se fram emot någonting också om det framöver.

Anf. 112 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Vi har redovisat några av åtgärderna för att nå en bättre måluppfyllelse inom grundskolan. Jag tycker att det är väldigt bra att Folkpartiet stöttar satsningen på fler vuxna. Vi har valt att låta skolorna tillsammans med kommunpolitiker och föräldrar själva beskriva var de tycker att behoven är störst, dvs. vilka yrkeskompetenser som behövs mest.

Självklart har vi på många skolor brist på lärare. Det tror jag också kommer att vara det vi kommer att se det första året, när ansökningarna kommer in. Men det är också brist på psykologer, specialpedagoger och kuratorer. Jag tycker att det är viktigt att skolorna själva för fram vad de anser viktigast.

Ett andra uppdrag är det uppdrag som Skolverket kommer att få av regeringen att utveckla en strategi för hur verkets medel för lokal skolutveckling samt de särskilda medlen för ökning av basfärdigheterna ska kunna bidra till en ökad måluppfyllelse. Medlen ska i större utsträckning än hittills riktas mot de kommuner och skolor som bäst behöver stöd.

Skolverket kommer i mitten på november att redovisa för regeringen hur man tänker lägga upp denna verksamhet.

Medel har också avsatts för såväl 2001 som 2002 för särskilda utvecklingsinsatser i syfte att främja basfärdigheterna, dvs. att läsa, skriva

och räkna. Dessutom kommer kompetensutveckling av lärare inom det specialpedagogiska området för undervisning av elever i behov av särskilt stöd, t.ex. elever med läs- och skrivsvårigheter och dyslexi, att ske.

Åtgärder kommer att vidtas för att förstärka modersmålsundervisningen såväl i förskolan som i skolan. Senare i höst återkommer regeringen med en särskild satsning på matematik.

Vi försöker att på olika nivåer och med olika inriktningar hela tiden ta tag just i de elever som Ulf Nilsson har berört, nämligen de elever som har ett större behov än andra, där vi ännu inte har nått de mål som vi har satt upp.

Om man tittar på vilka elever som går det individuella programmet ser man att det dels är elever från årskurs 9, dels elever som går om individuella programmet. Det finns en tredje grupp med elever som har gått från ett nationellt program till det individuella programmet, och det finns en fjärde grupp med elever som inte har gått i grundskolan, utan de har kommit till Sverige och startar på gymnasienivå.

Ungefär 50 % av eleverna, som går på det individuella programmet, tillhör de här fyra olika grupperna.

När vi ska titta på det individuella programmet i en framtid måste vi fundera över vilka elever som, enligt vår bedömning, över huvud taget ska finnas där. Valfärdsbokslutet visar ju också att det här kanske inte alls är den bästa lösningen för gruppen elever med utländsk bakgrund som inte har gått i grundskolan och som nu går in på det individuella programmet. Vi måste fundera över ett annat bättre sätt att möta dem, eftersom de har missat hela den nioåriga svenska grundskolan.

Hur det individuella programmet ska se ut i en framtid är också en uppgift som Gymnasiekommittén får att hantera. Men givetvis – det har jag också sagt i tidigare debatter, måste intentionen vara att de allra flesta elever ska klara grundskolan och kunna gå över till ett nationellt program. Det ska ju snarast vara undantag att man ska behöva gå till det individuella programmet. Det är därför som det är viktigt att alla de insatser som vi nu gör från grundskolan verkligen kommer att kunna genomföras och att samtliga kommuner också tar sitt ansvar när det gäller såväl kompetensutveckling som lärarresurser.

Anf. 113 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det finns mycket annat att diskutera när det gäller antalet elever som inte når upp till vare sig grundskolans eller gymnasieskolans mål. Det är saker som vi inte har tid att diskutera i dag. Från Folkpartiets sida vill vi ju ha ett annat gymnasium med fler möjligheter, t.ex. yrkesinriktning för de elever som är intresserade av det.

Men en sak som vi är överens om är att det är viktigt att elever har tillräckliga kunskaper för att klara nästa nivå när de går vidare. Därför är det, som sagt, bra att skolministern i alla fall slår fast i dag att kravet på att man ska vara godkänd för att komma in på gymnasiet ligger kvar.

Sedan tycker jag att det vore väsentligt om det individuella programmet som generell åtgärd för elever som inte uppnår godkända betyg avskaffades. Det skulle nämligen sätta press på grundskolan att sätta in stöd tidigt och arbeta på ett annat sätt. Sedan är det en annan sak att det alltid kommer att finnas behov av stöd och hjälp till elever, bl.a. till dem som just har kommit till Sverige som går på gymnasieskolan. Men om man

Prot. 2000/01:22

7 november

*Svar på
interpellationer*

har det individuella programmet som en allmän hjälpåtgärd blir det ändå så att man struntar i kravet på godkända betyg, eftersom många elever går vidare till gymnasieskolan i alla fall.

Sedan skulle jag vilja höra en kort kommentar i skolministerns sista inlägg om den här fortsatta undersökningen av vad betygen egentligen visar. Enligt den ESO-rapport som jag talade om har t.ex. tio i gymnasiet icke godkänt i provet i svenska B, medan däremot bara 5,6 får icke godkänt i betyg. Det är alltså mycket som talar för att det finns en inflation i betygssystemet. Och, återigen, att sätta för snälla betyg är inte att hjälpa eleverna, utan det är att stjälpa eleverna, eftersom de då går miste om det stöd som de annars skulle ha rätt till.

Sedan fick jag heller ingen kommentar om fler betygssteg för att man ska få ett rättvisare system, men jag vet att skolministern tidigare har sagt att hon inte är intresserad av det.

Jag tackar ändå för upplysningen om att kravet på att man ska vara godkänd finns kvar, och det är jag glad för.

Anf. 114 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! När det gäller det nuvarande betygssystemet visade inspektörsrapporten att lärarna fortfarande inte har tillräcklig kompetens när det gäller användandet av betygsstegen. Det har vi givetvis uppmärksammat, och jag tar för givet att också Skolverket nu är medvetet om det här och funderar över hur man kan stärka lärarnas kompetens när det gäller ett målrelaterat betygssystem. Det gäller i förhållande till elever, och det handlar också om att ge möjlighet till diskussion och dialog mellan lärarna om hur de ser på själva betygssystemet.

Den rapport som vi fick från Kvalitetsgranskningsnämnden omfattar tre steg. Man vill plocka bort kravnivåerna, som vi har diskuterat här i kväll, när det gäller matte, svenska och engelska. Det andra var att man ville ha ett annat betygssystem som innehåller fler betygssteg men som inte bara innefattar rena ämneskunskaper, utan det är kanske bredare mätningar av elevernas kunskaper. Det tredje var att man skulle kunna ha en ingång till gymnasiet som inte grundade sig på betyg utan som grundade sig på det första valet till gymnasieskolan. Det ska alltså inte vara betygsrelaterat att komma in där.

Det är en mycket omfattande förändring som nämnden för fram. Därför har jag i dag valt att inte göra förändringar som syftar till de tre enskilda förslagen. Om det ska bli någon förändring måste detta ses som en helhet. Det är min uppfattning att betygssystemet är så pass nytt. Dessutom står vi inför en förändring med den slopade timplanen, som kanske kan leda till att vi får nya ämnen. Det vet vi inte ännu. Vi får se hur man arbetar i det här försöket, och därmed får vi kanske också göra förändringar när det gäller betygen.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:

Prot. 2000/01:22
7 november

2000/01:25 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om försäkringsförmedling *KOM (2000) 511* till lagutskottet

2000/01:26 Förslag till gemensam rapport om sysselsättningen 2000, kommissionens rekommendation till rådets rekommendation om genomförandet av medlemsstaternas sysselsättningspolitik och förslag till rådets beslut om riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik 2001 *KOM (2000) 548, 549, 551* till arbetsmarknadsutskottet

15 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2000/01:39 till utrikesutskottet

Skrivelser
2000/01:25 till justitieutskottet
2000/01:38 till miljö- och jordbruksutskottet

Förslag
2000/01:RR3 till finansutskottet
2000/01:RR4 till lagutskottet
2000/01:RR7 till arbetsmarknadsutskottet

Motioner
2000/01:So22–So28 till socialutskottet
2000/01:Sk9–Sk15 till skatteutskottet
2000/01:Bo1–Bo7 till bostadsutskottet
2000/01:Ub14–Ub17 till utbildningsutskottet

16 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Näringsutskottets betänkande 2000/01:NU4
Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU4
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU3
Socialutskottets betänkanden 2000/01:SoU2–SoU4

17 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Skrivelse
2000/01:37 Kontroll av postförsändelser

Förslag
2000/01:RR8 Riksdagens revisorers förslag angående Sjöfartsinspektionens tillsyn

18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 6 november

2000/01:170 av *Ann-Kristine Johansson* (s) till näringsminister Björn Rosengren
Regler för EU-moped
2000/01:171 av *Thomas Julin* (mp) till socialminister Lars Engqvist
Tobaksreklam
2000/01:172 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Rättsskydd för personer med demens

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 14 november.

19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 6 november

2000/01:90 av *Carina Hägg* (s) till vice statsminister Lena Hjelm-Wallén
Kirunasvenskarnas öden
2000/01:127 av *Sten Tolgfors* (m) till statsminister Göran Persson
Statsrådets närvaro i kammaren
2000/01:135 av *Inger Lundberg* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Församlingsbegreppet i folkbokföringen
2000/01:137 av *Gudrun Lindvall* (mp) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Naturreservat i Stockholmsregionen

2000/01:144 av *Roy Hansson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Mervärdesskatt

2000/01:148 av *Inger René* (m) till socialminister Lars Engqvist
Abortregister

Prot. 2000/01:22
7 november

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 14 november.

20 § Kammaren åtskildes kl. 20.56.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 16.27,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 11 § anf. 96 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Hänvisning av ärende till utskott	1
<i>Remissdebatt.....</i>	<i>1</i>
Anf. 1 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	1
Anf. 2 PER UNCKEL (m)	3
Anf. 3 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	5
Anf. 4 PER UNCKEL (m) replik	6
Anf. 5 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	7
Anf. 6 PER UNCKEL (m) replik	7
Anf. 7 INGRID BURMAN (v).....	8
Anf. 8 PER UNCKEL (m) replik	10
Anf. 9 INGRID BURMAN (v) replik	10
Anf. 10 PER UNCKEL (m) replik	11
Anf. 11 INGRID BURMAN (v) replik	11
Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd)	12
Anf. 13 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	14
Anf. 14 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	14
Anf. 15 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	15
Anf. 16 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	15
Anf. 17 INGRID BURMAN (v) replik	15
Anf. 18 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	16
Anf. 19 INGRID BURMAN (v) replik	16
Anf. 20 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	17
Anf. 21 KENNETH JOHANSSON (c)	17
Anf. 22 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	19
Anf. 23 KENNETH JOHANSSON (c) replik	20
Anf. 24 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	20
Anf. 25 KENNETH JOHANSSON (c) replik	20
Anf. 26 KERSTIN HEINEMANN (fp).....	21
Anf. 27 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	23
Anf. 28 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	24
Anf. 29 Socialminister LARS ENGQVIST (s) replik	24
Anf. 30 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	24
Anf. 31 MATZ HAMMARSTRÖM (mp)	25
Anf. 32 PER UNCKEL (m) replik	26
Anf. 33 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	27
Anf. 34 PER UNCKEL (m) replik	27
Anf. 35 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	28
Anf. 36 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	28
Anf. 37 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	29
Anf. 38 CHATRINE PÅLSSON (kd) replik	29
Anf. 39 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	30
Anf. 40 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	30
Anf. 41 KERSTIN HEINEMANN (fp) replik	30
Anf. 42 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	30
Anf. 43 KENNETH JOHANSSON (c) replik.....	30
Anf. 44 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik	31

Anf. 45 KENNETH JOHANSSON (c) replik	31
Anf. 46 MATZ HAMMARSTRÖM (mp) replik.....	31
2 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	31
3 § Svar på interpellation 2000/01:37 om kvinnors och barns situation i Etiopien	34
Anf. 47 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	34
Anf. 48 RIGMOR STENMARK (c).....	35
Anf. 49 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	36
Anf. 50 RIGMOR STENMARK (c).....	36
Anf. 51 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	37
4 § Svar på interpellation 2000/01:68 om dödsstraffet	37
Anf. 52 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	37
Anf. 53 RIGMOR STENMARK (c).....	39
Anf. 54 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	39
Anf. 55 RIGMOR STENMARK (c).....	40
Anf. 56 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	41
Ajournering.....	41
Återupptagna förhandlingar	41
5 § Svar på interpellationerna 2000/01:55, 63 och 64 om integrationspolitiken	41
Anf. 57 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	41
Anf. 58 STEN ANDERSSON (m)	43
Anf. 59 GÖRAN LINDBLAD (m).....	44
Anf. 60 ANNA MARIA NARTI (fp).....	45
Anf. 61 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	46
Anf. 62 STEN ANDERSSON (m)	47
Anf. 63 GÖRAN LINDBLAD (m).....	48
Anf. 64 ANNA MARIA NARTI (fp).....	49
Anf. 65 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	49
Anf. 66 STEN ANDERSSON (m)	51
Anf. 67 GÖRAN LINDBLAD (m).....	51
Anf. 68 ANNA MARIA NARTI (fp).....	52
Anf. 69 Statsrådet MONA SAHLIN (s)	52
6 § Svar på interpellation 2000/01:50 om rymningar från ungdomshem och LVM-hem.....	53
Anf. 70 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	53
Anf. 71 ANITA SIDÉN (m).....	54
Anf. 72 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	55
Anf. 73 ANITA SIDÉN (m).....	56
Anf. 74 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	57
Anf. 75 ANITA SIDÉN (m).....	57
Anf. 76 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	58
7 § Svar på interpellation 2000/01:54 om försämrad tandhälsa hos unga.....	58
Anf. 77 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	58
Anf. 78 KENNETH JOHANSSON (c)	59
Anf. 79 Socialminister LARS ENGQVIST (s).....	60
Anf. 80 KENNETH JOHANSSON (c)	61

8 § Svar på interpellation 2000/01:59 om nikotinläkemedels tillgänglighet.....	61
Anf. 81 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	61
Anf. 82 MIKAEL OSCARSSON (kd)	62
Anf. 83 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	63
Anf. 84 MIKAEL OSCARSSON (kd)	63
Anf. 85 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	64
Anf. 86 MIKAEL OSCARSSON (kd)	64
9 § Svar på interpellation 2000/01:62 om rehabilitering av synskadade	65
Anf. 87 Socialminister LARS ENGQVIST (s)	65
Anf. 88 KERSTIN HEINEMANN (fp)	66
10 § Svar på interpellation 2000/01:31 om IUC:s fortsatta verksamhet	67
Anf. 89 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	67
Anf. 90 MARIA LARSSON (kd)	67
Anf. 91 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	68
Anf. 92 MARIA LARSSON (kd)	69
Anf. 93 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	69
Anf. 94 MARIA LARSSON (kd)	70
Anf. 95 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	70
11 § Svar på interpellation 2000/01:56 om kvaliteten i aktivitetsgarantin.....	71
Anf. 96 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	71
Anf. 97 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	72
Anf. 98 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	73
Anf. 99 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	74
Anf. 100 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	74
12 § Svar på interpellation 2000/01:61 om småföretagarnas förutsättningar	75
Anf. 101 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	75
Anf. 102 INGER STRÖMBOM (kd)	76
Anf. 103 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	77
Anf. 104 INGER STRÖMBOM (kd)	78
Anf. 105 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	79
Anf. 106 INGER STRÖMBOM (kd)	79
Anf. 107 Näringsminister BJÖRN ROSENGREN (s)	79
13 § Svar på interpellation 2000/01:40 om betygssystemet.....	80
Anf. 108 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	80
Anf. 109 ULF NILSSON (fp)	81
Anf. 110 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	82
Anf. 111 ULF NILSSON (fp)	83
Anf. 112 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	84
Anf. 113 ULF NILSSON (fp)	85
Anf. 114 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	86
14 § Anmälan om inkomna faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen	86
15 § Hänvisning av ärenden till utskott	87

16 § Förnyad bordläggning.....	87	Prot. 2000/01:22
17 § Bordläggning.....	88	7 november
18 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	88	
19 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	88	
20 § Kammaren åtskildes kl. 20.56.....	89	

